

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

OKSANA TARASOVA

**TRANSPORTO ĮMONIŲ VEIKLOS RIZIKOS ANALIZĖ IR
VALDYMAS UAB „NOSTRADA“ PAVYZDŽIU**

Magistro darbas

Šiauliai, 2008

SANTRAUKA

Oksana Tarasova

Transporto įmonių veiklos rizikos analizė ir valdymas UAB „Nostrada“ pavyzdžiu.

Magistro darbas.

Magistro darbe yra suformuluota pagrindinė įmonės veiklos rizikos valdymo esmė, išanalizuoti ir susisteminti įvairių Lietuvos ir užsienio autorių teoriniai ir praktiniai rizikos valdymo principai, metodai ir modeliai. Išsamiai išanalizuota UAB „Nostrada“ finansinė veikla ir jos rizikos valdymas. Atlikta įmonės veiklos perspektyvų analizė ir prognozavimas, remiantis finansiniais ir statistiniais metodais. Patvirtinama autoriaus suformuluota mokslinio tyrimo hipotezė, kad esant didelei rizikai gauti didelį pelną yra didelė tikimybė.

SUMMARY

Oksana Tarasova

Risk analysis and management of transportation companies by the example of the joint – stock company “Nostrada”. Master’s work.

The masters paper frames companys the main essence of activity risk control, provides analysis and system of theoretical and practical risk control principles, methods and models of various Lithuanian and foreign authors. UAB “Nostrada” financial activities and its risk control are analyzed in detail. Analysis and forecast of the companys activity perspectives is performed based on financial and statistical methods. The scientific research hypothesis formulated by the author that there is a great possibility to get great profit in presence of great risk is supported.

TURINYS

ĮVADAS	7
1. ĮMONIŲ VEIKLOS RIZIKA IR JOS VALDYMAS	9
1.1 Įmonių veiklos rizikos esmė ir jos vertinimo būtinumas	9
1.2 Rizikos veiksniai ir jų klasifikavimas	10
1.3 Įmonių rizikos rūšių klasifikavimas.....	12
1.4 Verslo rizikos valdymas ir jo tobulinimas	19
1.4.1 Įmonių veiklos rizikos valdymo esmė	19
1.4.2 Pagrindiniai rizikos valdymo principai	21
1.4.3 Vidaus auditoriaus vaidmuo rizikos valdymo procese.....	23
1.4.4 Kokybiniai ir kiekybiniai rizikos valdymo metodai	24
1.4.5 Verslo rizikos valdymo modeliai	27
1.4.6 Verslo rizikos mažinimo būdai.....	31
2. UAB „NOSTRADA“ FINANSINĖS VEIKLOS ANALIZĖ IR RIZIKOS VALDYMAS .	35
2.1 UAB „Nostrada“ konkurencinė analizė	35
2.2 UAB „Nostrada“ rinkos analizė	39
2.3 UAB „Nostrada“ SWOT (SSGG) analizė.....	40
2.4 UAB „Nostrada“ balanso ir pelno- nuostolio ataskaitų analizė.....	41
2.4.1 UAB „Nostrada“ horizontalioji ir vertikalioji balanso analizė.....	41
2.4.2 UAB „Nostrada“ horizontalioji ir vertikalioji pelno - nuostolio analizė.....	44
2.5 UAB „Nostrada“ rizikos vertinimas finansiniais santykiniais rodikliais.....	46
2.5.1 UAB „Nostrada“ mokumo rodikliai ir jų analizė.....	46
2.5.2 UAB „Nostrada“ veiklos efektyvumo rodikliai ir jų analizė.....	50
2.5.3 UAB „Nostrada“ pelningumo rodikliai ir jų analizė.....	55
2.6 UAB „Nostrada“ bankroto rizikos įvertinimas.	57
2.7 UAB „Nostrada“ veiklos perspektyvų analizė ir prognozavimas tiesinio Trendo metodu pagalba.....	58
3. UAB „NOSTRADA“ ĮMONĖS VEIKLOS TOBULINIMO GALIMYBĖS	62
3.1 Antikrizinio valdymo esmė, tikslai ir priemonės	62
3.2 UAB „Nostrada“ pagrindiniai antikrizinio valdymo etapai.....	63
IŠVADOS	65
REKOMENDACIJOS	66
LITERATŪRA	67
PRIEDAI	70
1 priedas. UAB „Nostrada“ 2003 – 2007 m. balansas	71

2 priedas. UAB “ Nostrada” 2003 – 2007 m. pelno (nuostolio) ataskaita.....	74
3 priedas. UAB “ Nostrada” turto horizontali analizė 2003 – 2007 m.....	75
4 priedas. UAB “ Nostrada” finansavimo šaltinių horizontali analizė 2003 – 2007 m.....	78
5 priedas. UAB “ Nostrada” turto vertikali analizė 2003 – 2007 m.....	81
6 priedas. UAB “ Nostrada” finansavimo šaltinių vertikali analizė 2003 – 2007 m.....	84
7 priedas. UAB “ Nostrada” pelno (nuostolio) ataskaitos horizontali analizė 2003 – 2007 m..	87
8 priedas. UAB “ Nostrada” pelno (nuostolio) ataskaitos vertikali analizė 2003 – 2007 m.....	89
9 priedas. UAB “ Nostrada ” finansinių santykinų rodiklių apskaičiavimas	91
10 priedas. UAB „ Nostrada“ sąnaudų prognozės skaičiavimas tiesinio Trendo metodu	94
11 priedas. UAB „ Nostrada“ pajamų prognozės skaičiavimas tiesinio Trendo metodu	95

LENTELĖS

1 lentelė. UAB „Nostrada“ didžiausių konkurentų Šiaulių regione rizikos diversifikavimas....	36
2 lentelė. Didžiausios įmonės pagal automobilių parką Lietuvoje.....	38
3 lentelė. Šiaulių regiono transporto įmonių pagrindiniai pervežimo maršrutai.....	39
4 lentelė. UAB „Nostrada“ SWOT analizė.....	41
5 lentelė. UAB „Nostrada“ debitorinio įsiskolinimo apyvartumo kitimo dinamika 2003 – 2007 m.....	53
6 lentelė. UAB „Nostrada“ kreditorinio įsiskolinimo apyvartumo kitimo dinamika 2003 – 2007 m.....	54
7 lentelė. UAB „Nostrada“ atsargų apyvartumo kitimo dinamika 2003 – 2007 m.....	54
8 lentelė. UAB „Nostrada“ bankroto rizikos įvertinimas pagal E. Altmano modelį.....	58

PAVEIKSLAI

1 pav. Veisnių, sukeliančių riziką, klasifikavimas.....	10
2 pav. Komerčių bankų pagrindinės rizikos.....	12
3 pav. Veiklos rizikos sistema.....	14
4 pav. Eksportuotojo ekonominės rizikos chronologija.....	16
5 pav. Rizikos valdymas.....	19
6 pav. Bendrosios rizikos įvertinimo schema.....	22
7 pav. Rizikos valdymo proceso fazių nuoseklumas.....	25
8 pav. COSO Bendrovės rizikos valdymo modelis.....	28
9 pav. Integruotas įmonės rizikos valdymo modelis.....	29
10 pav. Rizikos mažinimo priemonės.....	32
11 pav. Rezervo nenumatytoms išlaidoms padengti struktūros nustatymas.....	33
12 pav. Konkurentų paskirstymas pagal automobilių parką vnt. Šiaulių regione 2006 m.....	37
13 pav. UAB „Nostrada“ pagrindinė rinka.....	40
14 pav. UAB „Nostrada“ turto kitimo dinamika 2003 – 2007 m.....	43
15 pav. UAB „Nostrada“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų kitimo dinamika 2003 – 2007 m.....	44
16 pav. UAB „Nostrada“ pelno – nuostolio analizė.....	45
17 pav. Grynojo apyvartinio kapitalo kitimo analizė.....	46
18 pav. Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas.....	47
19 pav. Greitojo trumpalaikio mokumo koeficientas.....	48
20 pav. Bendrasis skolos rodiklis.....	49
21 pav. Finansinio sverto rodiklis.....	49
22 pav. Ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas.....	50
23 pav. Pardavimo savikainos lygis.....	51
24 pav. Veiklos sąnaudos 1 pardavimo litui.....	51
25 pav. Viso turto apyvartumas.....	52
26 pav. Ilgalaikio turto apyvartumas (kartais).....	53
27 pav. Bendrasis ir grynasis pardavimo pelningumas.....	55
28 pav. Turto ir nuosavo kapitalo pelningumas.....	56
29 pav. Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės pagal ekonominės veiklos rūšys 1993 – 2007m.....	57
30 pav. UAB „Nostrada“ sąnaudų prognozavimas (Tiesinio trendo funkcija).....	59
31 pav. UAB „Nostrada“ pajamų prognozavimas (Tiesinio trendo funkcija).....	60
32 pav. Pagrindiniai įmonės antikrizinio valdymo principai.....	62

ĮVADAS

Problema. Verslo dalyvių pasirinkimas rizikuoti ar nerizikuoti priklauso nuo daugybės aplinkybių. Suprantama, jog be verslo dalyvių rizikos, kaip ir be konkurencijos, verslas negali būti efektyvus. Vadinasi, verslo efektyvumas lemia rizikingus verslininkų veiksmus bei sprendimus. Verslo rizikos valdymas yra aktuali teorinė ir praktinė problema. Tarptautinių pervežimų srityje vyksta labai didelė konkurencija. Kiekvienas tarptautinius krovinių vežimus kelių transportu vykdančios įmonės vadovas nuolat turi domėtis šios veiklos organizavimo ypatybėmis, vertinti savo įmonės galimybes kuo geriau patenkinti klientų lūkesčius ir pageidavimus. Sunku išsilaikyti rinkoje, kai kainų augimas stipriai didina sąnaudas, kai vidaus ir išorės konkurencija mažina paslaugų kainas. Jei yra rizika tuo pačiu yra ir potenciali bankroto grėsmė. Siekdamos sėkmingai konkuruoti bei išsivirti rinkoje, įmonės turi pasirinkti optimaliausią rizikos valdymo strategiją, nuolat ieškoti būdų veiklai gerinti, taikyti naujas technologijas, pateikti naujus produktus ar paslaugas.

Temos aktualumas ir naujumas. Lietuvoje rizikos įvertinimas, prognozavimas bei valdymas – kol kas per mažai dėmesio sulaukiantis ekonomikos aspektas tiek iš verslininkų, tiek iš valstybinių institucijų, susijusių su verslo plėtra. Neigiamos nevaldomos rizikos poveikio pasekmės vis skaudžiau jaučiamos ne tik finansų veikloje, bet ir daugelyje kitų visuomenės gyvenimo sričių. Rizikos visiškai išvengti neįmanoma, taigi būtina tinkamai ją valdyti. Transporto sektorius vaidina svarbų vaidmenį šalies bei tarptautinėje ekonomikoje. Lietuvoje transportas sukuria maždaug 8 proc. šalies bendrojo vidaus produkto, šalies transporto įmonės sėkmingai pasinaudoja turimais pranašumais bei geografinę šalies padėtimi. Augant konkurencijai rinkoje, transporto ir logistikos įmonės pradeda ieškoti naujų būdų, kaip efektyviau organizuoti savo veiklą ir tobulinti klientams teikiamų paslaugų kokybę. Sparčiai didėjančios kuro kainos ir vairuotojų atlyginimai nebeleidžia mažinti įmonių įkainių. Bendrovės turi užsitikrinti kitus konkurencinius pranašumus – operatyvų transporto ir logistikos procesų valdymą, mažesnes administracijos ir komunikacijos išlaidas, saugesnę ir griežčiau kontroliuojamą krovinių transportavimo sistemą. Transporto įmonių sąnaudos, išaugusios dėl smarkaus degalų brangimo, didesnių išlaidų kelių mokesčiams ir draudimui, dar labiau padidino įmonių konkurenciją. Šis darbas padės daugiau įsigilinti į verslo rizikos valdymo ypatumus ir su juo susijusias problemas.

Tyrimo objektas. Transporto įmonių veiklos rizika

Tyrimo dalykas. Transporto įmonių veiklos riziką atspindintys rodikliai

Darbo tikslas. Išanalizuoti UAB „Nostrada“ veiklos rizika ir nustatyti pagrindinius rizikos valdymo ir mažinimo būdus.

Darbo uždaviniai:

1. Nustatyti pagrindinę verslo rizikos valdymo esmę;
2. Atlikti UAB „Nostrada“ finansinės būklės rizikos įvertinimą, numatyti veiklos rizikos mažinimo kryptis.
3. Atlikti UAB „Nostrada“ veiklos prognozavimą ir tobulinimo galimybes.

Mokslinė hipotezė. Esant didelei rizikai gauti didelį pelną yra didelė tikimybė.

Tyrimo metodai. Magistrinio darbo teorinėje dalyje naudoti Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų darbai, straipsniai, tyrimai. Magistrinio darbo praktinėje dalyje atlikta horizontali ir vertikali balanso ir pelno – nuostolio ataskaitų analizė, apskaičiuoti finansiniai santykiniai rodikliai, atliktas įmonės bankroto prognozavimas pagal E. Altmano modelį, taip pat įmonės veiklos perspektyvų analizė ir prognozavimas tiesinio Trendo metodu pagalba.

Tyrimo rezultatai. Įvertinus UAB „Nostrada“ finansinę būklę ir jos rizikos valdymą, buvo nustatyti pagrindiniai rizikos valdymo principai ir mažinimo būdai.

1. ĮMONIŲ VEIKLOS RIZIKA IR JOS VALDYMAS

1.1 Įmonių veiklos rizikos esmė ir jos vertinimo būtinumas

Nėra verslo, nėra veiklos, kuri nebūtų susijusi su rizika. Visada ir visur egzistuoja tam tikra tikimybė ko nors netekti, ką nors prarasti. Todėl rizikos apibrėžimą daugelis autorių sieja su ko nors netekimu, su tam tikromis išlaidomis, nuostolių, nepasisekimo tikimybe. (Mackevičius, 2006).

Rizika - tai sprendimų priėmimo situacija, kurioje įmanomas galimų rezultatų kintamumas ir egzistuoja tikimybė jiems kisti (Martinkus, Žilinskas, 1994), tai neapibrėžtumas, susietas su tam tikro įvykio tikimybe, galimų tam tikro veiksmo rezultatų įvairove ateityje (Jasevičienė, Ginotienė, Stankevičienė, 2000), tai nepalankaus, atsitiktinio įvykio ar sąlygų atsiradimas įmonės veikloje, ūkinės situacijos neapibrėžtumas (Albrechtas, 1999), tai neapibrėžtumai, kurie kyla dėl pokyčių, kuriuos sunku numatyti, arba dėl įvykių, kurių galimybės negalima apskaičiuoti tiksliai, pavojus, kad ūkio subjektas gali neįvykdyti savo finansinių įsipareigojimų investuotojams, verslo partneriams (Urniežius, 2001). Rizika taip pat apibūdinama kaip rinkos neapibrėžtumas, nenusakoma ūkinės veiklos partnerių elgsena, informacijos stokos pasekmė (Garškienė, 1997), kaip netikrumas ir neapibrėžtumas, kurie slypi pačioje rinkos ekonomikoje ir dėl kurių įmonė gali patirti nuostolių (Gronskas, 1997), kaip įmonės nesugebėjimas padengti savo veiklos sąnaudų bei išlaidų, anksčiau priimtų investicinių bei kitų valdymo sprendimų rezultatas (Buškevičiūtė, Mačerinskienė, 1998). Panašius rizikos apibrėžimus pateikia ir užsienio autoriai. Jie riziką traktuoja kaip situaciją, kai atsiranda galimybė nepalankaus nukrypimo nuo pageidaujamos išeities, kurios laukiama ar tikimasi, kad ji bus (Vaughan, 1997), kaip pavojų, nuostolių ir netekimų galimybę (Kuznecova, 1995), kaip pavojų nevykdyti finansinių įsipareigojimų (Grobova, 1994).

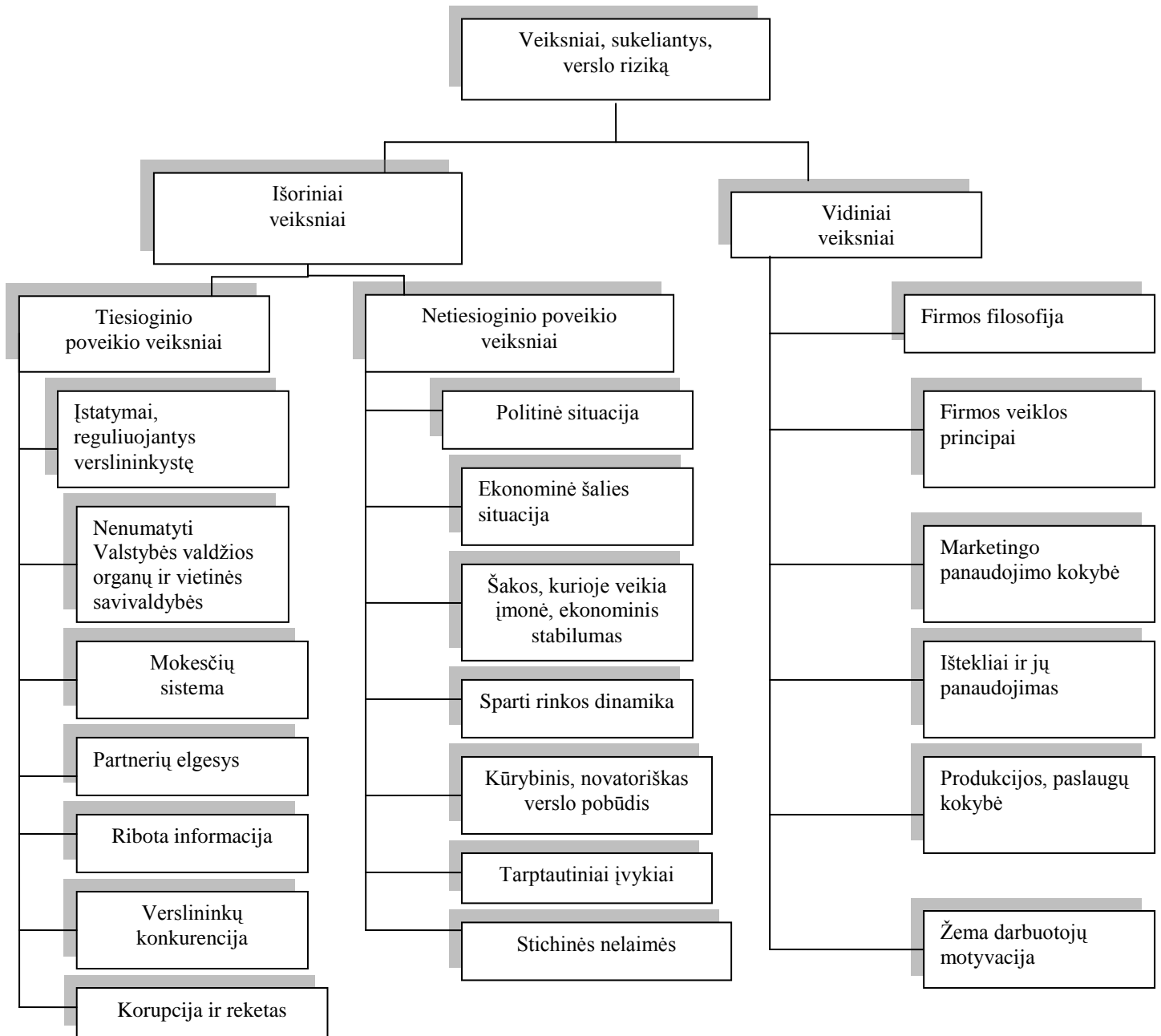
Z.Gineitienės, D.Korsakaitės, M.Kučinskienės, J.Tamulevičiaus (2003) nuomone, verslo rizika – tai ūkinės veiklos dalyviams gresiantis ekonominis pavojus (žala), kai įmonė rizikos sąlygomis gali netekti dalies savo išteklių (kapitalo), negauti pajamų, pelno arba turėti papildomų išlaidų, vykdydama tam tikrą ūkinę veiklą. Kartais priimant rizikingus sprendimus įgyjama net tam tikrų pranašumų mažiau rizikuojančių atžvilgiu. Įmonių rizikingą veiklą sąlygoja noras gauti maksimalų rezultatą, t.y. kuo didesnes pajamas ir pelną. Įmonės, nenorinčios rizikuoti, dažnai neišlaiko konkurencinės kovos. Žinoma, labai svarbu, kad protinga rizika neperaugtų į avantiūrą ar net finansinę aferą.

Tačiau nereikėtų veiklos rizikos suprasti tik blogąja prasme. Susiklosčius palankioms aplinkybėms rizika gali atnešti daug didesnę naudą, negu kad neprisiimant jokios rizikos arba prisiimant daug mažesnę. (Mackevičius, 2006).

Kiekvienoje įmonėje yra daugybė pažeidžiamų veiklos sričių. Todėl reikia laiku nustatyti rizikos atsiradimo priežastį ir išmokti ją valdyti.

1.2 Rizikos veiksniai ir jų klasifikavimas

Šiandieniniame verslo pasaulyje sunku surasti nerizikingą verslą, todėl kiekvienam verslininkui labai svarbu žinoti, kokie veiksniai lemia verslo rizikos atsiradimą. (žr. 1 pav).

1 pav. Veiksnų, sukeliančių riziką, klasifikavimas

Šaltinis: Valackienė, A. (2006). Krizių valdymas ir sprendimų priėmimas. Kaunas . p.162

Nors visiškai išvengti rizikos praktiškai neįmanoma, tačiau, žinant ją sukeliančias priežastis, galima jos poveikį sumažinti. Literatūros šaltiniuose dažniausiai įvardijamos tokios rizikos veiksnų grupės: a) vidiniai ir išoriniai veiksniai; b) subjektyvūs ir objektyvūs veiksniai; c) specifiniai ir rinkos veiksniai.

Išoriniai veiksniai – tai sąlygos, kurių firma paprastai negali pakeisti, tačiau privalo įvertinti, nes jos daro tam tikrą įtaką įmonės ekonominiams rodikliams. Valstybės politikos ir valdymo struktūrų stabilumas teigiamai veikia tiek šalies, tiek kiekvienos įmonės ekonomikos plėtotę. Didelę reikšmę turi teisinė sistema. Šalies įstatymai ir norminiai aktai reguliuoja ir reglamentuoja ekonominius santykius, daro įtaką įvairaus lygio sprendimams. Išoriniams veiksniams pati firma poveikio daryti negali, tačiau privalo juos įvertinti sumažindama galimos rizikos laipsnį. **Vidiniai veiksniai** daugiau ar mažiau kontroliuojami pačios firmos: a) firmos konkurencinę strategiją; b) išteklių naudojimą; c) firmos veiklos organizavimo principus; d) produkcijos paklausą rinkoje. (Ligeikienė, 1996).

Dažniausiai rizikos veiksniai skirstomi į specifinius ir rinkos veiksnius. Toks veiksnių grupavimas susietas su rizikos klasifikavimu į sistemingą ir nesistemingą riziką. Dauguma mokslininkų norodo įvairius veiksnius, lemiančius įmonės pinigų kintamumą. Tokie veiksniai, kaip vadybos kokybė, darbo santykių padėtis, reklamos lygis, konkurencingumas, gamtiniai ir klimatiniai reiškiniai, nulemia firmos specifinę (nesistemingą) riziką ir vadinami **specifiniais**. Yra bendresnių veiksnių, veikiančių visų be išimties firmų būsimus pinigų srautus: investicijų augimas ekonomikoje, vartotojų paklausos lygis, valiutos kursų pasikeitimai, įmonių mokesčių tarifai ir palūkanų normos dydis. Šie veiksniai lemia rinkos arba sistemingą riziką ir vadinami **rinkos** veiksniais. Tarp jų nurodomi du pagrindiniai veiksniai: a) įmonės pajamų jautrumas bendram ekonomikos lygiui ir kitiems makroekonominiams veiksniams; b) pastoviųjų ir kintamųjų išlaidų santykis, t.y. išlaidų jautrumo laipsnis. (Liučvaitis, 2003).

Kiti mokslininkai riziką sukeliančius veiksnius klasifikuoja į objektyvius ir subjektyvius. **Objektyvūs veiksniai** nepriklauso nuo pačios firmos. Tai infliacija, konkurencija, politinės ir ekonominės krizės. **Subjektyviems** veiksniams priskiriami veiksniai, apibūdinantys firmą: gamybinis potencialas, techninė įranga, specializacijos lygis, darbo organizavimas, specialistų kvalifikacija. (Liučvaitis, 2003).

Gronskas (1997), visus riziką lemiančius veiksnius santykinai suskirsto į penkias grupes. **Pirmajai** grupei priskiria rizikos veiksnius, slypinčius pačiame rizikos mechanizme, jo funkcionavimo specifikoje. Tai rinkos dalyvių alternatyvus ūkinės veiklos pasirinkimas, verslo paslaptis, bei ribota informacija rinkoje, nuolatiniai rinkos paklausos, pasiūlos, bei kainų svyravimai, sparti rinkos dinamika bei greitai senstanti informacija. **Antrajai** veiksnių grupei priklauso veiksniai, atsirandantys dėl to, kad prekinis mainus sąmoningai arba nesąmoningai pažeidžia atskiri privatūs asmenys. Savanoriškus, abipusiškai naudingus prekinis mainus šiurkščiai pažeidžia vagys, plėšikai, reketininkai. Ūkinės veiklos dalyviai dažnai patys apgaudinėja savo rinkos partnerius, laiku neatsiskaitydami už pirktas prekes, negrąžindami paskolų, laiku nesumokėdami palūkanų. **Trečiąjai** veiksnių grupei autorius priskiria rizikos veiksnius, kuriuos

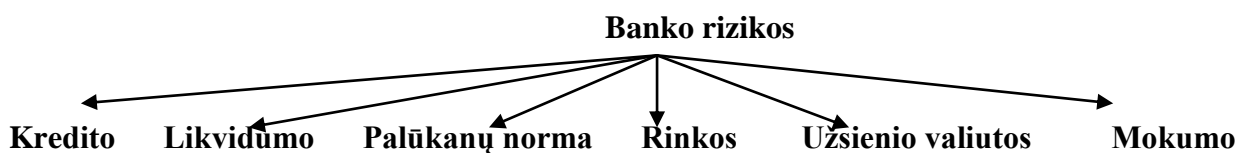
lemia verslininko klaidos ne verslo sferoje (asmeniniame gyvenime). Verslininko klaidos, renkantis gyvenimo draugus, gali jam brangiai kainuoti. **Ketvirtąją** grupę sudaro veiksniai, atsiradę dėl gamtos jėgos, atsitiktinių nelaimingų įvykių bei procesų. **Penktajai** grupei priskiriami veiksniai, kylantys dėl valstybinės valdžios administracinės veiklos bei politinių avantiūrų: perteklinė pinigų politika ir infliacija, mokesčių į biudžetą pokyčiai, tarptautinės prekybos apribojimai.

Norint įvertinti riziką ir sumažinti jos poveikį, svarbiausia nustatyti veiksnius, darančius didžiausią poveikį įmonės veiklai. Rizikos veiksnių nustatymo tikslas – surasti didžiausią poveikį turinčius veiksnius, nustatyti galima jų poveikį rezultato parametrui ir priimtinam rizikos laipsniui.

1.3 Įmonių rizikos rūšių klasifikavimas

Konkurencingo verslo pasaulyje yra daugybė rizikos rūšių. Įvairūs autoriai labai skirtingai vadina ir klasifikuoja rizikos rūšis. Parengti bendros jų klasifikacijos praktiškai beveik neįmanoma. Rizikos rūšys ir jų klasifikavimas daug priklauso nuo verslo pobūdžio.

Bene didžiausia rizika pasitaiko bankų sistemoje, autoriai, nagrinėjantys bankų veiklos problemas, atranda vis naujų ir naujų rizikos rūšių. Bessis (1998), išskiria šešias pagrindines banko rizikas: kredito, likvidumo, palūkanų normos, rinkos, užsienio valiutos, mokumo.

2 pav. Komercinių bankų pagrindinės rizikos

Šaltinis: Bessis, J. (1998). Risk Management in Banking. p.5

Rizikos klasifikavimą reikia suprasti kaip rizikos skirstymą į konkrečias grupes, pagal tam tikrus požymius siekiančias užsigręžtų tikslų. Skirtingi autoriai siūlo kiekvienas savo rizikos rūšių klasifikaciją, savaip išskiria rizikos grupes ir pogrupius.

Gineitienė, Korsakaitė, Kučinskienė, Tamulevičius (2003) nurodo, kad šiuo metu Lietuvoje labiausiai pasireiškia 4 verslo rizikos rūšys: 1) kriminogeninė rizika (didelis nusikalstamumas ir korupcija, kurių nesugeba įveikti teisėsaugos organai); 2) politinė rizika (didelė vyriausybių ir politinių įvykių kaita, naujų teisės aktų leidyba); 3) finansinė rizika (skandalai finansų rinkoje ir

įmonės bankrotai); 4) komercinė rizika (prekių įvežimo ir išvežimo taisyklių kaita, mokesčių sistemos netobulumai, nepakankamai gera transporto sistema).

E. Buškevičiūtė, I. Mačerinskienė (2002) teigia, kad veiklos (verslo) operacijų požiūriu, galima išskirti tokias santykinai savarankiškas verslo rizikos formas:

- ♦ **Gamybinė rizika.** Ji susidaro sujungiant naudojamus gamybinius išteklius (darbą, kapitalą, žemę) ir gaminant prekes. Ji priklauso nuo įmonės gamybinio potencialo, techninio aprūpinimo, saugumo technikos lygio, saugaus darbo taisyklių laikymosi. Įvykus nenumatytiems nepalankiems gamybos pokyčiams įmonė patirs nuostolius, iškilis sunkumai vykdant įsipareigojimus rinkos partneriams;

- ♦ **Komercinė rizika.** Ji susidaro įmonei perkant išteklius rinkoje bei parduodant savo pagamintas arba iš kitų įsigytas prekes. Įmonė gali patirti nuostolius dėl nenumatytų perkamų išteklių bei parduodamų prekių paklausos, pasiūlos ir kainų pokyčių. Įmonės padėtis rinkoje gali dar labiau komplikotis dėl jos komercinių partnerių apgaulės bei jos padarytų klaidų perkant išteklius bei parduodant prekes. Konkurentų „smūgiai“ rinkoje, įmonei nepasirengus jų atremti, taip pat didina jos komercinę riziką;

- ♦ **Investicinė rizika.** Ją sąlygoja galimas investicinių lėšų (kapitalo) nuvertėjimas, sunkumai pasirenkant efektyvų realizuojamą investicijų projektą. Pavojų įmonei pirmiausia kelia jos pačios turimos pinigines lėšas ir įsigyti kitų įmonių ar valstybės išleisti vertybiniai popieriai. Laikyti neinvestuotas pinigines lėšas banko sąskaitoje neapsimoka, tačiau taip pat rizikinga jas išleisti tiek savo verslo plėtrai, tiek ir vertybiniam popieriui įsigyti. Šią riziką didina iš anksto nežinomi kai kurių vertybinių popierių dividendai, nes jų dydis priklauso ne tik nuo įmonėje gautos pelno sumos, bet ir nuo įmonės savininkų sprendimo, kokią gauto pelno dalį skirti dividendams išmokėti. Taip pat rinkoje keičiasi ir vertybinių popierių kursas. Kritus įmonės vertybinių popierių kursui, įmonė patiria sunkumų didindama įstatinį kapitalą, plėsdama ūkinę veiklą, nes jos išleisti vertybiniai popieriai rinkoje turi nedidelę paklausą ir nebus parduoti. Be to, jeigu krenta įsigytų kitų įmonių vertybinių popierių kursas, įmonė taip pat patiria nuostolių neefektyviai investavusi pinigines lėšas į neteisingai pasirinktos įmonės vertybinius popierius;

- ♦ **Finansinė rizika.** Ši rizikos forma yra neišvengiama tiek įsteigus verslo įmonę, tiek ir plėtojant verslą. Finansinė rizika skirstoma į tokias rūšis:

- v **Kreditinė rizika.** Tai pavojus neatgauti paskolų forma išmokėtos pinigų sumos ir už ją sutartų palūkanų. Ši rizika susidaro, nes neaišku, ar pinigų skolininkas bus finansiškai pajėgus gražinti paimtą paskolą arba jis net gali vengti numatyto sutartyje atsiskaitymo;

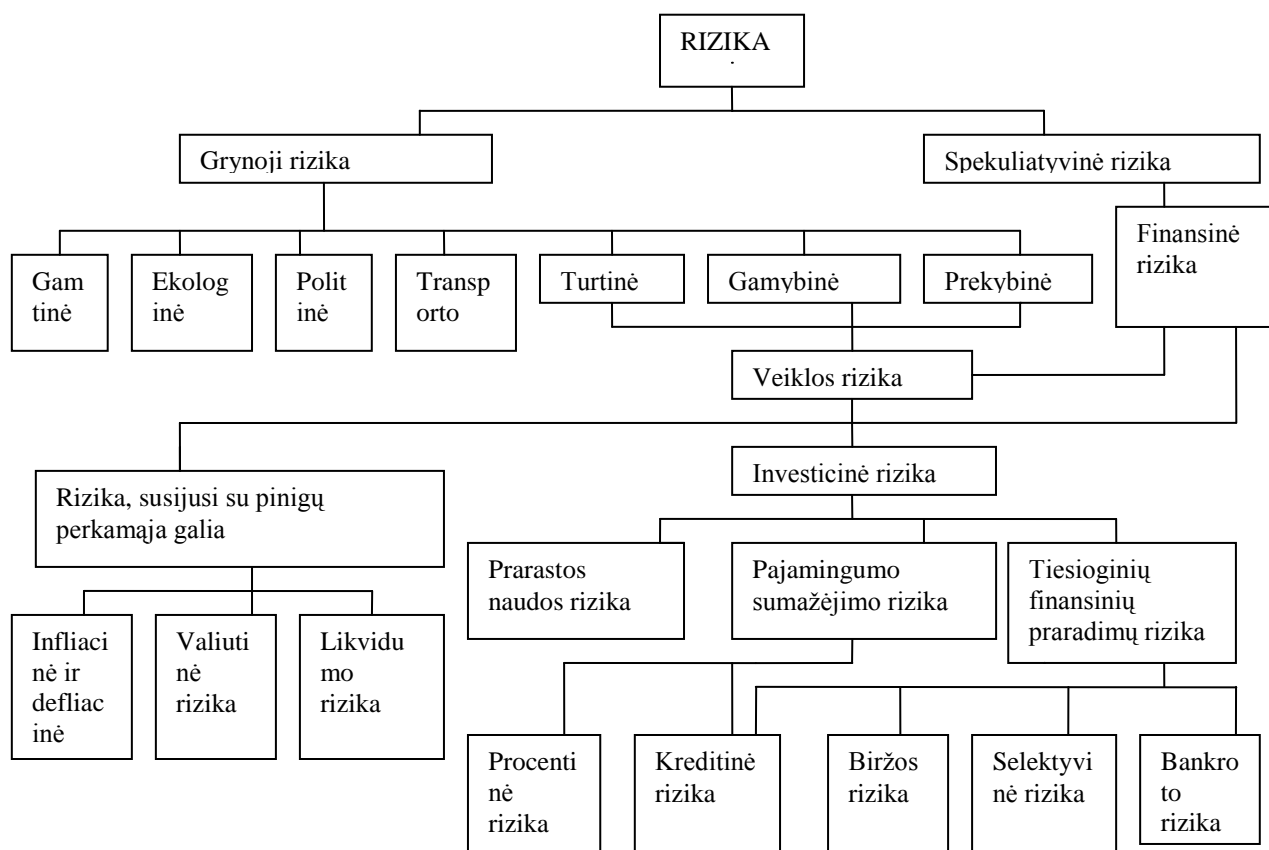
- v **Procentinė rizika.** Tai pavojus, kad kreditoriai gali patirti nuostolių dėl palūkanų pokyčių rinkoje. Kreditavimo sutartys sudaromos palyginti ilgam laikotarpiui, ir iš anksto sunku numatyti, kaip pasikeis palūkanų lygis rinkoje;

v Valiutinė rizika. Tai pavojus prarasti pinigų sumas nacionaline valiuta, atliekant užsienio prekybos operacijas, imant paskolas užsienio valiuta, taip pat patirti valiutos nuostolių, keičiantis vienos valiutos santykio su kita valiuta kursui;

v Prarastos finansinės naudos rizika. Tai netiesioginiai finansiniai nuostoliai ar negautas pelnas dėl laiku neįvykdytų tinkamų sprendimų.

♦ **Sisteminė rizika.** Verslo įmonė, užsiimanti tam tikra ūkine veikla beveik kasdien susiduria su viena labai aktualia įmonės veiklos problema – nesugebėjimu laiku atsiskaityti su kreditoriais, valstybe, tiekėjais ir samdomais darbuotojais. Tai yra dar vienos rizikos formos pasekmė, kai dėl glaudžios atskirų ūkinės veiklos dalyvių sąveikos bet kuri verslo rizikos forma persikelia iš vienu ūkio sferų ar ūkio subjektų į kitas sritis ta pačia arba sukurdama kitas formas. Šis verslo rizikos sugebėjimas persikelti iš vienu ūkio subjektų į kitus vadinamas sisteminė rizika.

Labai smulkia įmonių veiklos rizikos rūšių klasifikaciją pateikė V. Rutkauskas (2003). Iš jo pateiktos schemos matyti, kad daugelis verslo rizikos rūšių yra glaudžiai susijusios, viena nuo kitos priklausančios (3 pav).

3 pav. Veiklos rizikos sistema

Šaltinis: Rutkauskas V. (2001). Finansinės rizikos valdymas. VGTU, p. 35

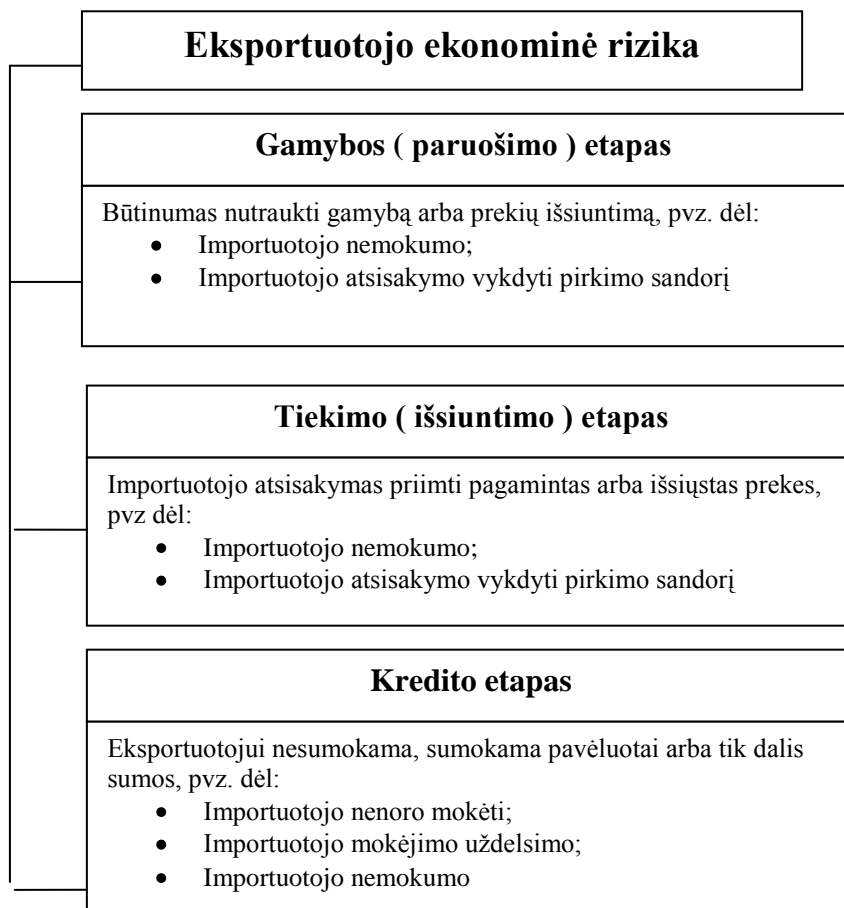
Transporto pasaulyje įmonę veikiančias rizikas sąlyginai galima būtų suskirstyti į vidines bei išorines. Kalbant apie draudimo sąryšį su įmonės veiklos rizikomis, reikia išsiaiškinti, kokios rizikos iš principo gali būti valdomos draudimo instrumentais, o kokios – ne. Draudimas yra pagrindinė rizikos mažinimo priemonė transporto įmonėse. (Transporto pasaulis, 2005).

Vidinės rizikos - rizikos užprogramuotos įmonės veikloje. Draudimo instrumentais tokios rizikos paprastai nėra valdomos. Draudėjai patys privalo kontroliuoti ir valdyti procesus įmonėje. Tarp pagrindinių vidinių rizikų paminėta *personalo rizika* (personalo kaita, drausmės bei kompetencijos trūkumas, neteisingas funkcijų pasiskirstymas, priklausomybė nuo pagrindinių darbuotojų), *informacijos bei proceso rizika* (nepakankama informacijos sklaida, vykstančių procesų neoptimalumas, informacijos nutekėjimas, IT trukdžiai), *verslo partnerių rizika* (priklausomybė nuo pagrindinių tiekėjų bei užsakovų, lėšų išaldymai bei užskaitos).

Išorinės rizikos – įvykiai bei aplinkybės staiga ir netikėtai veikiančios įmonę iš išorės, jų negalima prognozuoti, užkirsti kelio ar daryti esminės įtakos. Draudimo instrumentai skirti būtent tokių rizikų valdymui bei jų neigiamų pasekmių minimizavimui. Paminėtos tokios pagrindinės išorinės rizikos : eismo įvykiai, neteisėti trečiųjų asmenų veiksmai, tiekimo sutrikimai, rinkos konjunktūros pasikeitimai, įvairių pretenzijų pateikimai, valdžios institucijų veiksmai. Dauguma šių rizikų lengvai identifikuojamos, jos yra draudžiamos standartinėmis draudikų paslaugomis.

Pagal atsiradimo būdą rizikos gali būti politinės ir ekonominės. Politinės rizikos – tai rizikos, atsirandančios dėl politinės situacijos pasikeitimo, nepalankiai veikiančio įmonės veiklos rezultatus (sienų uždarymas, kariniai veiksmai, draudimas išvežti produkciją į kitas šalis. Ekonominės rizikos – tai rizikos atsirandančios dėl nepalankių pasikeitimų pačios įmonės arba šalies ekonomikoje. (Mackevičius, 2005).

Transporto įmonėse svarbi ekonominė rizika susijusi su tarptautinio prekybos sandorio dalyvių noru ir galėjimu įvykdyti savo įsipareigojimus (4 pav).

4 pav. Eksportuotojo ekonominės rizikos chronologija

Šaltinis: Startinė, G. (2002). Tarptautinės prekybos finansavimas, Kaunas. p.36

Savo ruožtu ekonominė rizika eksporte skirstoma:

1) Rinkos rizika – tai pardavimo rizika plačiaja prasme, susijusi su eksportuojamų prekių rinkomis. Eksportui gaminamos prekės gali būti neparduotos, pavyzdžiui, jei atsirado naujų konkurentų arba jei numatytos pardavimo kainos nebeatitinka pasaulinio kainų lygio; jei atsirado naujų muitų; jei produkcijos kokybė neatitinka konkurencijos; jei pasikeitė valiutos keitimo kursas ir pan. Todėl nuolatinis rinkos stebėjimas yra būtina, bet ne pakankama sąlyga apsidrausti nuo rizikos.

2) Prekių priėmimo (pardavimo) rizika. Ši rizika reiškia, jog užsienio pirkėjas gali nepriimti užsakytų prekių. Pardavimo rizika gali susidaryti tiek prekės gamybos, tiek tiekimo etapuose:

jau prekės gamybos (paruošimo) etape kai kurie įvykiai gali sutrukdyti pagaminti arba išsiųsti prekes. Pavyzdžiui: importuotojas gali atsisakyti vykdyti tarptautinį sandorį; importuotojas nepajėgus sumokėti, nes subankrutavo; importuotojas nutraukia mokėjimą (iš dalies arba iš viso), nes dėl susidariusios sunkios ekonominės padėties turi likvidumo problemų;

tiekimo etape, t.y. kai prekės jau išsiųstos, kyla rizika, kad importuotojas nepriims užsakytų prekių. Tai, pavyzdžiui, gali įvykti, kai: importuotojas nepajėgus sumokėti; importuotojas atsisako sandorio, nes jam atsirado galimybė prekių nusipirkti pigiau; importuotojas mano, jog užsakytas prekes galės nusipirkti pigiau, nes jam atsisakius prekes priimti, eksportuotojas bus priverstas jas parduoti pigiau.

Prekių pardavimo rizikos pasekmės eksportuotojui yra skaudžios. Eksportuotojas turi ieškoti pagamintoms, nupirktoms arba išsiųstoms prekėms kitų panaudojimo galimybių. Todėl eksportuotojas, prieš sudarydamas sandorį, turi turėti informaciją ne tik apie importuotojo mokumą, bet ir apie jo kaip partnerio patikimumą.

3) Transportavimo rizika – tai rizika, susidaranti eksportuojamų prekių tiekimo etape. Transportavimo rizika susidaro dėl galimo prekių sugadinimo arba praradimo jų transportavimo metu.

4) Bendra kredito rizika susidaro, jei mokėjimas (visas arba jo dalis) negaunamas arba vėluoja. Be pagrindinio reikalavimo apmokėti už eksportuojamas prekes, kredito rizika apima taip pat galimų reikalavimų atlyginti nuostolius patenkinimo riziką. Kredito rizika susidaro, kai importuotojas:

negali sumokėti. Ekonominėje literatūroje importuotojo negalėjimas sumokėti kartais įvardijamas kaip **mokumo rizika**, susidariusi dėl ilgalaikio kliento nemokumo, nors pradžioje manyta, kad jis yra mokus. Nemokumą gali lemti bankrotas, pablogėjusi ekonominė padėtis;

uždelsia mokėjimą. Mokėjimo uždelsimas bus visais atvejais, kai importuotojas nutęsia susitartą mokėjimo terminą. Eksportuotojas turi nuodugniai įvertinti susidariusią situaciją: mokėjimo uždelsimas gali būti susijęs su importuotojui iškilusiomis likvidumo problemomis;

nenori sumokėti. Jeigu importuotojas gali sumokėti, tačiau atėjus mokėjimo terminui nesumoka, tai kalbama apie nenorą mokėti.

5) Garantų kredito rizika. Siekdamas sumažinti tarptautinio sandorio riziką, eksportuotojas gali reikalauti garantijų. Garantijas dažniausiai teikia kredito institutai, bet jas gali teikti ir ne bankai. Kredito rizika tam tikra dalimi gali būti apdrausta šiais būdais: išankstiniu ar avansiniu mokėjimu, akredityvu, garantijomis, eksporto draudimu, faktoringu arba forfeitingu. (Startienė, 2002).

Autoriai nagrinėjantys verslo įmonių veiklą dažniausiai mini dvi rizikos rūšis: verslo ir finansinę. **Verslo rizika** – tai įmonės nesugebėjimas kompensuoti pajamomis savo ūkinės gamybinės veiklos. Kai firma nesiskolina piniginių išteklių, tai visa verslo rizika tenka akcininkams. Kai firmos finansavimui naudojamos skolintos lėšos, paskolų davėjų verslo rizika dažniausiai nepaliečia, nes jiems garantuotas paskolų gražinimas prieš dividendų mokėjimą. Visa verslo rizika ir šiuo atveju tenka akcininkams tik pagal kitą proporciją, t.y. rizikos pagal akcininkų turto valdymo proporcijos dalį tenka daugiau (pavojus gauti mažiau pajamų). (Mackevičius, 2005).

Finansinė rizika – tai nesugebėjimas kompensuoti finansavimo išlaidų. Didėjant firmos įsiskolinimo koeficientui, didėja ir jos finansinė rizika. Finansinę riziką rodo padidėjęs firmos pelningumo nepastovumas (<http://finansai.tripod.com>).

Finansinis svertas tam tikra prasme rodo finansinę riziką, kuri siejama su įmonės lėšų trūkumu. Didelis finansinis svertas rodo padidėjusią įmonės finansinę riziką. Įmonės, turinčios vienodą gamybos apimtį, bet skirtingus finansinius svertus, turės skirtingą grynąjį pelną (Juozaitienė, 2007).

Verslo įmonėse svarbu įvertinti riziką, susijusią su trumpalaikio turto valdymu. Didinant investicijas į trumpalaikį turtą iki tam tikros ribos ir įgyjant daugiau atsargų, įmonės veiklos pelningumas didėja. Tolesnis turto didinimas turi neigiamą įtaką įmonės veiklos rezultatui, nes mažina jos pelną. Maksimalus pelnas gaunamas turint tik tam tikrą optimalų trumpalaikį turtą. Šis sudaro sąlygas įmonei laikinai gauti daugiau pelno, bet kartu priverčia ieškoti papildomų finansavimo šaltinių, kas vėliau mažina pelno dydį. Priimant sprendimą dėl trumpalaikio turto, reikėtų įvertinti ir veiklos riziką. Mažinant trumpalaikį turtą didėja įmonės veiklos rizika. Jei grynujų pinigų, pirkėjų įsiskolinimo ir atsargų dydžiai minimalūs, įmonei gali kilti mokumo problemų. Ji dirbs didesnės rizikos sąlygomis. Didėjant trumpalaikiam turtui, rizika mažėja, nors šių reiškinių priklausomybė yra netiesinė ir šis ryšys praktiškai daug sudėtingesnis. Vis dėlto galima suformuluoti pagrindinį trumpalaikio turto valdymo principą, kurio taikymas padėtų iki minimumo sumažinti veiklos riziką: kuo didesnis trumpalaikio turto ir įsipareigojimų santykis, tuo veiklos rizika mažesnė (Juozaitienė, 2007).

Kiekvienos įmonės vadovai, siekdami išvengti rizikos arba ją minimizuoti, turi nuolat stebėti ir vertinti visas galimas rizikos rūšis. Rizika labiausiai susijusi su įmonės mokumu ir jos gebėjimu gauti pajamų iš savo veiklos. Tos įmonės, kurios negali laiku atsiskaityti, tampa nepatikimos. Apie įmonės mokumo būklę galima spręsti iš apskaičiuotų santykinų rodiklių, pagal kuriuos vertinama tiek trumpalaikių, tiek ilgalaikių įsipareigojimų būklė ir pinigų srautų valdymo efektyvumas. Įmonės trumpalaikių skolų sugrąžinimas siejamas su jos turimais grynujų pinigų arba jų ekvivalentų srautais. Tuo tarpu ilgalaikių skolų grąžinimas siejamas su ilgalaikiu materialiuoju turtu ir rodo skolintojų teises į įmonės turtą bei riziką dėl išorinių finansinių išteklių savininkų. (Juozaitienė, 2007).

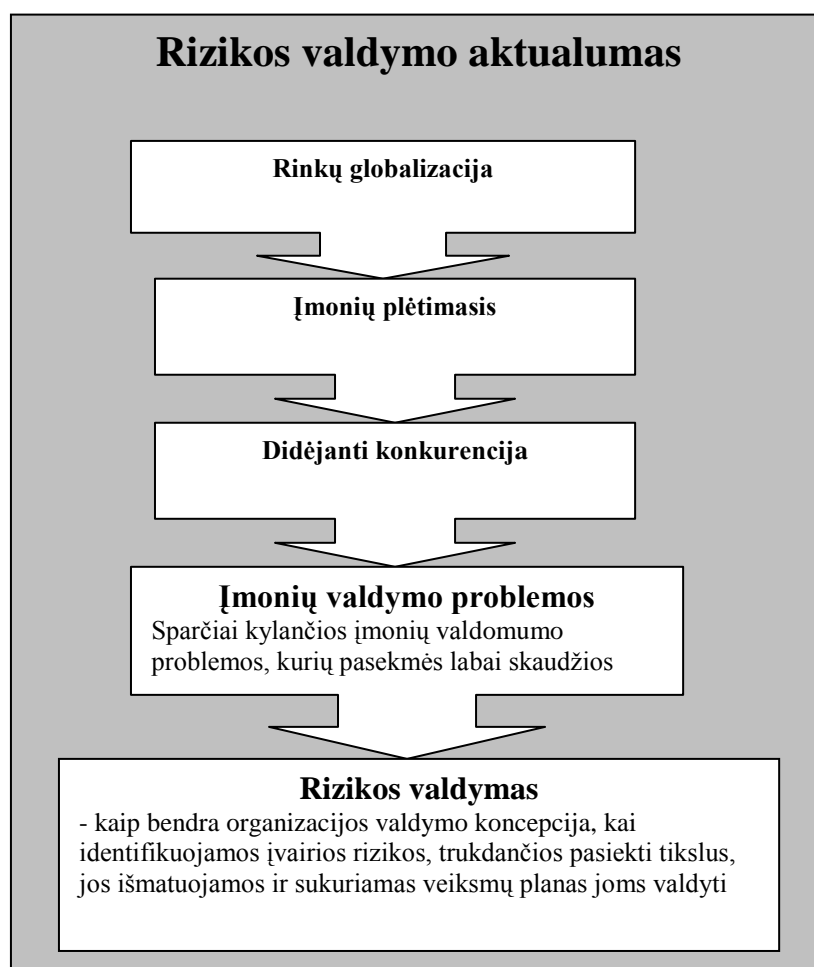
Analizuojant labai svarbu nustatyti pačias svarbiausias rizikos rūšis, kurios labiausiai lemia įmonės veiklos rezultatus. Įmonės veiklos strategija nebus teisingai suformuluota, jeigu vadovybė neturi bendro rizikos supratimo. Tokios situacijos pasekmės gali būti skaudžios, įmonės finansiniai rezultatai gali smarkiai pablogėti, ji gali prarasti rinkos dalį ar konkurencinį pranašumą.

1.4 Verslo rizikos valdymas ir jo tobulinimas

1.4.1 Įmonių veiklos rizikos valdymo esmė

Rizika yra neatsiejama ūkinės finansinės veiklos dalis. Svarbu išsiaiškinti rizikos veiksnius, įvertinti riziką ir ją valdyti. Tai turėtų daryti kiekviena įmonė, norinti sėkmingai ir pelningai dirbti. Rizikos analizė ir vertinimas yra labai naudingi ir įmonei, ir jos akcininkams, ir investuotojams. Įmonė, iš anksto žinodama savo veiklos rizikingumą, gali imtis priemonių rizikai mažinti. Tai padeda išvengti nuostolių, kas labai teigiamai paveikia akcininkų gerovę. Investuotojai, žinodami įvairių projektų rizikingumą, gali pasirinkti tinkamą projektą savo lėšoms investuoti (Transporto pasaulis, 2005).

Pastaraisiais dešimtmečiais pastebimas spartus įmonių plėtimasis. Didėjanti konkurencija sukelia įmonių valdymo problemas, kurių neigiamos pasekmės skaudžios labai plačiam visuomenės ratui. Todėl iškilo naujo ir sistemiško požiūrio į organizacijų valdymą poreikis. Rizikos valdymo proceso metu identifikuojamos rizikos, trukdančios pasiekti tikslus, jos išmatuojamos ir sukuriama veiksmų planas joms valdyti (žr. 5 pav). (<http://www.inaudit.lt>).

5 pav. Rizikos valdymas

Šaltinis: (http://www.inaudit.lt/index.php?page_id=23)

Rizikos valdymo procese dalyvauja visi. Tai ir gyventojas, kuris turi apsispręsti - apdrausti savo namą nuo žalos, kurią gali padaryti uraganas, ar pačiam prisiimti riziką; tai ir tarptautinė korporacija, turinti įvertinti potencialius nuostolius, kurie gali atsirasti valiutos kurso svyravimų; tai ir šalys, kuriose, pvz., dideli eksporto kainų svyravimai gali stipriai koreguoti mokėjimų balanso prognozes ir kartu daryti neigiamą įtaką ūkio valdymui. Vertindamos rizikas, šalys ir įmonės įvertina tai, kaip šios rizikos galėtų paveikti ateities pinigų srautus ir ilgalaikius planus, priima sprendimus, kaip geriausia būtų apsidrausti nuo tokių rizikų. Kuo daugiau kinta veiksniai, tuo didesnė jų daroma įtaka mokėjimų balansui, eksporto pajamoms, įvairiems pinigų srautams. Šiuolaikiniai rizikos valdymo metodai išsirutuliojo per pastaruosius 20 metų, kai reikėjo reaguoti į vis labiau svyruojančias palūkanų normas, valiutų kursus ir žaliavų kainas. Poreikį valdyti riziką pirmiausiai pajuto tarptautinės korporacijos ir finansinės institucijos (pvz., pensijų fondai), kurių pajamoms (ir išlaidoms) darė įtaką minėti permainingi veiksniai. Tarptautinės finansų rinkos pasiūlė tokias rizikos valdymo priemones: ateities sandorius (angl. *future*), terminuotus sandorius (opcionus, angl. *option*), valiutų ir palūkanų normų keitimo sutartis (angl. *swap*). Vėliau buvo sukurtos panašios žaliavų (angl. *commodity*) rizikos valdymo priemonės. Korporacijų, valdančių riziką, skaičius vis auga, tačiau reta korporacija taiko tik vieną priemonę ar metodą. Paprastai įmonės, siekdamos bendro tikslo - sumažinti netikėtus būsimos pelno arba pinigų srautų poslinkius, apsisaugoti nuo palūkanų normų, valiutos kurso ir žaliavų kainų pokyčių, sudaro ne vieną finansinį sandorį. Nors geresnis rizikos valdymas gali padėti šalims valdyti ekonomiką, tačiau tikslą galima pasiekti tik tada, kai patenkinamos tam tikros pagrindinės sąlygos. Rizikų valdymo metodai yra sudėtingi; netinkamai taikomi jie gali būti gana brangūs. Šalis, norinti veiksmingai taikyti rizikos valdymo metodus, privalo turėti gerai veikiančią bendrąją ekonomikos valdymo sistemą, įskaitant galimybę prognozuoti, valdyti ir fiksuoti mokėjimų balanso bei užsienio finansinių srautų rodiklius (<http://www.fmhc.lt/skola>).

Nė viena įmonė nėra garantuota, kad jos veikla visą laiką bus tęsiama, jos paslaugos nuolat turės paklausą, o dėl paklausos svyravimų nereikės keisti veiklos masto, atleisti darbuotojų, patirti papildomų išlaidų. Siekdami išgyventi šiandieninės rinkos sąlygomis, verslininkai priversti imtis rizikingų projektų. Neretai, žengusi tokį žingsnį, įmonė privalo skelbti bankrotą – iškyla nuostolių grėsmė ne tik įmonės darbuotojams, bet ir visai šalies ekonomikai, todėl įmonių vadovai privalo mokėti įvertinti vykdomų projektų rizikos laipsnį ir išvengti įmonių likvidavimo jas restruktūrizuojant (Valackienė, 2006).

Išmokti valdyti riziką ateina su patirtim. Daug nuostolių gali patirti verslininkas, kol išmoks valdyti riziką, ją mažinti. Tačiau dažnai verslininkai nepagalvoja apie galimą riziką, nemoka jos vertinti. Tai priveda įmonę prie bankroto.

1.4.2 Pagrindiniai rizikos valdymo principai

Verslo rizikos valdymas – šiandien vienas svarbiausių sėkmingos įmonės veiklos garantų, ne tik padedančių išvengti rizikingų sandorių, nuostolių, bet ir saugančių gerą jos reputaciją. Todėl ypač svarbu laiku identifikuoti silpniausias esamos verslo saugumo sistemos grandis ir nustatyti, ar atitinkamai apsaugotos svarbiausios vertybės: įmonėje dirbančių žmonių sveikata ir gyvybė, intelektualūs produktai ir informacija, materialus ir finansinis turtas (<http://www.ekskomisarubiuras.lt>).

Rizikos valdymo teorijoje ir praktikoje susiformavo eilė pagrindinių principų, kuriais turėtų vadovautis valdymo subjektas. Iš pagrindinių rizikos valdymo principų galima išskirti šiuos :

- 1) negalima rizikuoti daugiau, negu tai leidžia turimas asmeninis kapitalas;
- 2) būtina galvoti apie rizikos realizavimosi pasekmes;
- 3) nevertėtų rizikuoti viskuo dėl mažumos.

Pirmojo principo realizavimas numato, kad priimant rizikos sąlygas, verslininkas privalo: įvykus rizikos realizavimosi atvejui, maksimaliai apskaičiuoti galimą nuostolių dydį; palyginti šį dydį su investuojamo kapitalo apimtimi ir visais asmeniniais finansiniais resursais ir numatyti, ar šie nuostoliai netaps įmonės bankroto priežastimi.

Antrojo principo realizavimas reikalauja, kad verslininkas, žinodamas galimą nuostolio dydį, numatytų tolimesnes pasekmes. Šios informacijos pagrindu būtina priimti sprendimą: perimti riziką savo atsakomybei, perduoti riziką kito asmens atsakomybei (pavyzdžiui draudimo bendrovei) arba atsisakyti rizikos (pavyzdžiui atsisakyti projekto).

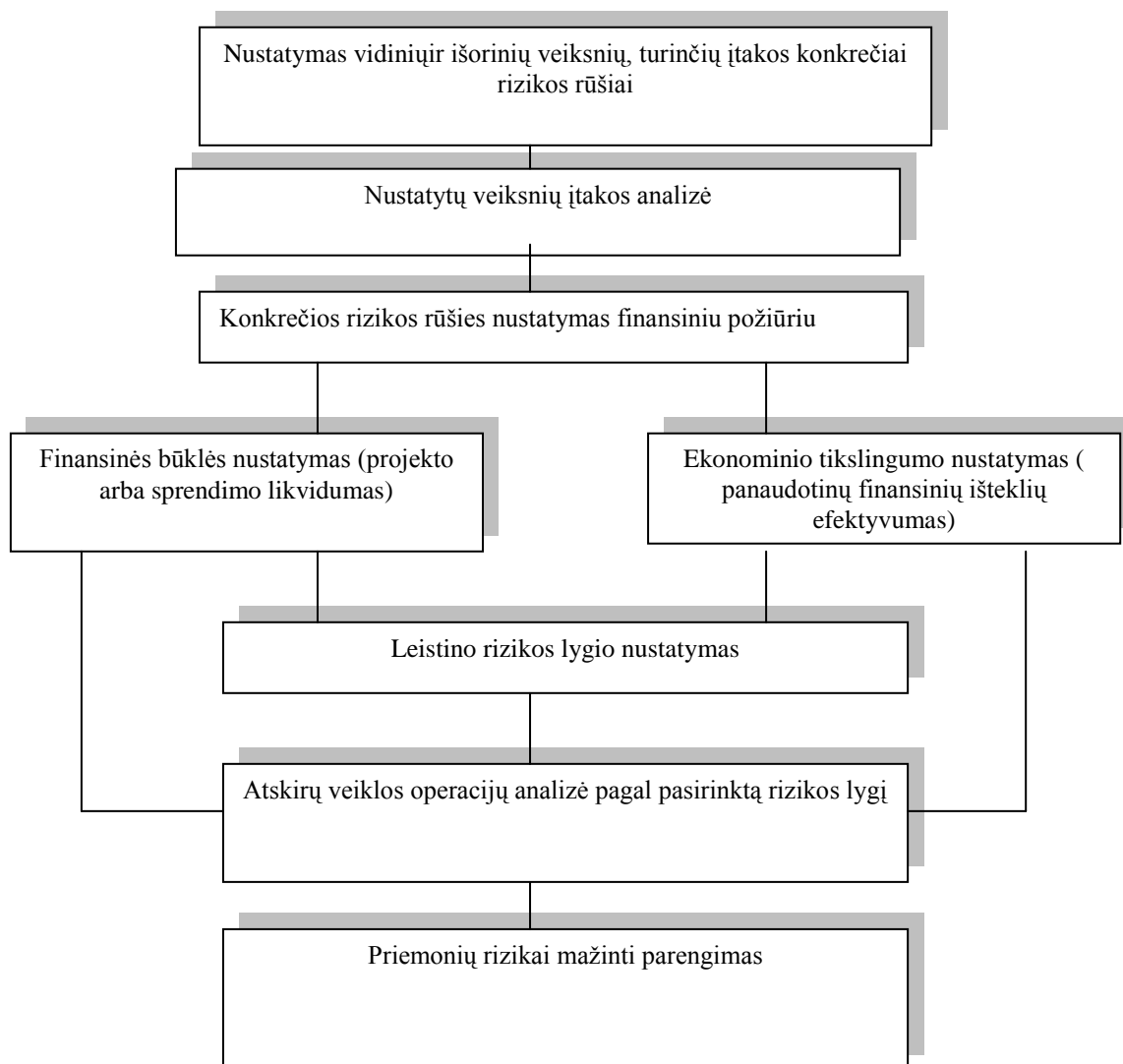
Trečio principo realizacija numato, kad visų pirma, priimant sprendimą panaudoti priemones su galimom rizikom, būtina apskaičiuoti laukiamą rezultatą (efektyvumą) su tikėtinais praradimais, kuriuos patirs verslininkas, įvykus rizikos realizavimosi atvejui. (Яшина, 2006).

Kadangi rizika priklauso nuo daugelio veiksnių, todėl ją labai sunku apskaičiuoti ir įvertinti. Dėl šios priežasties analitikai turi nuosekliai ir nuolat tirti riziką, jos pasireiškimo formas ir galimybes. Rizika neapskaičiuojama, jos, kaip sakoma, negalima „įpakuoti ar pakelti“, ją lengviau jausti. Verslo praktikoje susiformavo kai kurios rizikos lygio nustatymo formulės ir taisyklės, kurių verta paisyti. Paprasčiausia iš jų yra ši: kiekvienas privalo apsispręsti, kokios rizikos jam imtis. Antra taisyklė yra tokia: rizika visada siejama su pelnu. Galimi tokie pelno ir rizikos santykio variantai: didelis pelnas - didelė rizika; didelis pelnas - vidutinė rizika; didelis pelnas - maža rizika; mažas pelnas - didelė rizika; mažas pelnas - vidutinė rizika; mažas pelnas - maža rizika; vidutinis pelnas - didelė rizika; vidutinis pelnas - vidutinė rizika; vidutinis pelnas - maža rizika.

Iš šios schemos daugelis pasirinktų trečią variantą, t. y. esant mažai rizikai norėtų gauti didelį pelną. Tačiau šiuo atveju pažymėtinas labai svarbus dalykas: didelis pelnas ir maža rizika yra vienas kitam

prieštaraujantys tikslai. Praktika rodo, esant mažai rizikai, gauti didelį pelną yra nedidelė tikimybė. Verslo pasaulyje dažnai pasirenkamas pirmas variantas: didelis pelnas - didelė rizika. Kuo didesnio pelno siekimas aiškinamas kaip kompensacija už prisiimtą didelę riziką. Tačiau praktika diktuoja ir kitą formulę: kuo didesnė rizika - tuo galimi didesni nuostoliai. Todėl svarbu nuolat vertinti riziką, tirti ją lemiančius veiksnius ir priežastis, t. y. sugebėti ją valdyti. (Mackevičius, 2005).

Siekdami sumažinti praradimus bei nesėkmes, atsakingi veiklos dalyviai turėtų iš anksto įvertinti galimas neigiamas pasekmes, analizuoti tikėtinus rizikos veiksnius, numatyti priemones nesėkmėms išvengti. 6 paveiksle pateikiama bendrosios rizikos įvertinimo analizės schema. Pirmiausia tikslinga išsiaiškinti svarbiausius vidinius ir išorinius veiksnius, sąlygojančius riziką konkrečios veiklos sąlygomis. Svarbu sužinoti ne tik verslo ar finansinę riziką didinančius, bet ir mažinančius veiksnius, kuriuos galima panaudoti rengiant priemones nesėkmėms išvengti (Buškevičiūtė, Mačerinskienė, 1998).

6 pav. Bendrosios rizikos įvertinimo schema.

Šaltinis: Buškevičiūtė, J., Mačerinskienė, I. (1998). Finansų analizė. Kaunas. p. 213

Rizikos valdymo principai pakankamai aiškūs. Verslininkas pats turi žinoti kokiais principais jam reikia vadovautis, kad neprarasti savo verslo. Bet svarbiausia laiku nustatyti grėšiančią riziką ir kaip galima greičiau ją sumažinti su mažiausiomis sąnaudomis.

1.4.3 Vidaus auditoriaus vaidmuo rizikos valdymo procese

Svarbus verslo rizikos mažinimo veiksnys – veiklos analizė. Verslininkas, siekiantis sumažinti savo veiklos riziką, turi pats arba pasamdęs specialistus nagrinėti ne tik savo, bet ir pagrindinių rinkos partnerių ūkinės veiklos riziką. Žinoma, rinkos partnerių ūkinės veiklos analizė negali būti tokia išsami, kaip savo įmonės. Tačiau verslininkas nepagrįstai padidintų savo riziką, jeigu neskirtų jokio dėmesio rinkos partnerių ūkinei veiklai (Gineitienė, 2005).

Naujuosiuose vidaus audito standartuose standarte 2110 apibrėžiamas rizikos valdymas. Šis standartas numato, kad “vidaus audito tikslas - padėti organizacijai nustatyti ir įvertinti prisiimtas reikšmingas rizikas bei gerinti jos rizikos valdymo ir kontrolės sistemas”. Tai praplečia vidaus auditoriaus vaidmenį rizikos valdymo procese. Visos organizacijos vienu ar kitu būdu valdo joms iškylančią riziką. Rizikos valdymas yra pagrindinė vadovybės atsakomybė. Organizacijai keliami tikslai bus įgyvendinti tik tuomet, jei jos vadovai tinkamai valdys tų tikslų įgyvendinimui iškylančias rizikas. Tačiau rizikos valdymas dažniausiai nėra suvokiamas, kaip vientisas visą organizaciją apimantis procesas. Jis tebėra fragmentuotas ir gana chaotiškas, todėl dažniausiai yra reakcinis, t.y. priemonių imamas tuomet, kai pasirodo didesni rizikos realizavimosi pasekmių ženklai. Vidaus auditorių paskirtis yra įvertinti organizacijos rizikos valdymo proceso veiksmingumą ir padėti vadovams jį pagerinti (<http://www.theiia.org/chapters/pubdocs>).

Kiekvienos įmonės veiklos rezultatus įtakoja daugelis veiksnių. Tačiau neretai užmirštama apie tai, kad tiesioginę įtaką įmonės veiklos rezultatams ir finansiniams rodikliams daro įmonės finansų specialistų sprendimai tvarkant įmonės finansus. Todėl vienas pagrindinių nepriklausomo audito tikslų - nuomonės pareiškimas apie finansinės atskaitomybės, kuri charakterizuoja kompanijos finansinę būklę ir veiklos rezultatus, objektyvumą ir atitikimą bendriesiems apskaitos principams. Auditas taip pat yra būtinas siekiant patikrinti apskaitos ir atskaitomybės būklę bei norint geriau jas sutvarkyti, patobulinti, mechanizuoti ir automatizuoti; atliekant ūkinės komercinės veiklos analizę ar konkretaus biznio ekspertizę; sprendžiant finansinius klausimus bankroto atveju; jungiantis arba dalijantis įmonėms; privatizuojant turtą; siekiant efektyviau organizuoti ūkinę komercinę veiklą, tobulinti valdymo ir darbo organizavimo sistemas ir daugeliu kitų atvejų (<http://finansai.tripod.com.auditas>)

Auditorius, tikrindamas finansines ataskaitas, įvertina nustatytas jose klaidas, kurios gali būti reikšmingomis ir nereikšmingomis. Be to auditorius įvertina savo veiklos rizikos laipsnį. Yra išskiriami trys audito rizikos tipai: 1) įgimta rizika; 2) kontrolės rizika; 3) neaptikimo rizika.

1) *Įgimta rizika (IR)* - tai tokia rizika, kai klaidos gali atsirasti dėl apskaitos sistemos netobulumo. Ji vadinama įgimta, neišvengiama, paveldėta, nes audito klaidas nulemia netobula apskaitos sistema.

2) *Kontrolės rizika (CR)* - tai tokia rizika, kai klaidos atsiranda dėl netobulos vidinės kontrolės. Ji tuo didesnė, kuo blogiau sutvarkyta vidinės kontrolės sistema.

3) *Neaptikimo arba neatpažinimo rizika (DR)* - tokia rizika, kai audito procedūros nepadedą nustatyti (neaptinka, neatpažįsta) klaidų, jas praleidžia. Ši rizika ypač priklauso nuo auditoriaus kvalifikacijos ir patirties. Ji visada egzistuoja, nes auditas yra neištininis.

Galutinį audito rizikos laipsnį auditorius nustato naudodamas tokią formulę:

$$\text{Audito rizika} = \text{Įgimta rizika} \times \text{Kontrolės rizika} \times \text{Neaptikimo rizika}$$

Taigi, audito rizika yra visų trijų audito rizikos rūšių rezultatas. Atliekant finansinių ataskaitų auditą manoma, kad maža rizika (efektyviausia) sudaro 30%, vidutinė - 50% ir didelė - daugiau kaip 70%. Rizikos laipsnis priklauso nuo daugelio veiksnių, bet pirmiausia nuo auditoriaus kvalifikacijos, apskaitos būklės ir naudojamų audito procedūrų (www.theiia.org/chapters/index).

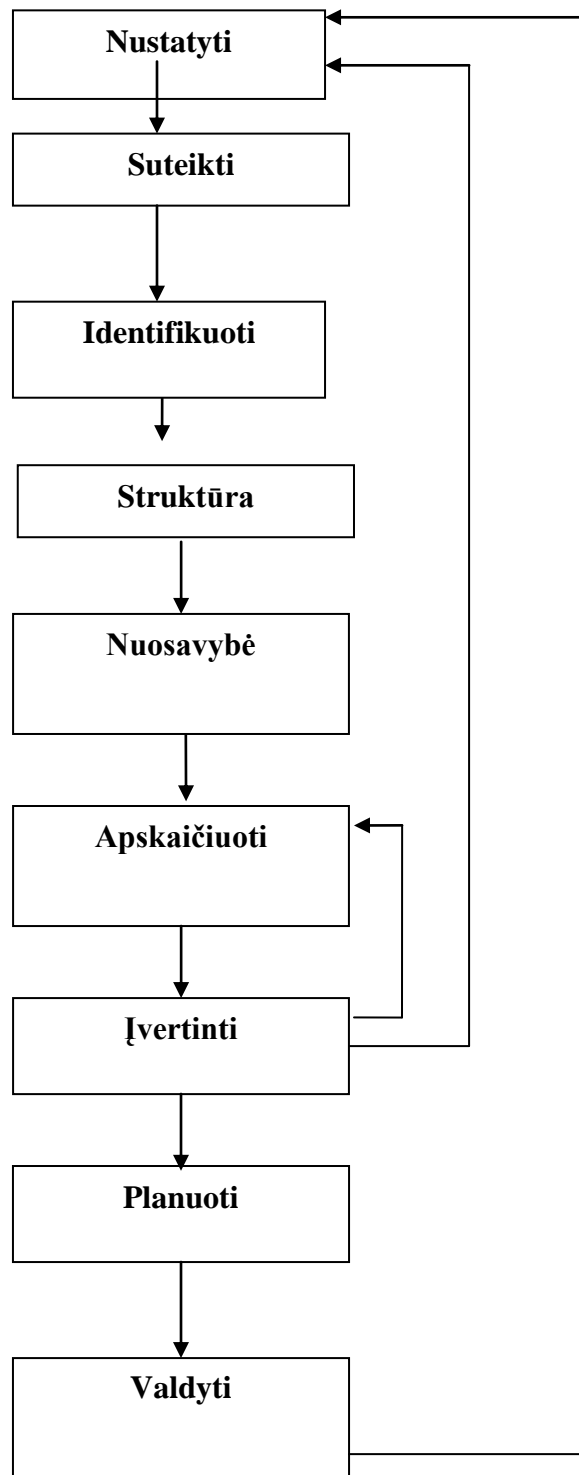
Verslininkai dažniausiai labai atidžiai renkasi auditą, nes suvokia, kad nuo jų priklauso įmonės ateities prognozės, rizikos valdymas ir išvengimas. Audito rizikos verčia susimąstyti, ar verta pasitikėti audito paslaugomis, ar ieškoti kitų būdų rizikai valdyti.

1.4.4 Kokybiniai ir kiekybiniai rizikos valdymo metodai

Riziką galima valdyti, tai yra naudoti įvairias priemones, leidžiančias tam tikru laipsniu prognozuoti rizikingo įvykio įvykimą ir imtis priemonių rizikos laipsniui mažinti. Verslo rizikos valdymas – tai jau ne pasyvus nusiteikimas rizikuoti, o metodų ir priemonių visuma aktyviai veikti ateitį ir gauti minimalų nuokrypį nuo laukiamų rezultatų. Tai priemonių rengimo ir realizavimo procesas, kurio tikslas - sumažinti galimas neigiamas nepalankių įvykių pasekmes realizuojant priimtą sprendimą (Kaleininkaitė, Trumpaitė, 2007).

Rizikos valdymas projektuose susijęs su įprastais dalykais: visiškai panaikinti riziką nesistengiama, nes suvokiama, kad rizika susijusi su pelnu. Organizacijos, kurios geriau supranta rizikos prigimtį gali išvengti nenumatytų negandų, gali dirbti griežtesnėse ribose ir su mažiau netikėtumų, taip pat gali skirti didesnę finansavimą palankioms investicijoms, kurios kitu atveju būtų laikomos per daug rizikingomis ir jų būtų atsisakyta. Rizikos valdymo tikslas yra gerinti projekto veikimą, sistemiškai identifikuojant, vertinant ar valdant su projektu susijusią riziką. (žr. 7 pav). (<http://www.ciber.lt>).

7 pav. Rizikos valdymo proceso fazių nuoseklumas

Šaltinis: ([http://www.ciber.lt/download/rizikos valdymas](http://www.ciber.lt/download/rizikos_valdymas)).

Labai svarbu įvertinti investicinio projekto *riziką*. Investicinio projekto įgyvendinimo galimybės visada siejamos su tam tikrais trukdžiais ir nesklandumais. Todėl sunku tiksliai įvertinti

jo ekonominę efektyvumą. Nors ir yra tam tikros rizikos įvertinimo taisyklės, tačiau gana dažnai sprendimai priimami vadovaujantis intuicija. Tai priklauso nuo įmonės vadovų profesionalumo ir mokėjimo taikyti skaičiavimus investiciniams sprendimams pagrįsti bei jų efektyvumui nustatyti (Bagdonas, 1996).

Rinkos šalyse yra specialios turto paketo formavimo teorijos, padedančios investuotojui padaryti optimalų sprendimą. Formuojant finansinio turto paketą, investuotoją daugiausia domina du rodikliai: **pelningumas** ir **rizika**. Tačiau kiekvienas investuotojas visada siekia didesnio pelningumo ir nemėgsta rizikos. Visiškai nerizikingų investicijų nėra, todėl reikia mokėti nustatyti šiuos du svarbiausius investicijų paketo rodiklius. Ekonomiškai mąstant investicija gali būti rizikinga net ir tuo atveju, jeigu mes nieko negalime prarasti. Šiuo atveju rizika atsiranda dėl to, kad mes gerai nežinome, kokios bus mūsų pajamos ar pelnas. Mes nežinome ateities, negalime tiksliai nustatyti investavimo vertės ar BVP, į kuriuos investuojame, realiosios vertės. Kuo didesnė rizika, tuo didesnis galimo pelningumo šaltinių pasklidimas. Nesitikėkime, kad riziką galima pilnai įvertinti standartiniais nukrypimais nuo tam tikro pajamų lygio (Norvaišienė, 2006).

Analizuojant riziką išskiriama dvi vieną kitą papildančios rizikos analizės rūšys : kokybinė ir kiekybinė rizikos analizė.

Kokybinė rizikos analizė palyginti paprasta, o jos pagrindinis uždavinys – nustatyti rizikos veiksnius, pagal projekto etapus ar darbus dėl kurių rizika kyla arba nustatyti potencialias rizikos sritis ir tuo pačiu nustatyti galimas rizikas.

Kokybinės analizės procese svarbu ne tik nustatyti visas rizikos rūšis, kurios trukdo projektui, bet ir pagal galimybę išaiškinti galimus resursų praradimus, kurie gali sukelti rizikų realizavimosi atvejus. Kokybinės analizės rezultatai – tai svarbi pradinė informacija kiekybinės analizės pravedimui.

Kiekybinė rizikos analizė – tai skaičiais išreikštų atskirų rizikos rūšių dydžių nustatymas ir viso projekto rizikos nustatymas. Kiekybinės rizikos analizės metodai gali būti įvairūs, bet labiausiai paplitę yra šie:

- statistinis;
- išlaidų tikslingumo analizė;
- ekspertinio įvertinimo metodas;
- analitinis;
- analogų panaudojimo.

Ekonominėje literatūroje rizikos problemai spręsti pateikta įvairių kiekybinės rizikos įvertinimo metodų, o labiausiai paplitęs yra statistinis metodas ir eksperto įvertinimo metodas:

1) **Statistinis** verslo projekto rizikos nustatymo metodas taikomas skaičiuojant laukiamą kiekvieno darbo ir viso projekto trukmę. Metodo esmę sudaro tai, kad nustatant nuostolių galimybę

analizuojami visi statistiniai duomenys, liečiantys firmos veiklos rezultatyvumą. *Statistinio* metodo esmė tame, kad nagrinėjama praradimų ir pelno statistika, kuri pateikta dabartinėje ar analogiškoje veikloje, nustatoma vieno ar kito ekonominio rezultato dydis ir dažnumas, sudaroma labiausiai tikėtina ateities prognozė. Rizikos vertinimas naudojant **tikimybinis skirstinius** yra veiksmingas, nes jis leidžia nustatyti sąveiką tarp rezultatų veikiančių kintamųjų ir tiksliau numatyti norimus rezultatus. Tikimybinis skirstinys išreikštas rezultatas neapsiriboja tik vienu ateities variantu, kaip kad būtų gavus rezultatą, išreikštą konkrečiu skaičiumi, bet leidžia įvertinti įvairias ateities būsenas, pamatyti, kokia yra tikimybė viršyti laukiamą rezultatą ar jo nepasiekti, stebėti, kaip kintant rezultatams kinta rizika, išreikšta vidutiniu kvadratinu nuokrypiu.

2) **Išlaidų tikslingumo analizė** yra nukreipta potencialių rizikos zonų identifikavimui.

3) **Ekspertų metodo esmė** – tai kiekybinio rizikos įvertinimo gavimas, apdorojant patyrusių verslininkų ir specialistų nuomones. Šio metodo trūkumas tame, kad gautiems įvertinimams nėra patikimumo garantijų, o taip pat sunkumai, kurie iškyla atliekant ekspertų apklausą ir gautų duomenų apdorojimą. .

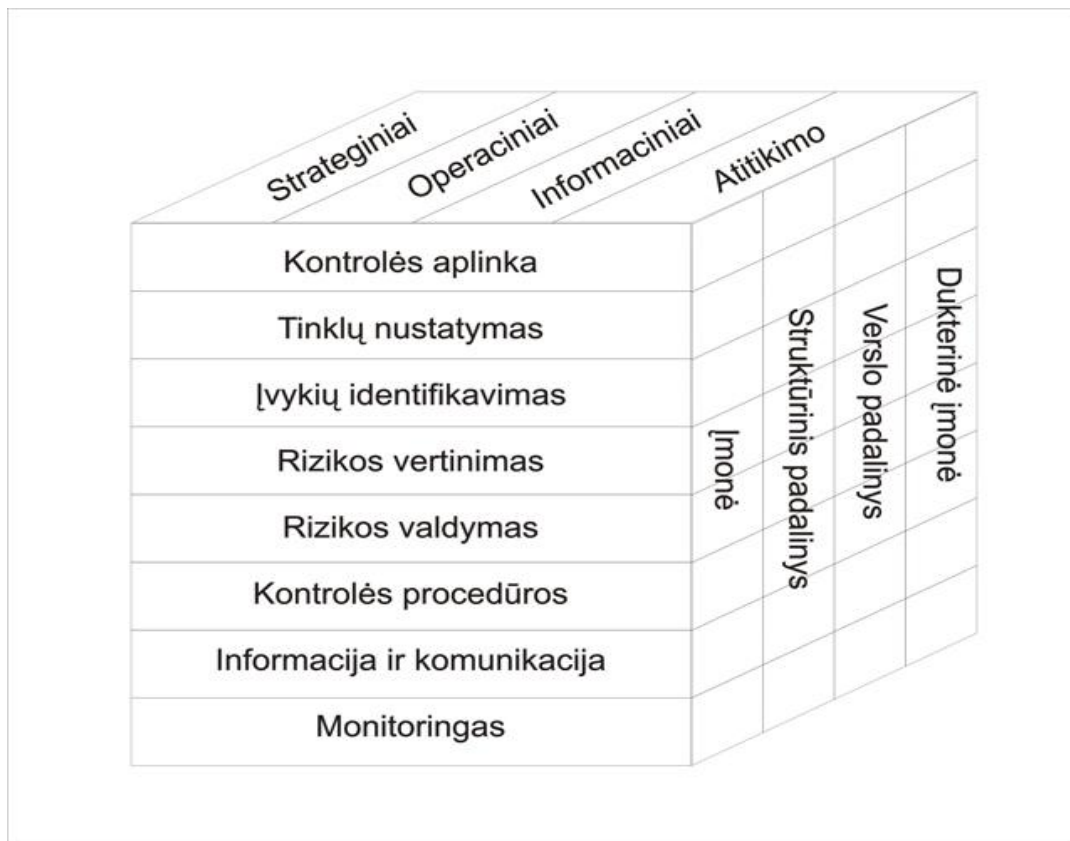
4) **Analitinis metodas**. Rizika gali būti valdoma nustatant rizikos normatyvus.

5) **Analogijų metodas**. Analizuojant naujo projekto riziką gali būti naudingi duomenys apie nepalankių veiksnių poveikį į kitus projektus. Taikant analogijų metodą, naudojamos duomenimis apie analogiškų projektų riziką (Bagdonas, 1996).

Kokybiniai ir kiekybiniai rizikos metodai daugiausiai tinka vertinti investicinę riziką. Praktikoje dažniausiai įmonės naudojasi finansinės analizės metodais, finansinių santykinių rodyklių skaičiavimais, bankroto veiksnių analizę ir priemonėmis jam išvengti.

1.4.5 Verslo rizikos valdymo modeliai

Siekiant padėti organizacijoms diegti rizikos valdymo procesą įvairiuose šalyse privačių ir visuomeninių organizacijų iniciatyva, kuriami rizikos valdymo modeliai, kuriais įmonės gali pasinaudoti. Vienas labiausiai paplitusių –COSO Bendrovės rizikos valdymo modelis (angl. COSO Enterprise Risk Management – Integrated Framework) (žr.8 pav .)

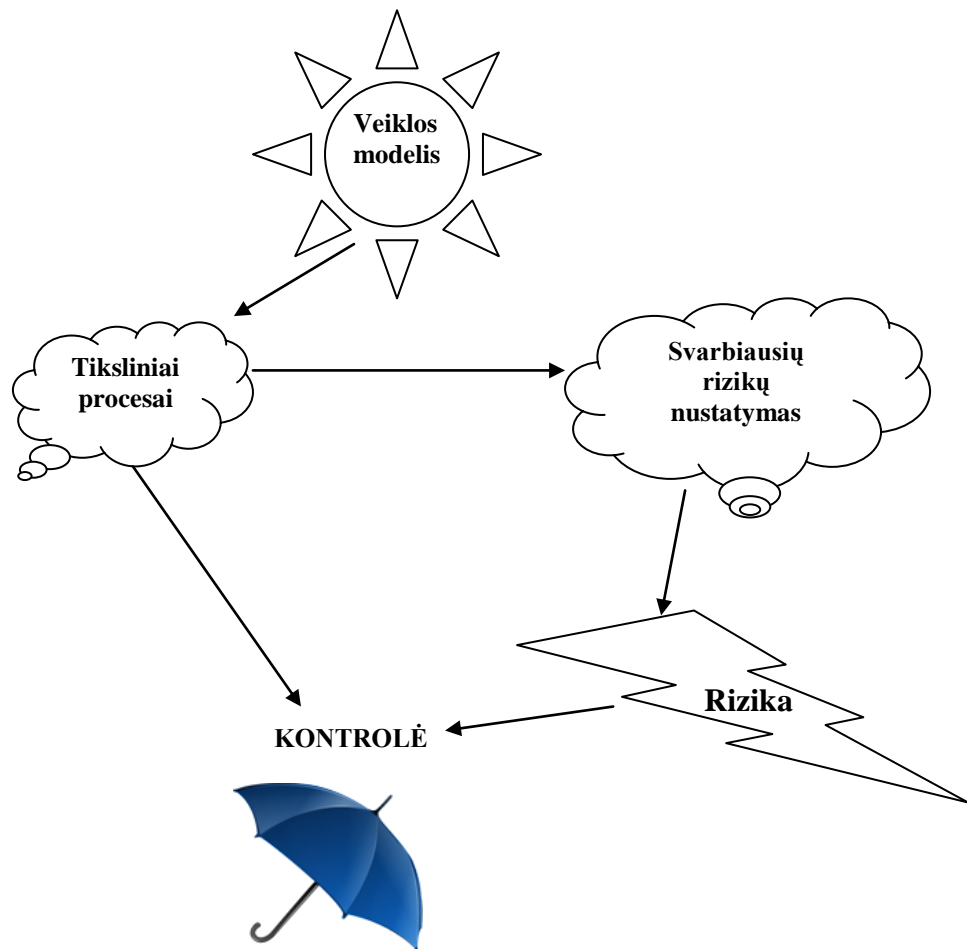

8 pav. COSO Bendrovės rizikos valdymo modelis

Šaltinis: (http://www.inaudit.lt/index.php?page_id=23)

Aštuoni bendrovės rizikos valdymo modelio komponentai (kontrolės aplinka, tikslų nustatymas, įvykių identifikavimas, rizikos vertinimas, rizikos valdymas, kontrolės procedūros, informacija ir komunikacija, monitoringas), pritaikomi keturiose tikslų kategorijose (strateginiai tikslai, operaciniai tikslai, informaciniai, atitikimo). Modelis gali būti pritaikytas skirtingiems valdymo lygiams, nuo aukščiausios iki žemiausios valdymo grandies (įmonė, struktūrinis padalinys, verslo padalinys, verslo padalinys, dukterinė įmonė) (<http://www.inaudit.lt>).

Verslo rizikos valdymui tobulinti pateikiamas integruotas verslo rizikos valdymo modelis. Šis metodas siejamas su įmonės strategija, darbuotojais, procesais, technologijomis ir žiniomis. Visi įmonės veiklos procesai, lemiantys tam tikrą riziką, yra sujungiami ir vertinami kaip visuma. Pirmiausia įmonės veikla analizuojama strateginiu lygmeniu – taip pasireiškia integruotas požiūris į įmonės veiklos procesus. Vėliau veiklos procesai analizuojami diferencijuotai, t.y. valdant riziką akcentuojamos atskiros, akivaizdžios rizikos rūšys, su kuriomis įmonė susiduria savo veikloje. (žr.9 pav.)(Kaleininkaitė, Trumpaitė, 2007).

9 pav. Integruotas įmonės rizikos valdymo modelis

Šaltinis: Kaleininkaitė, Trumpaitė. (2007). Verslas: teorija ir praktika. p. 179 .

Modelio schemą galima būtų apibūdinti taip:

- 1) Sprendimai priimami strateginiu lygmeniu – išanalizavus įmonės veiklos modelį, numatomi tiksliniai įmonės veiklos procesai, turintys lemiamą įtaką veiklos tęstinumui.
- 2) Šie tiksliniai veiklos procesai analizuojami diferencijuotai – taip išaiškinama galima nevaldoma rizika, atsirandanti veikiant šiems verslo procesams.
- 3) Identifikuotos rizikos įvertinamos pagal jų reikšmingumą ir įvykio tikimybę.
- 4) Tik reikšmingiausios ir labiausiai tikėtinoms rizikos rūšims valdyti skiriami riboti įmonės ištekliai.

Integruotas rizikos valdymo modelis atspindi šių dienų sparčiai besikeičiančios ekonomikos bruožus bei klasikinį ekonomikos subjektų poreikį minimaliomis sąnaudomis užtikrinti neriboto skaičiaus rizikos rūšių valdymą. Pasiūlyto metodo įgyvendinimas padėtų įmonėms realiai vertinti kilusias rizikos problemas ne tik vidaus, bet ir tarptautinės rinkos mastu, pasirinkti efektyviausias

priemonės verslo rizikos valdyti ir tobulinti. Įmonės, norėdamos įgyvendinti šį modelį, turi rengti rizikos valdymo strategijas, analizuoti savo pagrindinius veiklos procesus, identifikuoti jų funkcionavimo efektyvumą, numatyti galimas rizikas, parengti planus, kaip jas valdyti, bei užtikrinti kontrolės mechanizmą.

Visi rizikos valdymo modeliai tik priartina verslininkus prie rizikos valdymo, pagrindinė rizikos valdymo esmė; tai žinojimas įstatymų, finansų standartų, įmonių bankroto prognozavimo vertinimas.

Finansų valdyme būtų galima išskirti tris pagrindines darbo kryptis : įmonės veiklos rezultatų formavimą; turto valdymą; finansinių išteklių valdymą. Vieną svarbiausių rodiklių, nulemiančių galutinį įmonės veiklos rezultatą - produkcijos ir paslaugų savikainą, įtakoja įmonės finansų specialistų sprendimai dėl : pasirinkto atsargų apskaitos būdo (FIFO, LIFO etc.), taikytinų ilgalaikio turto nusidėvėjimo ir amortizacijos terminų, taikomos darbo apmokėjimo sistemos, pridėtinių išlaidų paskirstymo produkcijos rūšims. Produkcijos ir paslaugų savikaina savo ruožtu veikia pardavimus, pelningumą bei mokesčius. Todėl dvi įmonės, parduodančios tokį patį produkcijos kiekį, dėl skirtingos savikainos gali gauti visiškai skirtingus veiklos rezultatus. Šiai įmonės finansų valdymo darbo kryptčiai priklauso ir pinigų srautų planavimas, kuris apima: susitarimus su tiekėjais dėl atidėtų mokėjimų, efektyvią gautinų lėšų priežiūrą, pinigų srautų paskirstymą investicijoms, dividendams, apyvartai, socialinėms programoms ir kitoms reikmėms, mokesčių planavimą. Šios veiksmų kryptys yra svarbios todėl, kad pinigų srautai veikia įmonės mokumo, likvidumo ir kitus finansinius rodiklius, kurie parodo įmonės veiklos riziką ir dažnai gali nulemti finansinės institucijos teigiamą arba neigiamą sprendimą dėl įmonės finansavimo.

Turto valdymo operacijų spektras apima šias įmonės finansų specialistų veiksmų kryptis: investicijas į kilnojamą ar nekilnojamą turtą (technologinius įrengimus, pastatus, jų atnaujinimą, programinę įrangą, prekių ženklus), investicijas į finansinį turtą (dukterinių įmonių steigimą, vertybinių popierių įsigijimą), trumpalaikių lėšų valdymą, turto likvidavimą, realizavimą bei kitas. Investiciniai sprendimai yra labai svarbūs įmonės veiklai. Neretai įmonių vadovai, susigundę laukiama numatytų investicijų nauda, gali nepastebėti įvairių su investicijomis susijusių paslėptų kaštų. Todėl, priimant investicinį sprendimą, svarbu nepamiršti apie išaugšančius turto priežiūros, renovacijos, draudimo kaštus, kapitalo (ypač nuosavo)kaštus, turto mokestį ir pan. Finansinių išteklių valdyme svarbūs du įmonių finansavimo metodai : finansavimas paskolomis, finansavimas didinant akcininkų nuosavybę . Viena iš svarbiausių finansų taisyklių reikalauja, kad įmonė trumpalaikius projektus finansuotų trumpalaikėmis lėšomis, o ilgalaikius - ilgalaikėmis. Todėl apyvartinis kapitalas yra finansuojamas iš trumpalaikių finansinių resursų, o ilgalaikiai investiciniai projektai - tik iš atitinkamos trukmės ilgalaikių resursų. Taip pat svarbu, kad įmonė laikiniems (tarkime, sezoniniams) savo poreikiams turėtų laikinus finansavimo šaltinius, o nuolatiniais -

nuolatinius. Dažniausiai ilgalaikių resursų panaudojimas trumpalaikių poreikių finansavimui mažina pelną bei didina likvidumo riziką(<http://verslas.banga.lt>).

Finansų valdymas padeda apsisaugoti nuo galimos rizikos, leidžia įvertinti įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus. Tai savo ruožtu sudaro galimybes numatyti ateities įvykių įtaką įmonės darbo rezultatams. Įvertinus įmonės veiklos riziką galima numatyti įmonės perspektyvą ir veiklos tęstinumo galimybes.

1.4.6 Verslo rizikos mažinimo būdai.

Rizika praktiškai yra neišvengiama, be ją galima valdyti, siekiant sumažinti galimų nuostolių mastą. Tikslinga taikyti tokias ekonominę riziką mažinančias priemones: pasidalyti riziką tarp įmonės vadovų ir verslo partnerių, didinti strateginio plano veiksmingumą, drausti verslą, turėti lėšų rezervą, operatyviai koreguoti įmonės veiklos kryptis, turėti sprendimų alternatyvas, kelti darbuotojų kvalifikaciją ir kt. (Martinkus, Žiūkienė, 2006).

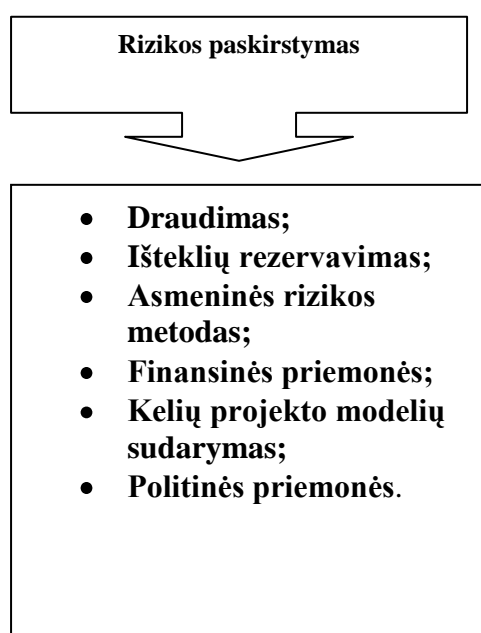
Įvertinęs galimą rizikos poveikį projektui, projekto vadovas turi priimti šiuos sprendimus:

- **Rizikos perkėlimas.** Rizikingumas mažinamas perleidžiant ją tokiam asmeniui ar organizacijai, kuri efektyviai sugebės išspręsti iškilusią problemą. Galima mažinti rizikingumą, apdraudžiant ją draudimo kompanijoje.
- **Rizikos atidėjimas.** Rizika gali būti atidedama, darbų atlikimą nukeliant, kai neigiami efektai galės būti pašalinti.
- **Rizikos sumažinimas.** Tai apima rizikos pasireiškimo galimybes ar galimo poveikio sumažinimą.
- **Rizikos priėmimas.** Kai kurios rizikos gali būti įvertinamos ir įsisavinamos bei neutralizuojamos. Tokiu atveju tolesnis darbų atlikimo planas sudaromas įvertinant rizikos poveikio padarytus pasikeitimus.
- **Rizikos panaikinimas.** Nustatytos rizikos veiksnys gali būti panaikinamas. Toks veikimas reikalauja papildomų išlaidų, tačiau jos, palyginti su visa projekto verte, nėra didelės.
- **Diversifikacija.** Investicijų diversifikavimas yra rizikos valdymo priemonė, padedanti sumažinti vertybinių popierių rinkinio (investicinio portfelio), kurį investuotojas planuoja įsigyti ar yra įsigijęs, riziką (Ališauskas, Karpavičius, Šieputienė, 2005).

Paprastčiau tariant, tai galima įvardinti, kaip investuotojo bandymą sumažinti investicinę riziką, investuojant į skirtingas turto klases, įvairius vertybinius popierius, įvairias skirtingų sektorių, pramonės šakų ar net šalių bendroves. Investicijų diversifikavimo esmė – viso investicijų rinkinio rizika yra mažesnė, negu kiekvienos investicijos atskirai. Jei investuojama į kelių rūšių akcijas, tai didesnė tikimybė, kad atpigusių akcijų vertės sumažėjimą kompensuos pabrangusios akcijos, t. y.

bendra portfelio rinkos vertė labai nesumažės. Investuojant į keletą vertybinių popierių, rizika yra išskaidoma dalimis arba, kaip dažnai sakoma, investicijos yra diversifikuojamos. Kadangi tikėtinas investicijų pelningumas ir rizika yra tarpusavyje glaudžiai susiję, tai išskaidant riziką, t.y. ją sumažinant, sumažinama ir galimybė daug uždirbti (arba patirti didelius nuostolius). Kuo įvairesnis ir į daugiau investicijų išskaidytas investicinis portfelis, tuo mažiau jo rinkos vertė reaguoja į trumpalaikius rinkos svyravimus. (<http://finansai.tripod.com.auditas>).

- **Rizikos paskirstymas.** Rizika paskirstoma parengiamuoju projekto ir kontraktų sudarymo momentu. Reikia atminti, kad, kuo didesnę rizikos dalį dalyviai norės pervesti investuotojui, tuo sunkiau jį bus surasti. (žr.10 pav) (Ališauskas, Karpavičius, Šeputienė, 2005).

10 pav. Rizikos mažinimo priemonės

Šaltinis: Ališauskas, Karpavičius, Šeputienė. (2005). Inovacijos ir projektai, p. 81 .

Rizikos draudimas – tai rizikos perdavimas draudimo kompanijai. Paprastai tai atliekama apdraudžiant turtą ar nelaimingus atsitikimus.

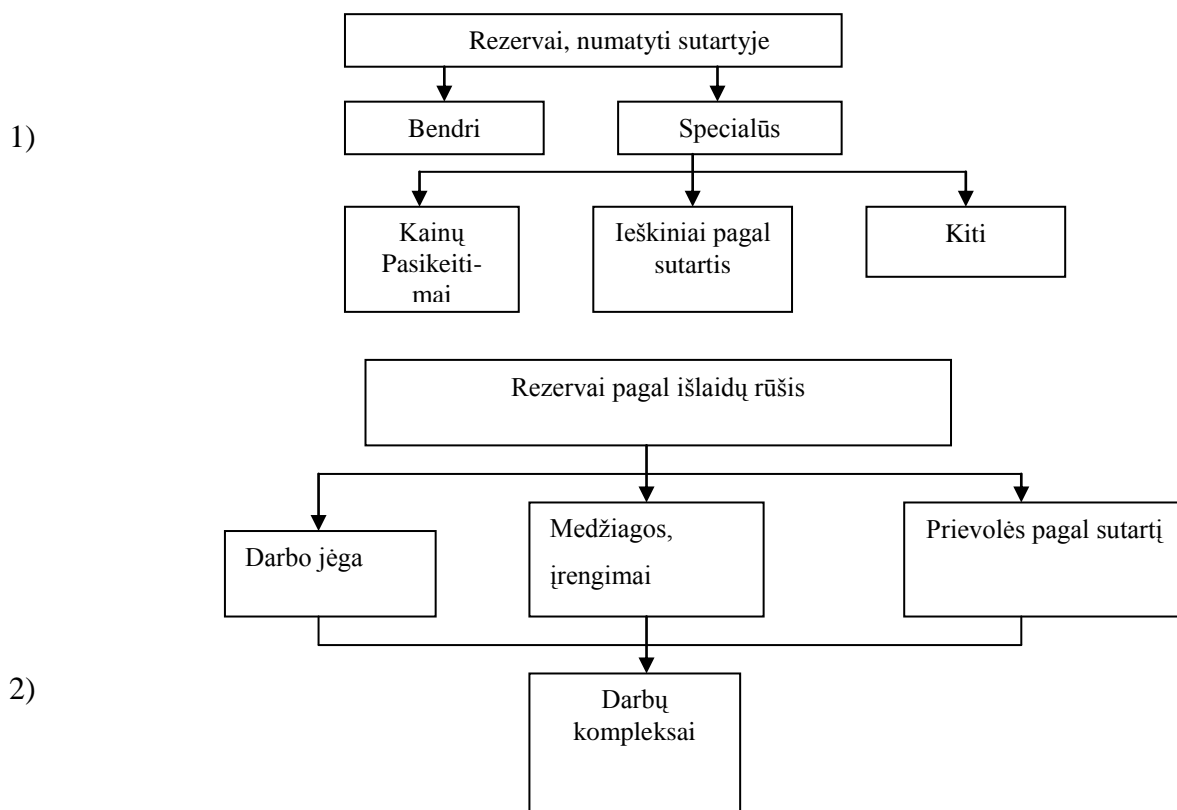
Daugiau kaip pusė Lietuvos įmonių teigia, kad efektyviausias būdas apsisaugoti nuo užsakovo neatsiskaitymų rizikos yra reikalauti išankstinio atsiskaitymo už pateiktas prekes, tačiau absoliuti dauguma verslininkų yra priversti taikyti atidėto mokėjimo terminus. Coface Baltics kredito draudimo įmonė atliko tyrimus, ir nustatė, kad daugiau kaip 15 proc. Lietuvos įmonių apdraudžia prekinis kreditus draudimo įmonėje ir tokiu būdu apsaugo verslą nuo prekybos partnerių neatsiskaitymo rizikos. Šiuo atveju kreditų draudimo įmonės paslauga atneša trejopa naudą: kreditų draudimo

įmonė įvertina produkcijos užsakovo kreditingumą ir patikimumą, suteikia draudiminę apsaugą ir padeda išsiieškoti skolas (<http://verslas.banga.lt>).

Kreditų draudikai draudimo liudijimu garantuoja, jog, draudėjo pirkėjui tapus nemokiam, prievolė vis tiek bus įvykdyta, t.y. draudėjas gaus draudimo išmoką ir nepatirs nuostolių.

Išteklių rezervavimas. Finansinių išteklių rezervavimas nenumatytoms išlaidoms padengti taip naudojamas rizikai mažinti. Ištekliai skiriami, nustatius potencialius rizikos veiksnius, jų poveikį projektui ir numatius atsakomųjų veiksmų kainą.

11.pav. Rezervo nenumatytoms išlaidoms padengti struktūros nustatymas

Šaltinis: .Ališauskas, Karpavičius, Šeputienė.(2005). Inovacijos ir projektai. p. 81 .

Asmeninės rizikos metodas. Asmeninės rizikos turi įtakos atliekant projektus, tačiau nedaro ryškaus poveikio viso projekto sėkmei. Metodas remiasi rizikos identifikavimo metu gautu ekspertų rizikos įvertinimu, tačiau naudojasi ir kita informacija (įvykdymo grafiku, pagrindiniais dalyviais, visų rūšių resursų kaina atskirai skirtingiems darbams ir kt.).

Diferencijuotas rizikos valdymas – tai paprasčiausias, diferencijuotas projekto veiklos problemų sprendimo būdas. Valdant riziką, akcentuojamos atskiros, akivaizdžios rizikos rūšys, su kuriomis susiduriama projekto veikloje. Dažniausiai diferencijuotas rizikos valdymas apima tik finansų

valdymo sritį – šią strategiją pasirinkusios įmonės dažniausiai draudžia finansinę riziką – valiutų kursus, palūkanų normą ir kt. (Ališauskas, Karpavičius, Šieputienė, 2005).

Visi rizikos mažinimo būdai naudingi įmonės veikloje, jie padeda surasti geriausią būdą apsisaugoti nuo rizikos, ją sumažinti.

2. UAB „NOSTRADA“ FINANSINĖS VEIKLOS ANALIZĖ IR RIZIKOS VALDYMAS

2.1 UAB „Nostrada“ konkurencinė analizė

Šiandienos verslo įmonės susiduria su fundamentaliais pokyčiais, kuriuos inicijuoja globalizacija, naujos technologijos, intensyvi konkurencija, ekonominių bei politinių sistemų pokyčiai. Susiklosčius tokiai situacijai, išryškėjo įmonės sugebėjimas įgyti konkurencinį pranašumą, problema.

Kelių transportas – vienas konkurencingiausių Lietuvos verslų Europoje. Įstojus Lietuvai į Europos Sąjungą mūsų šalies krovinių automobiliais vežėjai pajuto ne tik teigiamus pokyčius, bet ir stiprią konkurenciją bei didėjančius mokesčius tiek šalies viduje, tiek užsienio rinkose. A. Kondrusevičiaus teigimu, kaip ir anksčiau, problemų vežėjams nesumažėjo. Jis vardija tik pačias svarbiausias:

- kuro kainų augimas stipriai didina sąnaudas;
- išaugęs automobilių parkas išbalansavo rinką;
- vidaus ir išorės konkurencija mažina paslaugų kainas;
- dienpinigių mokėjimo tvarka didina darbo jėgos sąnaudas, o tai smarkiai mažina vežėjų konkurencingumą;
- JAV dolerio kurso svyravimai labai nepalankus Rytų rinkose dirbantiems vežėjams
- Vairuotojų trūkumas išlieka ypač didele problema.

UAB „Nostrada“ pagrindinė veikla – tarptautiniai krovinių vežimas keliais ir automobilių nuoma. Kroviniai vežami tarp Europos sąjungos šalių ir Rusijos. 2006 metais sausio mėnesį veiklą pradėjo naujai atidaryta degalinė Kazlavo kaime, Kalvarijos seniūnijoje, Marijampolės apskrityje. Ryšium su tuo atsirado naujų pirkėjų iš Latvijos ir Estijos, įsigyjančių kurą degalinėje. Visi minėti pirkėjai draudžiami prekinio draudimu, norint išvengti ir sumažinti pirkėjų neatsiskaitymo rizikos. Nuo 2007 metų lapkričio mėnesio šalia degalinės pradėjo veikti kavinė – motelis. Bendrovė Lietuvoje filialų nėra įsteigusi, siekiant išplėsti veiklą užsienyje 1999 metais įsteigta dukterinė bendrovė Kaliningrado srityje ir valdoma 100 proc. šios bendrovės akcijų. UAB „Nostrada“ savininkas taip pat turi asocijuotas įmones: UAB „RVT“ ir Rimanto Valinčiaus įmonę, kurių taip pat pagrindinė veikla – krovinių pervežimai.

Nuostoliai, patirti iš vieno objekto, gali būti padengti gautomis pajamomis (pelnu) iš kitų investuojamų objektų, sumažinant galimus absoliučius nuostolius. Savininkas diversifikuoja riziką, lėšas investuoja ne į vieną objektą, o į kelis, taip mažinant riziką.

Šiais laikais labai sunku ne tik pradėti savo verslą, bet ir toliau jį sėkmingai vystyti, kad nepatirti nuostolių ir neatsidurti ties bankroto riba. Nuolat didėjančią konkurenciją verslo pasaulyje

verčia verslininkus ieškoti naujų rizikos mažinimo būdų. Nors kas daugiau rizikuoja tas daugiau ir gauna pelno. Tai kiekvieno verslininko pasirinkimas.

Lietuvos nacionalinės vežėjų automobiliais asociacijos „Linava“ duomenimis, transporto bendrovių pajamos iš transporto veiklos 2005 metais siekė 3 mlrd. Litų. Pajamų augimas, kurį lėmė tarpusavyje besikonsoliduojančios ir automobilių parkus jungiančios įmonės, vis dėlto buvo apie 6 proc. mažesnis už tų pačių įmonių sąnaudų augimą.

Vežėjų vienas iš rizikos mažinimo būdų tai rizikos paskirstymas, nes šiais laikais vien pervežimo paslaugų teikimas būtų nuostolinga įmonei. Todėl transporto įmonės diferencijuoja riziką, investuoja savo lėšas į kitus objektus.

UAB „Nostrada“ ir jos konkurentai stengiasi įvairiais būdais sumažinti riziką, kas jiems suteikia didesnių galimybių išsilaikyti konkurencinėje aplinkoje.

1. lentelė

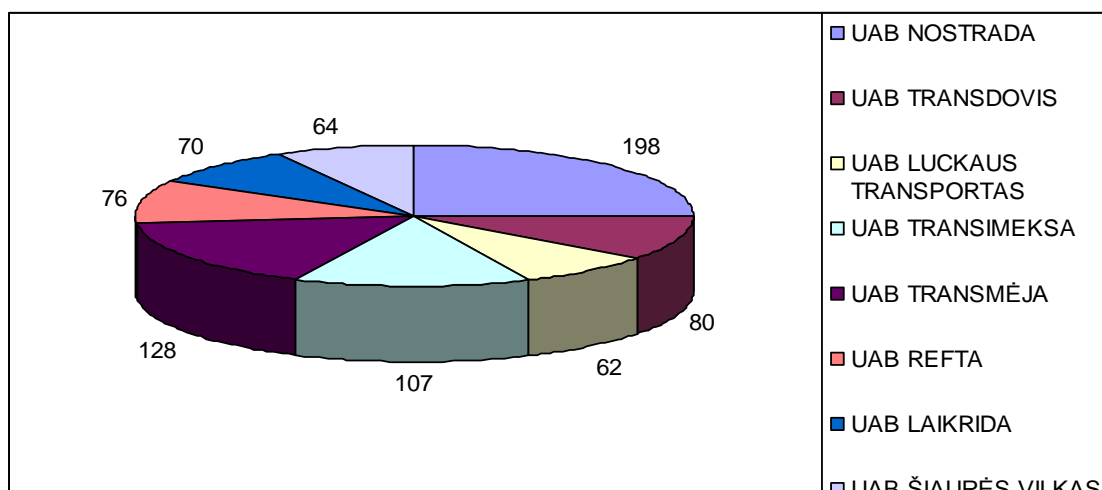
UAB „NOSTRADA“ didžiausių konkurentų Šiaulių regione rizikos diversifikavimas

Įmonės pavadinimas	Rizikos diversifikavimas
UAB „NOSTRADA“	1. Pervežimo paslaugos; 2. Patalpų nuoma; 3. Mažmeninė prekyba naftos produktais; 4. Poilsio paslaugos (kavinė, viešbutis); 5. Autoserviso paslaugos.
UAB „TRANSDOVIS“	1. Pervežimo paslaugos
UAB „TRANSMĖJA“	1. Pervežimo paslaugos; 2. Ekspedijavimo paslaugos; 3. Patalpų, sandėlių nuoma.
UAB „LUCKAUS TRANSPORTAS“	1. Pervežimo paslaugos; 2. Ekspedijavimo paslaugos; 3. Įmonė apie 12 mln.lt investavo į vieną iš didžiausių sunkvežimių remonto centrų Šiaurės Lietuvoje. Vežėjai šiuo projektu įsuks du naujus verslus – pradės teikti autoserviso ir statybų paslaugas.
UAB „TRANSIMEKSA“	1. Pervežimo paslaugos; 2. Ekspedijavimo paslaugos; 3. Muitinės paslaugos
UAB „REFTA“	1. Pervežimo paslaugos; 2. Ekspedijavimo paslaugos; 3. Autoserviso paslaugos.
UAB „LAIKRIDA“	1. Pervežimo paslaugos
UAB „ŠIAURĖS VILKAS“	1. Pervežimo paslaugos; 2. Augalininkystės paslaugos.

Šaltinis: sudaryta autorės

UAB „Nostrada“, UAB „Šiaurės vilkas“, UAB „Luckaus transportas“ užsiima ne tik transportavimo paslaugomis, bet ir investuoja lėšas ir į kitas veiklas, kas sumažina riziką, nors visiškai sumažinti rizikos neįmanoma, nes investuojant patiriama daug sąnaudų, kurios gali privesti

prie bankroto. Investuojama daug lėšų į transporto priemones. Su kiekvienais metais Lietuvoje transporto parkas didėja, didėja ir įmonių konkurenciją pervežimo srityje. Ieškoma naujų pirkėjų ir tiekėjų, bet didžiausia problema su kuria susiduria bendrovės, yra vairuotojų, galinčių dirbti tarptautinių pervežimų srityje, trūkumas. Bendrovės pradeda įdarbinti Baltarusijos, Ukrainos piliečius.

12 pav. Konkurentų paskirstymas pagal automobilių parką vnt. Šiaulių regione 2006m.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Šiaulių regione didžiausią automobilių parką turi UAB „Nostrada“, antra vietą užima UAB „Transmėja“, trečia – UAB „Transimeksa“.

Linavos duomenimis 2005 12 31 daugiausia automobilių, dirbančių tarptautiniuose pervežimuose, turėjo (žr.2 lentelė).

Didžiausios įmonės pagal automobilių parką Lietuvoje

Eil.Nr	Įmonės pavadinimas	Regionas	Kiekis
1	UAB „Girteka“	Vilniaus	236
2	UAB „Transekspedicija“	Vilniaus	160
3	UAB „Vlantana“	Klaipėdos	141
4	AB „Daisotra“	Alytaus	99
5	UAB „Finėjas“	Kauno	95
6	Gintauto Naviko įmonė	Alytaus	94
7	Valento Vaičiūno įmonė	Kauno	87
8	UAB „Transmėja“	Šiaulių	76
9	A. Griciaus autotransporto įmonė	Klaipėdos	75
10	UAB „Transdovis“	Šiaulių	71
11	UAB „Refta“	Šiaulių	67
12	UAB „Laikrida“	Šiaulių	67
13	UAB „Transdadus“	Panevėžio	66
14	UAB „Šiaurės vilkas“	Šiaulių	64
15	UAB V. Liatukas ir ko	Klaipėdos	63

Šaltinis: sudaryta autorės

Asociacijos „Linavos“ duomenimis išryškėja bendra tendencija – auga įmonių dalis, turinčių didesnę automobilių skaičių. Po vieną automobilį turinčių įmonių skaičius sumažėjo nuo 14,5% (2000m.) iki 4,2 (2005m.). Nuo 2 iki 5 automobilių turinčių įmonių skaičius sumažėjo nuo 50,8% (2000m.) iki 31,2 (2005m.). Virš 5 automobilių turinčių įmonių skaičius per paskutinius penkerius metus išaugo apie 25%, t.y. padidėjo tokių įmonių skaičius nuo 31% - 2000 m. iki 59,7% (2005m). 2003 m. buvo pirmi metai kai mažų (sąlyginai) įmonių dominavimas baigėsi, t.y. įmonių skaičius, turinčių virš 5 automobilių (59,7%), viršijo įmonių skaičių, turinčių iki 5 automobilių (35,4%). Tačiau ir toliau asociacijoje yra daug įmonių, net 35%, turinčių 5 ir mažiau automobilių.

Konkurencingumas su kiekvienais metais auga, nes įmonės perka vis daugiau mašinų, pardavimų ir paslaugų apyvarta didėja. Bus palaiptams iš transporto verslo išstumiamos mažos įmonės, o tarp stambesnių įmonių didės konkurencija ir verslo rizika.

2.2 UAB „Nostrada” rinkos analizė

Tolimų rinkos vystymo perspektyvų prognozavimas (naujų transportavimo rinkų atsiradimas ir su tuo susijęs atskirų transporto rūšių reikšmingumo kitimas) turi vertinamąjį atspalvį. Todėl perspektyviniai tyrimai reikalingi strateginei linijai vežimų rinkoje nustatyti. Rinkos tyrimai – objektyvus ir sisteminis duomenų rinkimas, užrašymas, analizė, dėsningumų nustatymas ir informacijos pateikimas. Rinkos tyrimą sudaro 3 etapai: rinkos analizė ir informacija; vartotojų tyrimas, siekiant išsiaiškinti ko nori klientai ir ką jie mano apie kitus vežėjus; vežimų prognozavimas, siekiant nustatyti būsimą paklausą.

Asociacijos „Linava“ duomenimis daugiausiai pervežimų atliekama į Vakarų Europos šalis net 50%. Į NVS šalis daugiausiai įvežama, o iš Šiaurės Europos ir Vidurio Europos šalių išvežama.

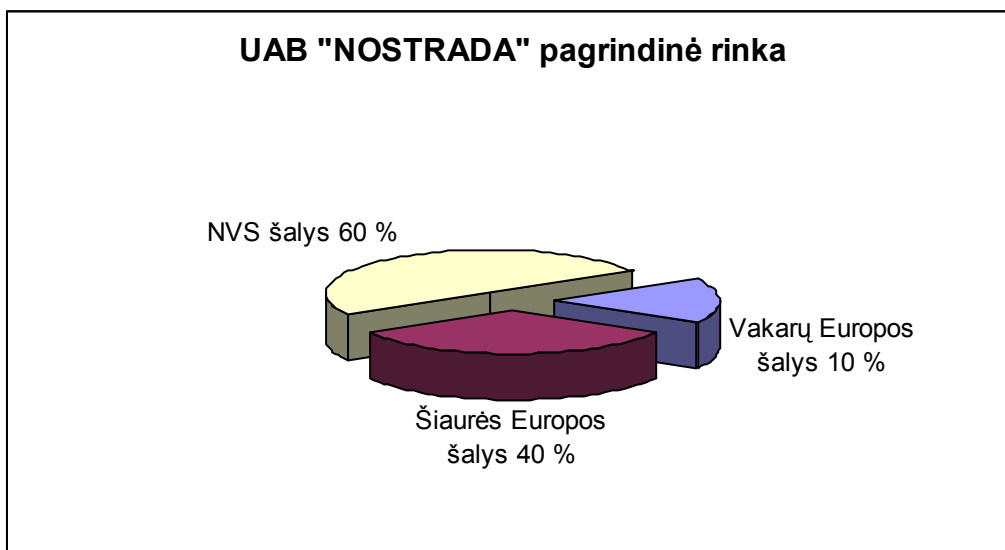
3 lentelė

Šiaulių regiono transporto įmonių pagrindiniai pervežimo maršrutai

Įmonės pavadinimas	Maršrutai
UAB „NOSTRADA“	Iš Lietuvos, Latvijos, ir Estijos į Prancūziją, Olandiją, Vokietiją, Italiją, Ispaniją, Graikiją ir kitas Vakarų Europos šalis. Iš Vakarų Europos į Rusiją, Baltarusiją Ir Baltijos valstybes.
UAB „TRANSDOVIS“	Iš Vakarų Europos (Vokietijos, Austrijos, Prancūzijos, Ispanijos, Danijos, Beniliukso, Šveicarijos, Italijos) į Baltijos šalis ir Rusiją. Siekdami išplėsti bendrovės veiklos geografiją ir išlaikyti gerą klientų aptarnavimo kokybę, jau daugiau nei ketveri metai vykdo pervežimus <i>Vakarų Europos viduje</i> : iš Vokietijos į Austriją, Italiją, Ispaniją, Prancūziją, Angliją, Beniliuksą, Daniją, Švediją.
UAB „TRANSMĖJA“	Iš Lietuvos, Latvijos, ir Estijos; Į Vakarų Europos šalis, <i>daugiausiai į Italiją</i> . Iš vakarų į Rusiją.
UAB „LUCKAUS TRANSPORTAS“	Iš Lietuvos, Latvijos, Lenkijos į Vakarų Europos šalis. Iš Ispanijos, Prancūzijos, Italijos, Belgijos, Olandijos, Vokietijos į Rusiją.
UAB „TRANSIMEKSA“	Iš Lietuvos, Latvijos į Italią, Ispaniją, Prancūziją, Švediją, Norvegiją, Suomiją, Vokietiją, Olandiją, Belgiją, Lenkiją, Čekiją, Vengriją. Iš Vakarų Europos į Rusiją, Baltarusiją, Ukrainą, Kazachstaną.
UAB „REFTA“	Kroviniai pervežami į/(iš) Daniją, Vokietiją, Olandiją, Belgiją, Prancūziją, Ispaniją, Italiją, Graikiją, Portugaliją, Šveicariją, Angliją, Airiją, Čekiją, Slovakiją, Vengriją, Austriją, Rumuniją, Pabaltijo valstybes, Rusiją ir Baltarusiją.
UAB „LAIKRIDA“	
UAB „ŠIAURĖS VILKAS“	Į visas Europos ir Azijos šalis.

Šaltinis: sudaryta autorės

Kiekviena įmonė turi savo rinką, bet pagrindiniai maršrutai vyksta iš/į Vakarų Europos šalis, į NVS šalis, iš/į Šiaurės Europos šalis. Užsienio ir mūsų šalies rinka perpildyta, todėl sunku konkuruoti tarpusavyje. UAB „Nostrados“ rinka daugiau koncentruojasi į NVS šalių poreikius, UAB „Transmėja“ pagrindinę rinką sudaro reisai į Italiją, UAB „Transdovis“ vykdo pervežimus ir Vakarų Europos viduje, visa tai didina konkurenciją. Tačiau daugelio vežėjų rinka panaši, kas ir mažina tarpusavio konkurencingumą.

13 pav. UAB „Nostrada“ pagrindinė rinka

Šaltinis: sudaryta autorės

Vartotojų poreikiai auga, tačiau mažinti paslaugų kainas neįmanoma, nes viskas brangsta. UAB „Nostrada“ be transportavimo paslaugų teikia ir prekybą naftos produktais. Pagrindiniai klientai tai Latvijos, Estijos, Lietuvos firmos. Visos firmos apdraudžiamos prekinio kreditu, kas mažina neatsiskaitymo riziką. Vartotojai skundžiasi, kad anksčiau degalinėje buvo mažesnės kuro kainos, tačiau infliacija skatina kelti kainas. Prarasti klientus kiekvienam verslininkui yra skaudus smūgis, tačiau mažinti kainas būtų nuostolinga įmonei.

2.3 UAB „Nostrada“ SWOT (SSGG) analizė.

SWOT analizė yra geriausias būdas išsiaiškinti UAB „Nostrada“ potencialias galimybes ir grėsmes bei apžvelgti jos stipriąsias bei silpnąsias puses.

SWOT analizė parodo (žr. 4 lentelė), kad UAB „Nostrada“, kaip ir daugelio pervežimo kompanijų, gali atsidurti ties bankroto riba. Reikia diversifikuoti savo veiklą, investuoti į kitus projektus, teikti rinkai naujas paslaugas ir naujus produktus. Nes vis dėl to didesnę riziką lydi didesnis pelnas.

UAB „Nostrada“ SWOT analizė

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
Aukšta produkcijos ,paslaugų kokybė; Platus pervežimo maršrutų pasirinkimas; Daugiametė transporto paslaugų patirtis; Platus lojalių klientų sąrašas; Įvairus produkcijos ir paslaugų asortimentas	Žema darbuotojų motyvacija; Nepakankamai užimta Vakarų rinka Neteikia ekspedijavimo paslaugų Reklamos stoka
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
Palanki politinė situacija Ekonominis šalies pakilimas Platus rinkos užimtumasis savo produkcija ir paslaugomis Naujų produktų ir paslaugų teikimas	Transporto įmonių rinkos perpildymas, bankroto grėsmė Valiutų kurso svyravimai Kuro kainų kilimas Nelaimingi atsitikimai ir vagystės Vairuotojų stoka Mažėja krovininių vežimo įkainiai Baudos, dideli mokesčiai Minimalaus atlyginimo didinimas

Šaltinis: sudaryta autorės

2.4 UAB „Nostrada“ balanso ir pelno- nuostolio ataskaitų analizė

2.4.1 UAB “Nostrada” horizontalioji ir vertikalioji balanso analizė

Analizuojant UAB “Nostrada” 2003 – 2007 metų balansą, pastebima, kad įmonės turtas išaugo: per 2004 metus – 2,2%, per 2005 – 21,96%, per 2006 -9,55%, per 2007 – 13,88%, vidutiniškai per analizuojamą laikotarpį turtas užaugo 9,52%. (žr. 3-5 priedai)

Ilgalaikis turtas per 2004 metus sumažėjo – 1,065%, 2005 metais ženkliai padidėjo 32,02%, 2006 metais - 2,15%, 2007 metais – 1,51%. 2004 metais ilgalaikio turto sumažėjimą lėmė pagrinde nematerialaus turto sumažėjimas – 31,12%, ir materialaus turto- transporto priemonių sumažėjimas – 21,45%.

2005 metais ilgalaikis turtas žymiai padidėjo. Nematerialaus turto sumažėjimas nepadarė didelės įtakos ilgalaikiam turtui. Ženkliai padidėjo materialusis turtas. Kalvarijos seniūnijoje įsigytas žemės sklypas, nenaudojami statiniai nugriovimui. Gavus reikalingus leidimus buvo pastatyta degalinė Kazlavo kaime. Taip pat padidėjo transporto priemonių – 622,23 %, nebaigta statyba - 16944,66%.

2006 metais ilgalaikio turto didėjimą pagrinde įtakojo naujų transporto priemonių įsigijimas, Kalvarijos seniūnijoje įsigytas žemės sklypas kavinės ir motelio statybai. Transporto priemonių atsinaujinimas vyksta nuolat, tačiau kiekis keičiasi neženkliai. Beveik tuo pačiu santykiu

parduodamos senos ir perkamos naujos transporto priemonės. Senos priemonės dar nepraranda savo vertės, todėl pardudamos už gerą kainą. Nebaigtos statybos sumažėjimą - 74,71% lėmė užbaigta degalinė.

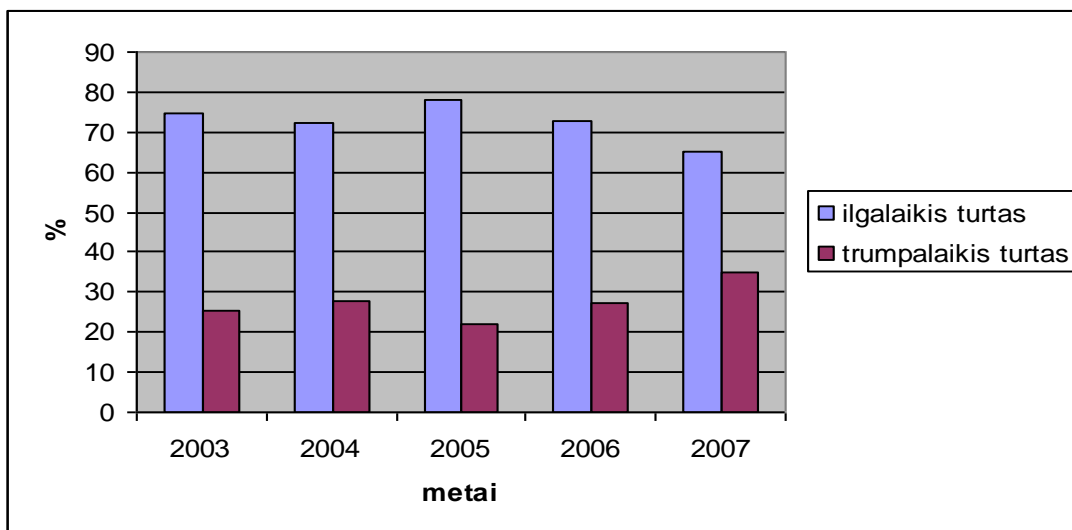
2007 metų ilgalaikio turto didėjimą lėmė nematerialaus turto įsigijimas – tai įvairios kompiuterinės programos. Nematerialaus turto padidino mašinų ir įrengimų įsigijimas. Buvo įsigyta vienas traktorius, ir kompiuterinės technikos, baldų, virtuvės įrangos, įrankių. Nebaigtos statybos sumažėjimą lėmė – buvo užbaigta autoplovykla su kiemo danga ir inžineriniais tinklais, taip pat užbaigta statyti ir įrengti kavinė motelis.

Trumpalaikio turto skiltyje situacija yra panaši. 2004 metais, palyginus su 2003 metais trumpalaikis turtas padidėjo – 11,86%. Tai išankstiniai apmokėjimai ir kitos gautinos sumos padidino trumpalaikį turtą. 2005 metais trumpalaikis turtas sumažėjo pagrinde dėl išankstinių apmokėjimų ir pirkėjo įsiskolinimo sumažėjimo. 2006 – 2007 metų trumpalaikio turto kitimo dinamika yra panaši. Daugiausiai per 2006 – 2007 metus balanso atsargų straipsnio padidėjimą lėmė perpardavimui skirto kuro ir detalių remontui įsigijimas. Buvo įsigyjama prekių perpardavimui, be to suformuotas dar vienas remonto padalinys degalinėje, kuriame detalės remontui taip pat sandėliuojamos. Pirkėjų skolos taip pat išaugo. Šį didėjimą lėmė išaugę pervežimo paslaugų ir prekių pardavimai.

Įmonės turto struktūra per analizuojamą laikotarpį neženkliai pasikeitė. 2003 metais ilgalaikis turtas sudarė 74,59% , 2004 – 72,19%, 2005 – 78,15%, 2006 – 72,87%, 2007 – 64,95% viso turto. Kai mažėjo ilgalaikio turto dalis, atitinkamai didėjo trumpalaikio turto dalis : 2003 metais – 25,41%, 2004 – 27,81%, 2005 – 21,85%, 2006 – 27,13%, 2007 – 35,05% viso turto.

Ilgalaikio turto didėjimą lėmė naujų transporto priemonių, žemės , pastatų įsigijimas. 2005 metais didelį ilgalaikio turto šuolį lėmė degalinės statyba.

Trumpalaikio turto didėjimą pagrinde lėmė pirkėjų įsiskolinimas ir atsargų padidėjimas ypač per 2006 – 2007 metus, kai sumažėjo ilgalaikio turto dalis visame turte.

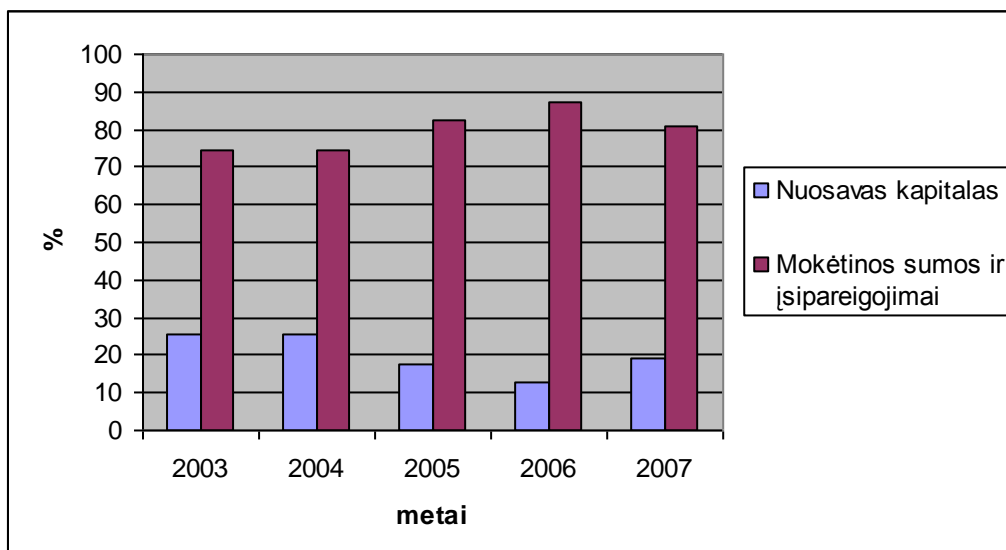

14 pav. UAB „Nostrada“ turto kitimo dinamika 2003 – 2007m.

Šaltinis: sudaryta autorės

Šios įmonės veikla finansuojama tiek nuosavu tiek skolintu kapitalu. Tačiau didžiąją dalį sudaro mokėtinos sumos ir išsipareigojimai. 2003 metais mokėtinos sumos ir išsipareigojimai sudarė – 74,56% , 2004 metais – 74,30%, 2005 metais - 82,68 %, 2006 metais – 87,20 %, 2007 metais - 80,68% viso nuosavo kapitalo ir išsipareigojimų. Įstatinis kapitalas – 1064000 Lt, sudarytas iš 10640 paprastųjų vardinių akcijų. Vienos akcijos nominali vertė 100 (vienas šimtas) litų. Didžiąją dalį išsipareigojimų sudaro: lizingo išsipareigojimai, finansinės skolos, skolos tiekėjams, taip pat kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai išsipareigojimai. Kredito rizika gana didelė, nes įmonė turi daug išsipareigojimų, palūkanų norma auga, auga išsipareigojimai kredito įstaigoms. Tačiau įmonė visą analizuojamą laikotarpį naudojami kredito įstaigų paslaugomis, dėl to galima daryti išvadą, kad sugeba teisinga linkme naudotis skolintomis lėšomis. Mokėtinos sumos per analizuojamą laikotarpį auga: 2004 metais palyginus su 2003 metais išaugo – 1,86%, 2005 metais – 35,71%, 2006 metais – 15,53%, 2007 metais – 5,36%. Įmonė naudojami lizingo bendrovių paslaugomis. Ypač pastebimas finansinių skolų padidėjimas 2005 metais, kai buvo paimta paskolą degalinės statybai. Skolos tiekėjams per 2007 metus sumažėjo – 64,81%. Ši sumažėjimą lėmė metų pradžioje buvusios skolos apmokėjimas bendrovei „Kenig – Nostrada“. (žr. 4-6 priedai).

Nuosavo kapitalo sumažėjimą 2005 – 2006 metų laikotarpyje lėmė ataskaitinių metų nuostoliai: 2005 metų pokytis – 439,62%, 2006 metų pokytis – 8,42%.

15 pav. UAB „Nostrada“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų kitimo dinamika 2003 – 2007m.

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš 14 – 15 paveikslų matyta, kad kapitalo ir įsipareigojimų kitimo dinamika, labai panaši į turto kitimo dinamiką. Kai kinta trumpalaikis turtas, taip pat kinta ir nuosavas kapitalas, o kai didėja ilgalaikis turtas, didėja ir įsipareigojimai.

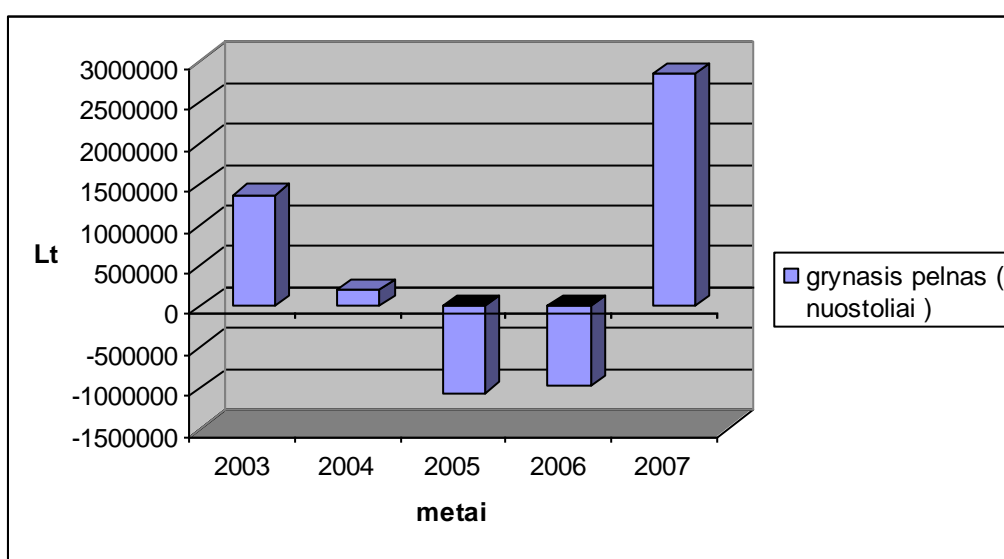
2.4.2 UAB „Nostrada“ horizontalioji ir vertikalioji pelno - nuostolio analizė

Didžiausia dalis pajamų gaunama iš parduotų prekių ir paslaugų, tačiau su kiekvienais metais auga ir prekių ir paslaugų savikaina.

Per 2005 – 2006 metus gautas nuostolis didžiąją dalimi yra dėl neigiamos valiutų kurso įtakos, valiutos konvertavimo sąnaudų, nes pajamos buvo gaunamos daugiausiai JAV doleriais. Čia labai stipriai jaučiasi valiutinės rizikos įtaka. Nuo 2007 metų beveik visi sandoriai buvo sudaromi EUR valiuta, nes euro kursas rinkoje yra pastovus, mažai patiriama sąnaudų dėl valiutos konvertavimo.

Po 2005 – 2006 metų nuostolių, 2007 metais gautas grynasis pelnas. Gauta tipinės veiklos pelno : iš padalinio, esančio Kalvarijos seniūnijoje, 961803 Lt, autoremonto paslaugų pelnas 314234 Lt, pelnas iš pervežimų 2749815 Lt. Kitos veiklos pajamos: ilgalaikio turto perleidimo pelnas 68488 Lt, pajamos už ilgalaikį turtą, skirtą perparduoti 2261584 Lt, nurašytas kreditorinis įsiskolinimas 41921 Lt, kitos įvairios pajamos (nuoma, komisiniai, kavos aparato pajamos, kt.) 236059 Lt. Kitos veiklos sąnaudos : ilgalaikio turto perleidimo nuostolis 45298 Lt, perparduoti skirto ilgalaikio turto savikaina 2175264 Lt, kitos įvairios sąnaudos 3222Lt.

Finansinės investicinės veiklos pajamos: gautina draudimo išmoka, pasibaigus sutarčiai 970000 Lt, teigiama valiutų kurso pasikeitimo įtaka 481173 Lt, valiutos konvertavimo pajamos 164027 Lt, palūkanų pajamos 5026 Lt, baudų ir delspinigių pajamos 2030 Lt. Finansinės investicinės veiklos sąnaudos: palūkanų sąnaudos 615747 Lt, beviltišku skolų sąnaudos 247749 Lt, baudų ir delspinigių sąnaudos 181337 Lt, neigiama valiutos pasikeitimo įtaka 550724 Lt, valiutos konvertavimo sąnaudos 169007 Lt. Gautas 2006 metų pelnas prieš apmokestinimą 3327814 Lt, apskaičiuotas pelno mokestis 386830 Lt, socialinis mokestis 103155 Lt. Grynas 2006 metų pelnas paskirstymui 2837829 Lt. (žr. 2 priedas).

16 pav. UAB „Nostrada“ pelno – nuostolio analizė

Šaltinis: sudaryta autorės

Pardavimo savikaina 2007 metais sudarė - 87,49%, pelnas prieš apmokestinimą - 4,48%, grynasis pelnas - 3,82% (žr.7-8 priedai). Didžiausias pelnas gaunasi iš tipinės veiklos: pervežimų, o kai pradėjo veikti degalinė Kalvarijoje padidėjo pardavimo pajamos. Tai ir patvirtina hipotezę : esant dideliai rizikai gauti didelį pelną yra didelė tikimybė.

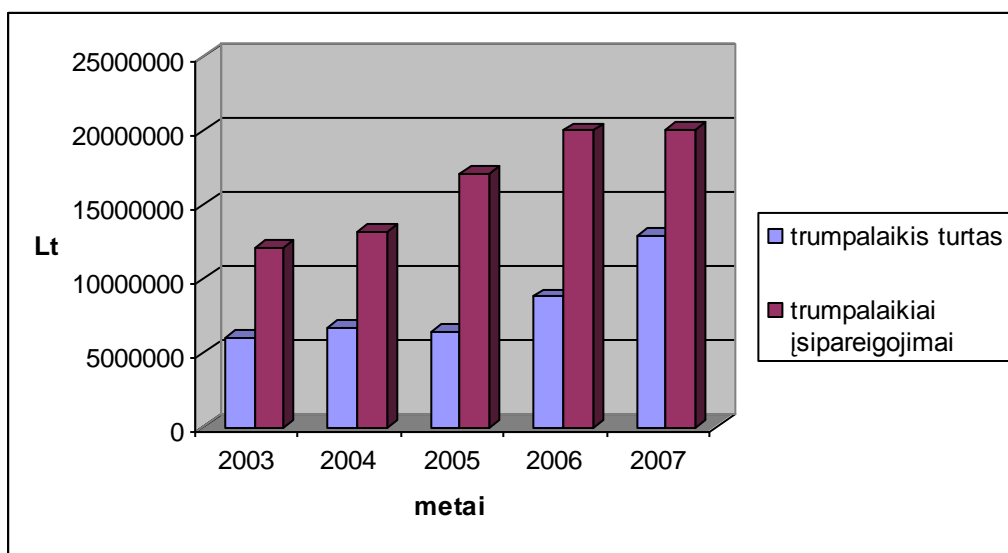
Investuojant daug skolintų lėšų į degalinės ir kavinės pastatymą 2005 – 2006 metais buvo patirti dideli nuostoliai , tačiau 2007 metais bendrovė gavo grynąjį pelną.

2.5 UAB „Nostrada“ rizikos vertinimas finansiniais santykiniais rodikliais.

2.5.1 UAB „Nostrada“ mokumo rodikliai ir jų analizė

Kiekvienai įmonei svarbiausia yra sugebėti įvykdyti savo įsipareigojimus. Priešingu atveju įmonė praranda savo autoritetą, sugebėjimą konkuruoti rinkoje, nes kreditoriai su tokiais klientais nelinkę sudaryti sandorių. Sugebėjimas įvykdyti įsipareigojimus priklauso nuo mokumo. Nemoki įmonė negalės palaikyti normalių santykių su kitais rinkos dalyviais. Todėl kiekviena įmonė turi nuolat analizuoti mokumo rodiklius. (skaičiavimai pateikti 9 priede).

Trumpalaikio mokumo rodikliai parodo įmonės trumpalaikį mokumą, t.y. ar įmonė pajėgi vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus. Įmonės sugebėjimą įvykdyti trumpalaikius įsipareigojimus akivaizdžiai parodo grynojo apyvartinio kapitalo rodiklis. Analizuojant UAB „Nostrada“ apyvartinį kapitalą, pastebimi dideli jo mažėjimo tempai (žr. 17 pav).

17 pav. Grynojo apyvartinio kapitalo kitimo analizė

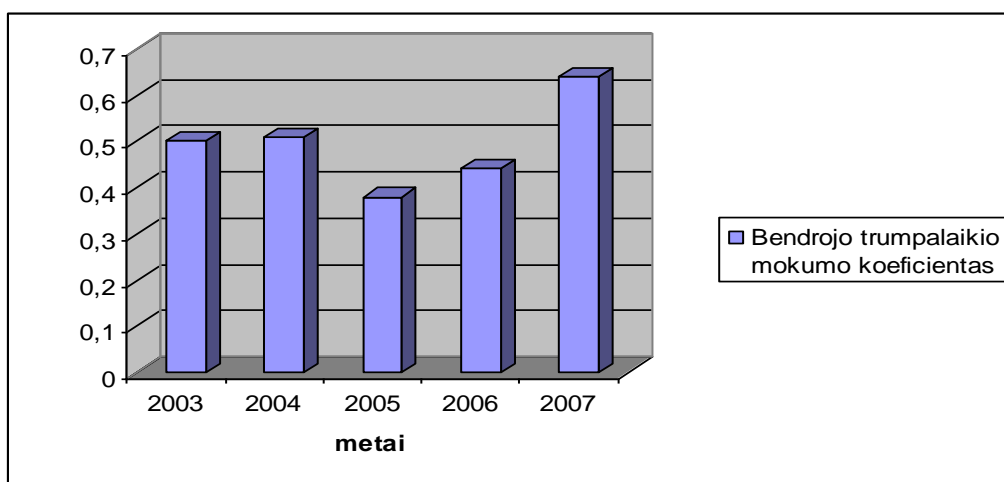
Šaltinis: sudaryta autorės

Apyvartinio kapitalo reikšmė turi būti teigiama, t.y. kiekviena įmonė turi turėti pakankamą trumpalaikio turto sumą. Neigiama apyvartinio kapitalo reikšmė rodo, kad įmonė gali neįvykdyti savo trumpalaikių įsipareigojimų.

2003-2004 metais grynasis apyvartinis kapitalas beveik nepakito. Sparčiai pradėjo mažėti nuo 2005 metų, tai sąlygojo trumpalaikių įsipareigojimų padidėjimas, ypač finansinės skolos. Tais metais buvo pasirašyta ilgalaikė paskolų sutartis su AB „Hansabanku“, taip pat lizingo bendrovių įsipareigojimai. Skolos tiekėjams taip pat padidėjo, nes daug įsigyjama prekių transporto priemonių remontui, prekių perpardavimui degalinėje. Darbuotojų atlyginimai smarkiai išaugo, to pasekoje

išaugo su darbo santykiais susiję išsipareigojimai. Trumpalaikis turtas nuo 2006 metų pradėjo augti, tai lėmė naujų pirkėjų, išsigyjančių degalus degalinėje kreditan, atsiradimas. Daugiausiai balanso atsargų straipsnio padidėjimą lėmė perpardavimui skirtu kuro ir detalių remontui išsigijimas. Buvo išsigyjama prekių perpardavimui, be to suformuotas dar vienas remonto padalinys degalinėje, kuriame detalės remontui taip pat sandėliuojamos.

UAB „Nostrada“ bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas labai žemas ≈ 0.5 . Vakarų šalių praktika rodo, jog, norint išlaikyti finansinę pusiausvyrą, laiku įvykdyti trumpalaikius išsipareigojimus, būtina, kad trumpalaikis turtas 2 kartus būtų didesnis už išsipareigojimus. Tais atvejais, kai rodiklis mažesnis kaip 1, tai įmonė negali atsiskaityti už savo trumpalaikius išsipareigojimus. Tokia veikla susijusi su didele finansine rizika.

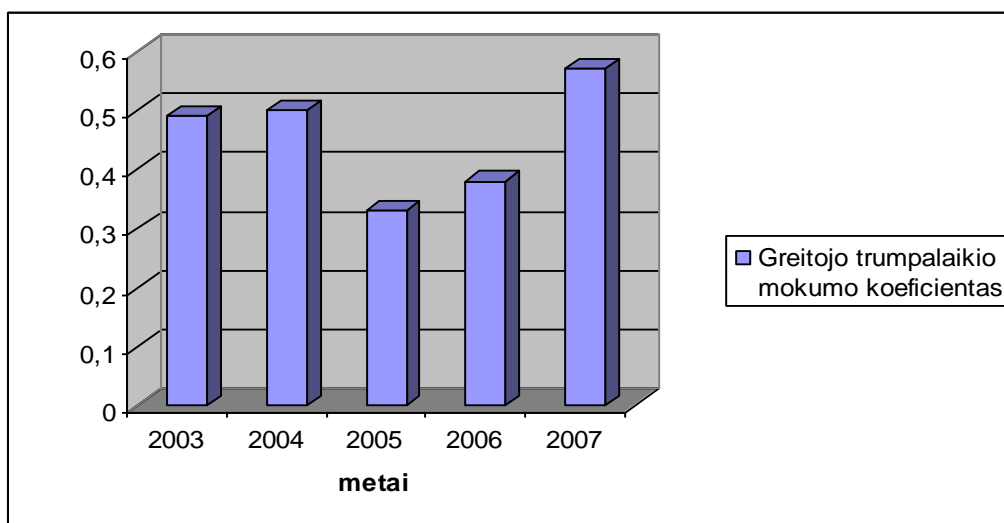
18 pav. Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas

Šaltinis: sudaryta autorės

2007 metais bendrasis trumpalaikio mokumo koeficientas didžiausias - 0,64 (žr. 18 pav). Tai lėmė pirkėjų skolų padidėjimas. Pirkėjų skolos 2007 metų pabaigoje sudarė 8327736 Lt, t.y. 3902182 Lt daugiau negu 2006 metų pabaigoje. Šį didėjimą lėmė išaugę pervežimo paslaugų ir prekių pardavimai. Lyginant su 2006 metais, pajamos iš pervežimų padidėjo 13 %, remonto paslaugų pajamos padidėjo 132 %, pajamos už parduotą kurą padidėjo 146,5 %, pajamos už parduotas prekes ir suteiktas paslaugas degalinėje padidėjo 220,6 %. Kitos gautinos sumos 2007 metais sudarė 1355864 Lt : iš jų gautina draudimo išmoka pagal sudarytą investicinio gyvybės draudimo sutartį 970000 Lt, atskaitingų asmenų skolos 261706 lt, grąžintinas PVM 99153 Lt, kitos gautinos sumos iš biudžeto 25005. Skolos tiekėjams 2007 metais sudarė 1542179, lyginant su 2006 metais skolos tiekėjams sumažėjo 2840119 Lt. Šį sumažėjimą lėmė metų pradžioje buvusios 2761765 litų skolos apmokėjimas bendrovei „Kenig – Nostrada“. Didelę įtaka bendram skolų

sumažėjimui turėjo metų pradžioje buvusios 541569 litų skolos apmokėjimas UAB „Ergo Lietuva“

Norint objektyviai įvertinti įmonės mokumo dabartinę būklę, t.y. sugebėjimą skubiai atsiskaityti su kreditoriais, reikalinga skaičiuoti ir greitąjį trumpalaikio mokumo koeficientą.

19 pav. Greitojo trumpalaikio mokumo koeficientas

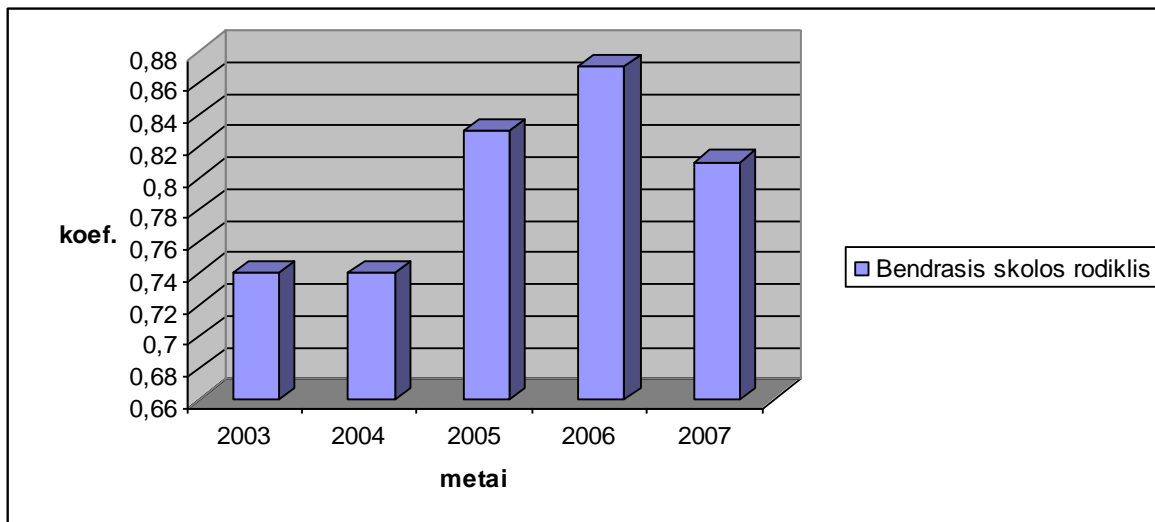
Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip ir bendras taip ir greitas mokumas 2007 metais didžiausias, tai lėmė trumpalaikio turto smarkus padidėjimas (žr.19 pav).

Visada svarbu žinoti, ar įmonė bus moki po 2 – 3 ar daugiau metų, t.y. suėjus mokėjimo terminui, kada reikės gražinti ne tik pasiskolintas lėšas, bet ir palūkanas. Įmonės sugebėjimą atsiskaityti už ilgalaikius įsipareigojimus numatytais terminais parodo ilgalaikio mokumo rodikliai. Įmonės veiklos finansavimo šaltiniai yra du : savininkų nuosavybė ir skolintas kapitalas. Kuo didesnės skolos, palyginti su nuosavu kapitalu, dalis, tuo rizikingesnėmis sąlygomis įmonė dirba. Pagrindiniu ilgalaikio mokumo rodikliu laikomas bendrasis skolos koeficientas. Kuo mažesnis šis rodiklis, tuo geresnė įmonių finansinė būklė. Jis rodo, kokia dalis skolintų, t.y. svetimų, lėšų panaudojama formuojant įmonės turtą. Kreditorių nuomone, šis santykis turi būti mažas, norint apsaugoti juos nuo rizikos gauti nuostolius įmonės bankroto atveju. UAB „Nostrada“ bendrasis skolos koeficientas pakankamai didelis, beveik visas turtas finansuojamas iš skolintų lėšų. Tai kelia didelę finansinę riziką. 2007 metais UAB „Nostrada“ su AB „Hansabankas“ pasirašė ilgalaikės paskolos sutartį 1800000 litų sumai patalpų Šiaulių mieste įsigijimui. Tačiau bankai mažina kredito riziką, bankui už paskolas buvo įkeistas šis turtas: administracinis pastatas, sandėlis, kiemo statiniai, esantys Žemaitės 96e, Šiauliai, patalpos, esančio Vilniaus 169, Šiauliuose, degalinė ir servisas, esantys Kalvarijos savivaldybėje. Taip pat bendrovė kiekvienais metais naudojami lizingo bendrovių paslaugomis, perkant transporto priemones lizingu. Skolos lizingo bendrovėms 2003 metais sudarė

10964441 lt, 2004 metais – 9948239 lt, 2005 metais – 11782072 lt, 2006 metais – 13331722 lt, 2007 metais – 13481107 lt. Kiekvienais metais auga išsipareigojimai, tą gerai parodo UAB „Nostrada“ bendrasis skolos rodiklis.

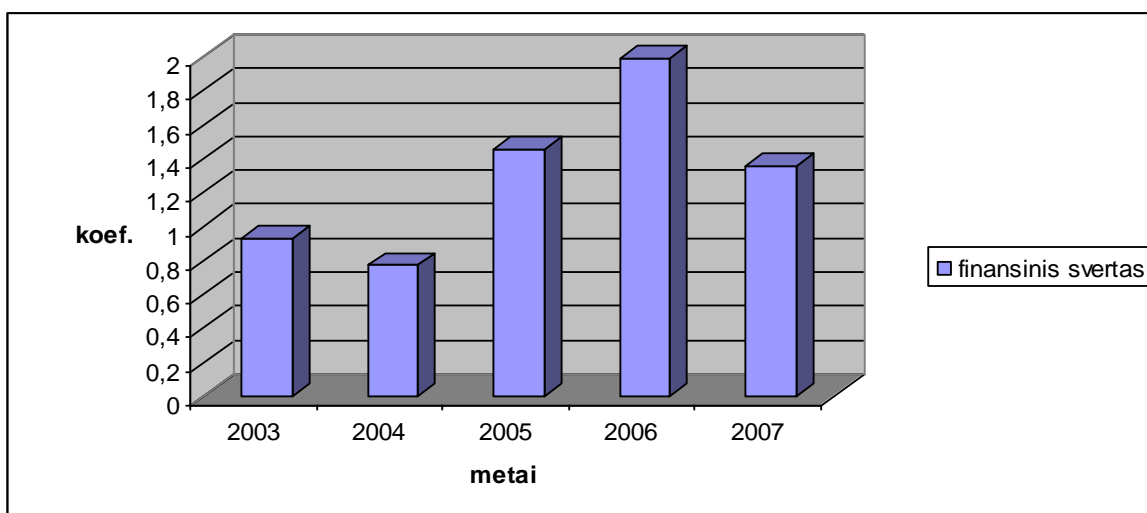

20 pav. Bendrasis skolos rodiklis

Šaltinis: sudaryta autorės

2006 metais yra didžiausias bendrasis skolos rodiklis, kurį lėmė didelės skolos tiekėjams ir lizingo skolos bendrovėms. 2007 metais skolos tiekėjams sumažėjo, sumažėjo ir bendrasis skolos rodiklis. (žr.20 pav).

Ilgalaikio išskolinimo koeficientas rodo, kokią dalį įmonės turto sudaro ilgalaikės skolos. Manoma, kad, analizuojant įmonės trumpalaikį mokumą, reikia panagrinėti ir šio koeficiento kitimą. Tai reiškia, kad jeigu iš ilgalaikių išsipareigojimų finansuojamas įmonės turtas didėja, tai mažėja trumpalaikių skolų negražinimo rizika.

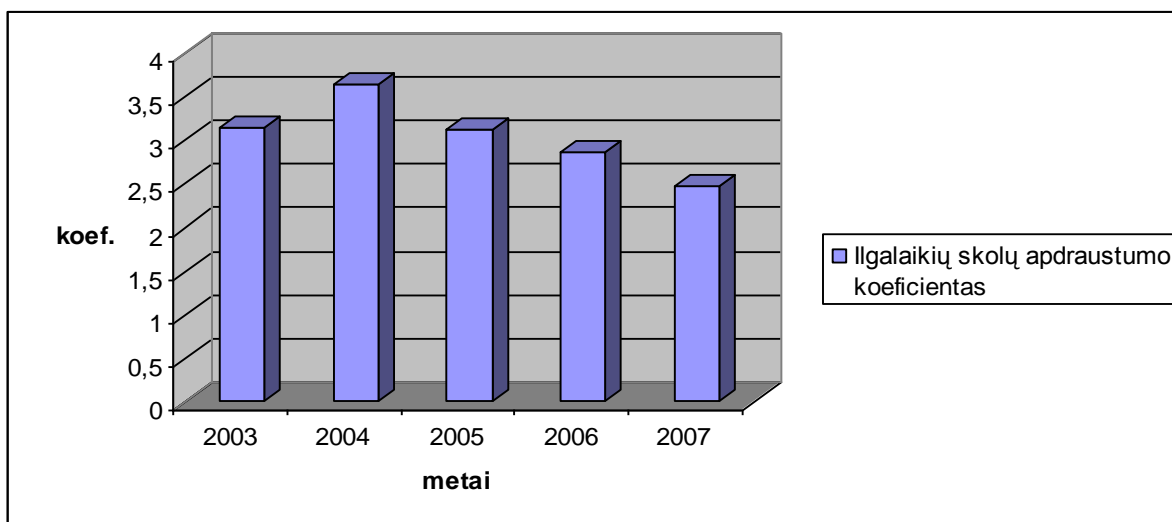

21 pav. Finansinio sveto rodiklis

Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip ir bendrasis taip ir ilgalaikio įsiskolinimo rodiklis didžiausias 2006 metais (žr.21 pav). Šis rodiklis gali būti vadinamas ir finansinės rizikos rodikliu: kuo didesnė skaitinė rodiklio reikšmė, tuo didesnė ir rizika, nes bankroto atveju su kreditoriais reikės atsiskaityti anksčiau, negu su savininkais. Įmonių vadovai turi nuolat atsiminti, kad paskolintas lėšas reikia grąžinti ir už jas reikia mokėti palūkanas, kad nuolatinis įsiskolinimas – viena iš bankroto sąlygų.

Ilgalaikės skolos dažniausiai apdraudžiamos ilgalaikiu turtu, kuris yra tam tikras garantas skoloms grąžinti. UAB “ Nostrada” turi pakankamai ilgalaikio turto skoloms grąžinti. 2003 metais jis sudarė 17693459 lt. viso turto, 2004 metais – 17504930 lt, 2005 metais – 23110514 lt, 2006 metais – 23607576 lt, 2007 metais – 23962928 lt.

22 pav. Ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas.

Šaltinis: sudaryta autorės

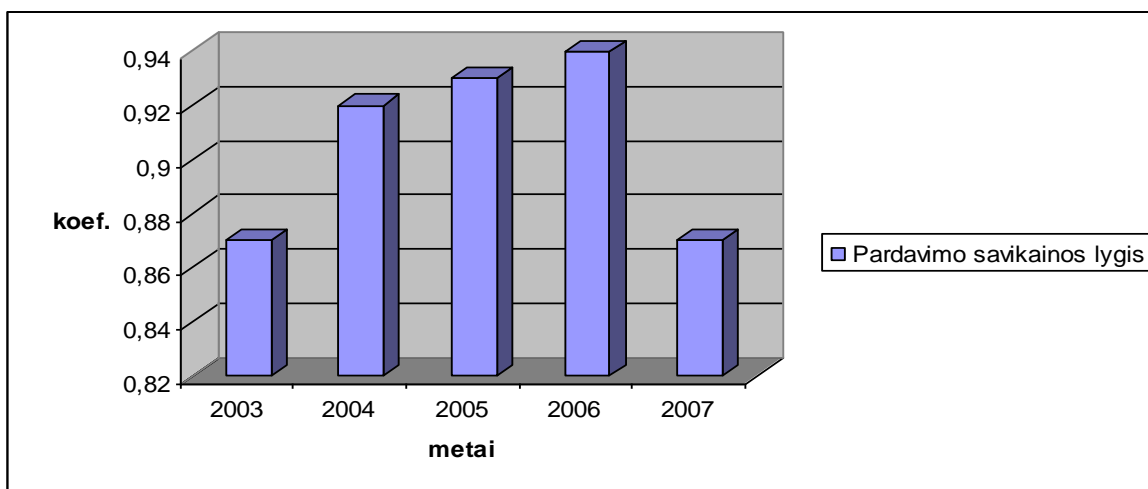
Ilgalaikių skolų koeficientas – 3,65 didžiausias 2004 metais (žr. 22 pav). Šiais metais buvo pirka daug transporto priemonių, nuo 2005 metų šis koeficientas palaipsniui mažėja, nes parduodamos senos mašinos, perkamos naujos. UAB „ Nostrada „ turi pakankamai turto apsaugoti nuo bankroto ir finansinės rizikos.

2.5.2 UAB „ Nostrada“ veiklos efektyvumo rodikliai ir jų analizė

Įmonių veiklos efektyvumą geriausiai apibūdina sąnaudų lygio ir turto (trumpalaikio ar ilgalaikio) apyvartumo rodikliai. (skičiavimai pateikti 9 priede).

Pardavimo savikainos lygis parodo įmonės pagrindines išlaidas vienam pardavimo pajamų litui. Iš šio rodiklio galima spręsti apie įmonės veiklos efektyvumą, sugebėjimą kontroliuoti išlaidas. Šio rodiklio ribos yra nuo 50 proc. iki 90 proc. UAB “ Nostrada “ pardavimo savikainos lygis svyruoja nuo 0,87 – 0,94. (žr. 23 pav). Pardavimo savikainos lygis 2004 – 2006 metais padidėjo, nes sparčiai

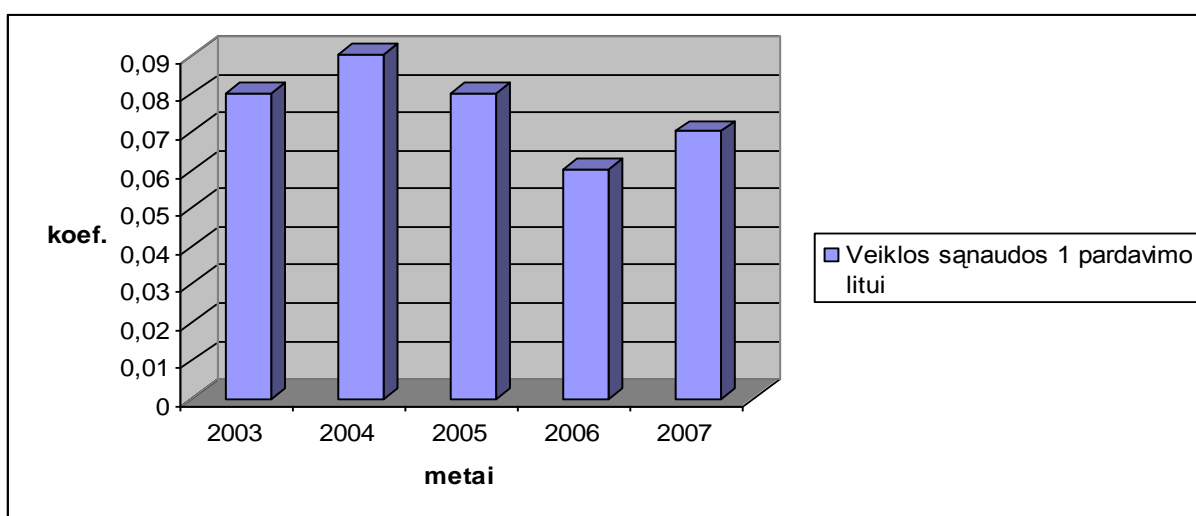
išaugo kuro kainos. 2007 metais pardavimo savikainos lygis sumažėjo, tai lėmė išaugusios pardavimo pajamos, susijusios su kuru pardavimu pirkėjams degalinėje.

23 pav. Pardavimo savikainos lygis.

Šaltinis: sudaryta autorės

Kitas nemažiau svarbus rodiklis yra veiklos sąnaudos vienam pardavimo litui. Manoma, kad jis neturėtų būti didesnis kaip 17 – 18 procentų. UAB „Nostrada“ veiklos sąnaudos 1 pardavimo pajamų litui per visą analizuojamą laikotarpį vidutiniškai svyruoja apie 0,076. (žr. 24 pav). Šis mažas rodiklis rodo, kad įmonėje veiklos sąnaudos kontroliuojamos ir neviršija leistinų ribų.

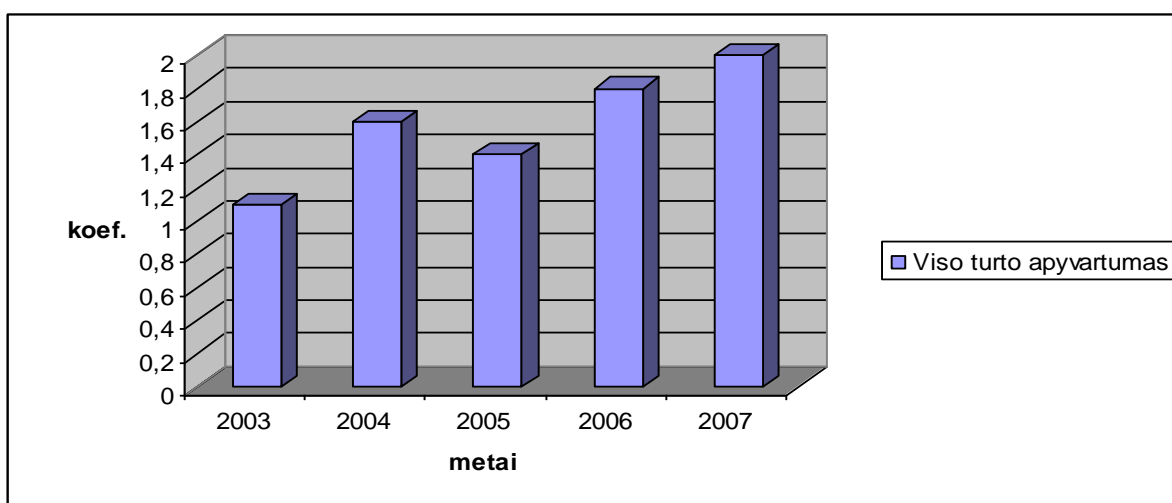
24 pav. Veiklos sąnaudos 1 pardavimo litui.

Šaltinis: sudaryta autorės

Sąnaudų lygio rodikliai gerai parodo įmonės stovį, ar jai gresia bankrotas, ar jiniai gaus pelno. Kiekvieną įmonė turi kontroliuoti savo sąnaudas, ypač susijusias su pagrindine veikla.

UAB „Nostrada“ didžiausios sąnaudos: parduotų prekių ir sutektų paslaugų savikaina, kuro sąnaudos, transporto priemonių nusidėvėjimas.

Nemažai svarbūs yra turto apyvartumo rodikliai ir jų vertinimas. Turto apyvartumas daro didelę įtaką įmonės finansinei būklei. Viso turto apyvartumo koeficientas parodo, kaip įmonė panaudoja turimą turtą pardavimo procesui garantuoti, t.y. kiek vienas turto litas sukuria pardavimo pajamų. UAB „Nostrada“, turtas nepakankamai išnaudojamas uždirbti pajamoms.

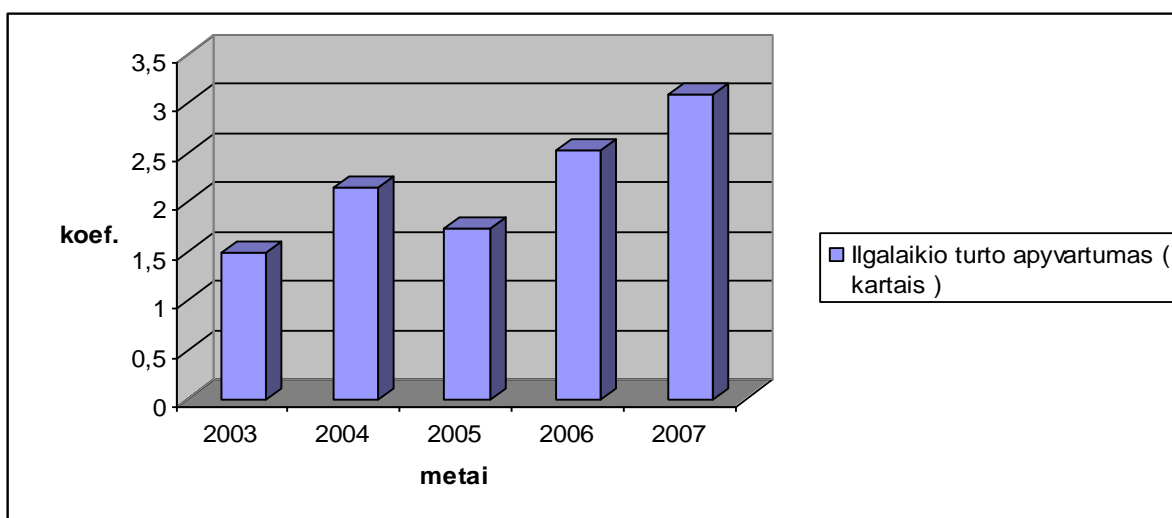

25 pav. Viso turto apyvartumas.

Šaltinis: sudaryta autorės

Didžiausias UAB „Nostrada“, turtas tai transporto priemonės, iš kurių įmonė uždirba didžiausias pajamas iš pervežimo paslaugų. Tačiau viso turto apyvartumas padidėjo 2006 metais, kai buvo atidaryta degalinė Kazlavo kaime, ir įmonė pradėjo gauti daugiau pajamų, net iš krovinių pervežimo bet ir prekių pardavimo paslaugų.

Ilgalaikis turtas sudaro apie 75 procentų viso turto vertės. Todėl būtina žinoti ilgalaikio turto apyvartumą. Naujų transporto priemonių, žemės, pastatų įsigijimas 2007 metais padidino ilgalaikio turto apyvartumą (kartais) iki 3,10. (žr. 26 pav). Transporto priemonių pervežimo paslaugos tai pagrindinis UAB „Nostrada“ pajamų šaltinis.

26 pav. Ilgalaikio turto apyvartumas (kartais).

Šaltinis: sudaryta autorės

Labai svarbus veiklos efektyvumo rodiklis įmonei – debitorinio įsiskolinimo (gautinų sumų) apyvartumas kartais ir dienomis. Nuo šitų rodiklių priklauso įmonės atsiskaitymas su kreditoriais, tolimesnė veikla. Debitorių neatsiskaitymo rizika gali privesti prie įmonės bankroto, sustos pinigų srautai. Statistikos departamentas yra nustatęs šias orientacines debitorinio įsiskolinimo dienomis reikšmes: labai geras – mažiau kaip 30 dienų, geras – mažiau kaip 45 dienos, patenkinamas- mažiau kaip 60 dienų ir blogas – daugiau kaip 90 dienų. UAB „Nostrada“ debitorinio įsiskolinimo rodiklis dienomis per visą analizuojamą laikotarpį geras (apie 37 dienas). Pastebimas rodiklio padidėjimas 2007 metais – 47 dienos. Rodiklio padidėjimą lėmė atsiradusių pirkėjų kuro kreditan. Tačiau įmonė apsidraudžia, draudžiant pirkėjus prekinio kreditu. Tai mažina neatsiskaitymo riziką ir apsaugo įmonę nuo bankroto.

Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas (kartais) didžiausias 2004 – 2005 metais apie 12. Bet nuo 2007 metų ženkliai sumažėjo – 7,68.

5 lentelė

UAB „Nostrada“ debitorinio įsiskolinimo apyvartumo kitimo dinamika 2003 – 2007 m.

Metai	2003	2004	2005	2006	2007
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas (kartais)	7,63	12,47	12,37	11	7,67
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas (dienomis)	47,82	29,26	29,49	33,17	47,56

Šaltinis: sudaryta autorės

Debitorinio įsiskolinimo apyvartumo rodiklius tikslinga lyginti su kreditorinio įsiskolinimo rodikliais. Nes kuo greičiau debitoriai atsiskaitys su įmone, tuo greičiau įmonė įvykdys savo įsipareigojimus.

UAB „Nostrada“ kreditorinio įsiskolinimo apyvartumo kitimo dinamika 2003 – 2007 m.

Metai	2003	2004	2005	2006	2007
Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas (kartais)	7,14	7,34	9,30	13,61	48,18
Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas (dienomis)	51,06	49,71	39,23	26,80	7,57

Šaltinis: sudaryta autorės

UAB „Nostrada“ kreditorinio įsiskolinimo apyvartumo rodiklis (dienomis) 2003 metais buvo aukščiausias – 51,06. Tačiau nuo 2004 metų pradėjo mažėti ir 2007 metais pasiekė – 7,57. Ši sumažėjimą lėmė 2007 metų pradžioje buvusios 2761765 litų skolos apmokėjimas bendrovei „Kenig – Nostrada“. Didelę įtaką bendram skolų sumažėjimui turėjo metų pradžioje buvusios 541569 litų skolos apmokėjimas UAB „Ergo Lietuva“.

Trumpalaikio turto apyvartumo rodikliai taip pat labai svarbus. Ypač svarbu skaičiuoti ir vertinti svarbiausio trumpalaikio turto elementą – atsargų apyvartumą. Teigiamai vertinamas didelis atsargų apyvartumas, t.y. kai atsargos iš daiktinės formos kuo greičiau virsta pinigine forma.

UAB „Nostrada“ atsargų apyvartumo kitimo dinamika 2003 – 2007 m.

Metai	2003	2004	2005	2006	2007
Atsargų apyvartumas (kartais)	163,32	247,09	99,84	77,32	66,16
Atsargų apyvartumas (dienomis)	2,23	1,47	3,65	4,72	5,51

Šaltinis: sudaryta autorės

UAB „Nostrada“ atsargų apyvartumas (kartais) svyruoja nuo 66,16 iki 247,09 , o dienomis – nuo 1,47 iki 5,51. Riškų atsargų apyvartumą dienomis 2007 metais padidėjimą lėmė perpardavimui skirtu kuro ir detalių remontui įsigijimas. Didelis apyvartumo dienomis rodiklis dažniausiai būna tada, kai parduodama produkcija turi didelę paklausą, kai gerai organizuotas pardavimo procesas, palankios rinkos sąlygos. UAB „Nostrada“ pardavinėjamas kuras turi didelę paklausą Latvijos, Estijos, Lietuvos rinkose.

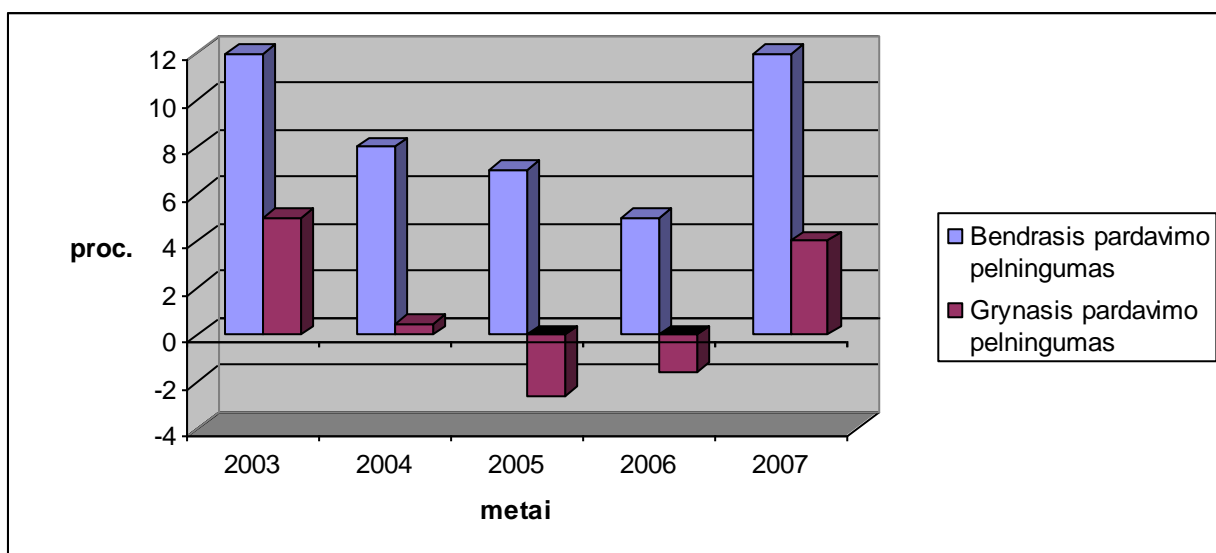
2.5.3 UAB „Nostrada“ pelningumo rodikliai ir jų analizė

Pelno siekimas visada yra susijęs su rizika. Kadangi konkurencingos rinkos sąlygomis rizikos poveikio pašalinti neįmanoma, tai kiekviena įmonė turi ieškoti kompromiso tarp galimo didžiausio pelno ir rizikos lygio, t.y. siekti pelno ir rizikos optimizavimo.

Pardavimo pelningumo rodiklius skaičiuoja investuotojai (privatūs asmenys, bankai, draudimo bendrovės), sprenddami ar apsimokės jų investiciniai sprendimai ir ar ne pernelyg didelė rizika, palyginti su numatomais rezultatais.

UAB „Nostrada“ bendrasis pardavimo pelningumas per 2007 metus pakilo iki 12%. 2004 – 2006 metais jis svyravo nuo 5 iki 8%. Tai lėmė pervežimo paslaugų kainų kilimas, kuro pardavimas klientams. (skaičiavimai pateikti 9 priede).

Grynasis pardavimo pelningumas per 2005 – 2006 metais buvo neigiamas, tais metais buvo patirta daug išlaidų investuojant į ilgalaikį turtą: transporto priemonės, pastatus, žemę. 2007 metais grynasis pardavimo pelningumas pakilo iki 4%. (žr. 27 pav.).

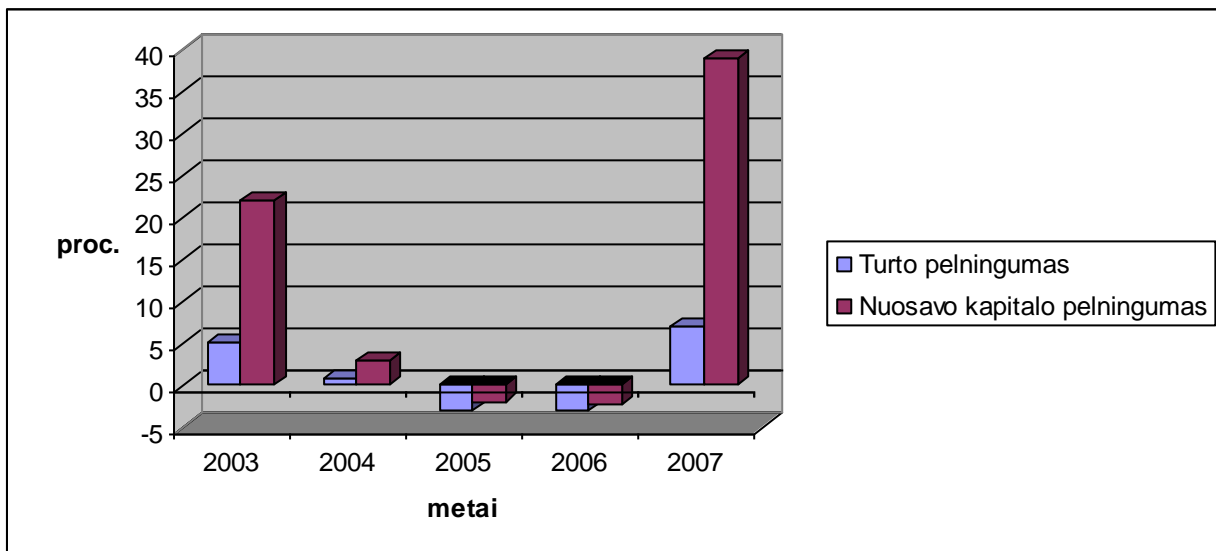

27 pav. Bendrasis ir grynasis pardavimo pelningumas.

Šaltinis: sudaryta autorės

UAB „Nostrada“ daug lėšų investuoja į ilgalaikį turtą – transporto priemonės, nes tai yra pagrindinis pajamų šaltinis. Iš turto pelningumo rodiklių matome, kad turtas nepakankamai efektyviai naudojamas uždirbti pajamoms.

Nuosavo kapitalo pelningumas per 2007 metus pakilo iki 39%, tai parodo įmonės vadovybės darbo efektyvumą naudojant investuotą kapitalą. (žr.28 pav).

28 pav. Turto ir nuosavo kapitalo pelningumas.

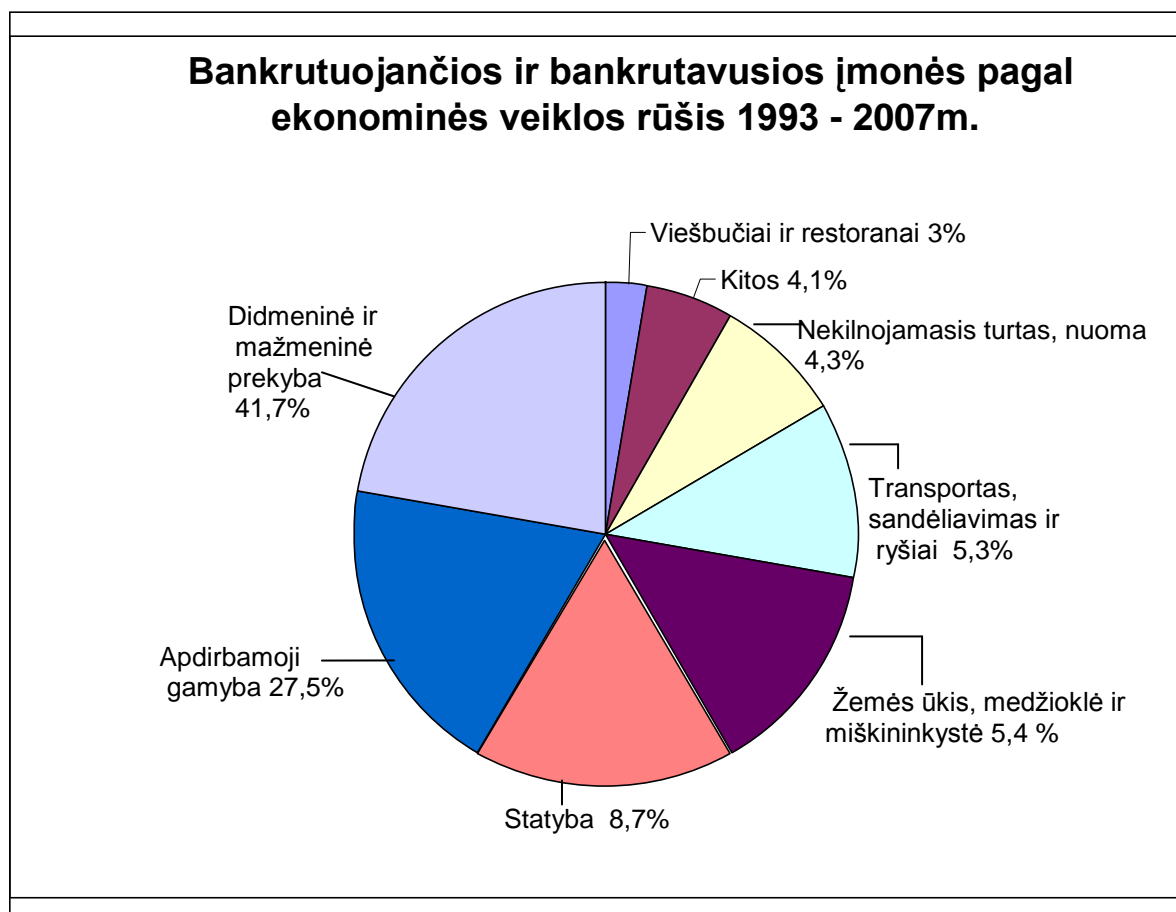
Šaltinis: sudaryta autorės

Nuosavo kapitalo pelningumas smarkiai viršija turto pelningumą, tai rodo gerą nuosavo kapitalo panaudojimą įmonės tikslams. Žemas turto pelningumas rodo, kad įmonė nepakankamai efektyviai valdo turimą turtą, kuris beveik visas finansuojamas iš skolintų lėšų.

2.6 UAB „Nostrada“ bankroto rizikos įvertinimas.

Įmonių bankrotas yra normalus reiškinys rinkos ekonomikoje. Įmonė, kuri neatitinka aplinkos, turi arba prisitaikyti ir išnaudoti visus savo privalumus arba išnykti iš rinkos.

29 pav. Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės pagal ekonominės veiklos rūšys 1993-2007m.

Šaltinis: (www.stat.gov.lt).

Įmonių veikloje visada buvo ir yra įvairių rizikos rūšių. Jų ypač daugėja plečiantis rinkoms ir didėjant konkurencijai. Kartais dėl vieno neteisingo sprendimo, net ir gerai dirbanti įmonė gali atsidurti prie bankroto ribos. UAB „Nostrada“ žemi finansiniai rodikliai verčia susimąstyti apie bankroto riziką. Didėjant konkurencijai UAB „Nostrada“ stengiasi diversifikuoti savo riziką, užsiima ne tik pervežimo paslaugomis, bet ir mažmenine prekyba. Tik įmonės, kuriose gerai organizuota analitinė veikla ir kurių vadovai atsakingai bei atydziai stengiasi kuo efektyviau valdyti su verslo rizika susijusius procesus, gali anksčiau nustatyti artėjančią veiklos krizę, operatyviai į ją reaguoti ir sumažinti bankroto tikimybę. Finansinių santykinių rodiklių taikymas yra vienas iš

paprasciausių ir galbūt tiksliausių būdų įmonių bankroto tikimybei apskaičiuoti. Didžiausią teorinę ir praktinę reikšmę turi E. Altman modelis.

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3 X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5$$

8 lentelė

UAB „Nostrada“ bankroto rizikos įvertinimas pagal E. Altmano modelį.

Rodiklis	Koef.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
<u>Apyvartinis kapitalas</u> Turtas	1,2	-0,305	-0,32	-0,43	-0,415	-0,23
<u>Nepaskirstytas pelnas</u> Turtas	1,4	0,28	0,29	0,18	0,12	0,22
<u>Pelnas iki apmokestinimo</u> Turtas	3,3	0,22	0,03	-0,12	-0,09	0,30
<u>Nuosavo kapitalo rinkos vertė</u> Įsipareigojimai	0,6	0,04	0,035	0,026	0,022	0,02
<u>Pardavimo pajamos</u> Turtas	0,999	1,11	1,56	1,36	1,84	2,01
Z rodiklis		1,345	1,595	1,016	1,477	2,32
Bankroto tikimybė		Labai didelė	Labai didelė	Labai didelė	Labai didelė	Didelė

Šaltinis: sudaryta autorės

UAB „Nostrada“ 2003 – 2006 metų bankroto tikimybė labai didelė. Tai reiškia, kad įmonės veikloje pastoviai vyrauja verslo rizika. Esant žemam apyvartiniam kapitalui, dažniausiai atsiranda mokumo problemų. Taigi apyvartinio kapitalo valdymo politika turi būti parengta tokia, kuri garantuotų įmonės veiksmingą darbą ir sumažintų mokumo riziką. 2007 metais bankroto rizika sumažėjo, tačiau įmonė turi stengtis sumažinti trumpalaikius įsipareigojimus ir padidinti trumpalaikį turtą. 2007 metais UAB „Nostrada“ po ilgalaikių nuostolių gavo pelną 2837829 Lt.

2.7 UAB „Nostrada“ veiklos perspektyvų analizė ir prognozavimas tiesinio Trendo metodu pagalba

Norint sėkmingai valdyti įmonę ir nebijoti konkurencinės kovos būtina, vis dažniau žvelgti į ateitį, numatyti būsimus įvykius, galimą grėsmę ir riziką, t.y. prognozuoti įmonės veiklą. Galioja praktikos patikrinta nuostata: kuo didesnė veiklos rizika, kuo daugiau netikrumo vidaus ir išorės aplinkoje, tuo didesnė būtinybė prognozuoti įmonės veiklą. 2007 metais UAB „Nostrada“ gavo pelną, kuris pagerino įmonės veiklą. Sąnaudų ir pajamų prognozė padės sumažinti veiklos riziką ir padės savininkui tikslingiau reguliuoti sąnaudas ir pajamas. Remiantis įmonės UAB „Nostrada“

praėjusių penkių metų sąnaudomis, prognozuosiu įmonės sąnaudas 2008 m, naudojant tiesinio Trendo funkciją. (žr. 10 priedas).

9 lentelė

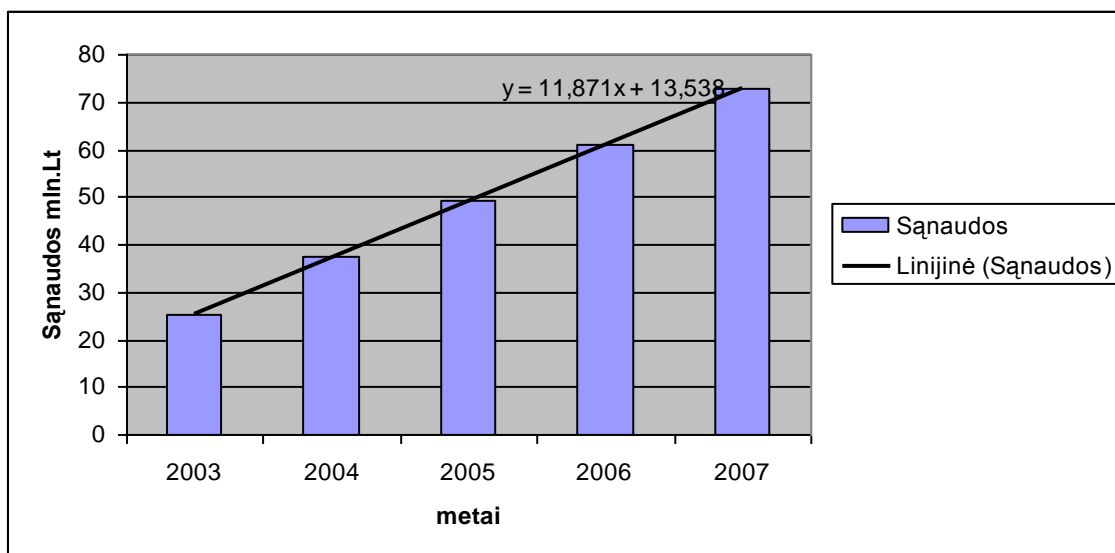
UAB „Nostrada“ sąnaudų prognozavimas Tiesinio trendo metodu

Metai	Sąnaudos mln. Lt y	t	t × y	t ²	ŷ
2003	26,905	1	26,905	1	25,409
2004	39,593	2	79,186	4	37,28
2005	42,351	3	127,053	9	49,151
2006	61,703	4	246,812	16	61,022
2007	75,206	5	376,032	25	72,893
Iš viso:	245,758	15	855,988	55	245,755

Šaltinis: sudaryta autorės

Galima teigti, kad analizuojamuoju laikotarpiu (2003 – 2007 m.) įmonės sąnaudos kasmet išaugdavo apie 11,871 mln.Lt.

Naudojant tiesinio Trendo funkciją ir remiantis praėjusių penkių metų įmonės sąnaudų apskaitos duomenimis, galima teigti, kad 2008 m įmonės sąnaudos sieks 84,764 mln. Lt.

30 pav. UAB „Nostrada” sąnaudų prognozavimas (tiesinio Trendo funkcija) .

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš 30 paveikslo matosi, kad sąnaudos su kiekvienais metais augdavo, 2008 metais jos taip pat augs, nes auga kuro, paslaugų kainos, didėja darbuotojų atlyginimai.

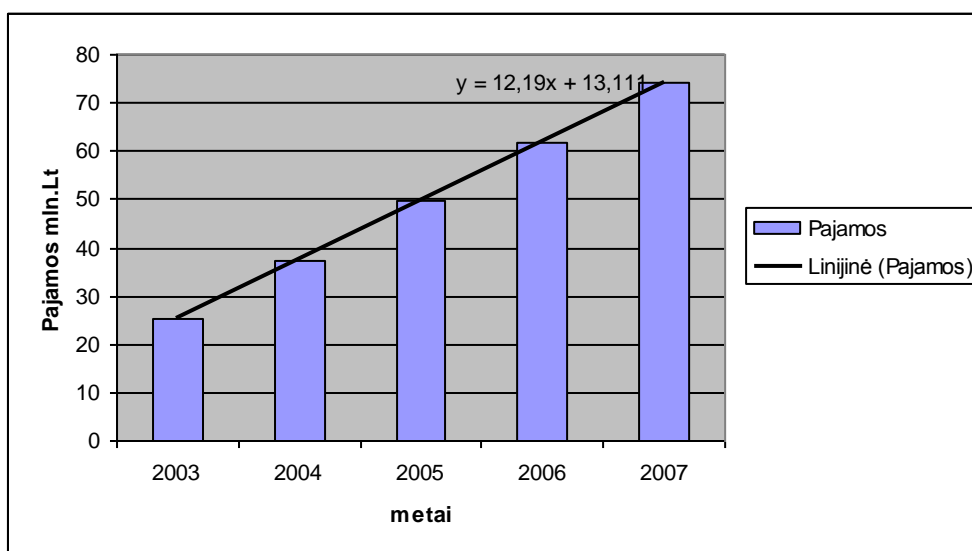
UAB „Nostrada“ pajamų prognozavimas Tiesinio trendo metodu

Metai	Pajamos mln. Lt y	t	t × y	t ²	ŷ
2003	28,038	1	28,038	1	25,301
2004	39,817	2	79,634	4	37,491
2005	41,287	3	123,861	9	49,681
2006	60,729	4	242,916	16	61,871
2007	78,534	5	392,67	25	74,061
Iš viso:	248,405	15	867,119	55	248,405

Šaltinis: sudaryta autorės

Galima teigti, kad vidutiniškai kasmet 2003 – 2007 m laikotarpyje įmonės pajamos išaugdavo 12,190 mln.Lt.

Naudojant tiesinio Trendo funkciją ir remiantis praėjusių penkių metų įmonės pajamomis, galima teigti, kad 2008 m įmonės pajamos sieks 86,251 mln. Lt. (žr. 11 priedas).

31 pav. UAB „Nostrada“ pajamų prognozavimas (tiesinio Trendo funkcija) .

Šaltinis: sudaryta autorės

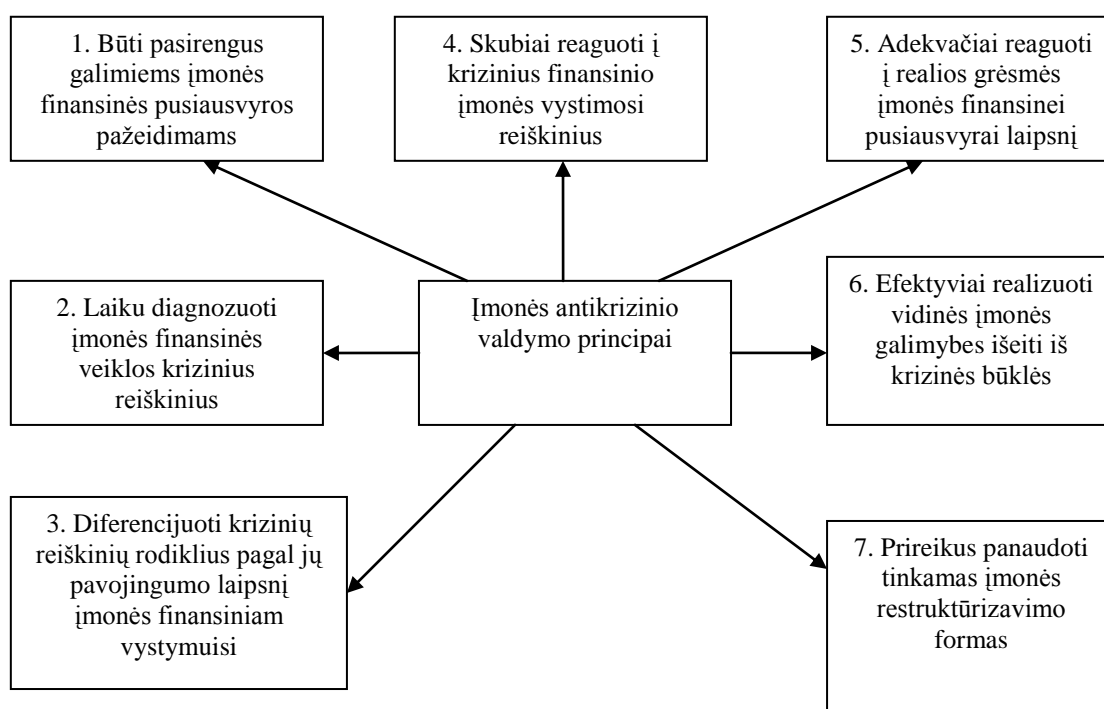
Iš 31 paveikslo matosi, kad pajamos, kaip ir sąnaudos auga ta pačia kryptimi. Pajamų didėjimą lemia pardavimo iš pervežimo paslaugų padidėjimas, taip pat kuro pardavimas. Prognozuojama, kad kavinės, viešbučio atidarymas, šalia degalinės taip pat atneš nemažai pajamų. Tai dar kartą patvirtina, kad rizikos diversifikavimas, sumažina riziką, atneša pajamų. Prognozuojama, kad per

2008 metus įmonė gaus pelną, didesnę už 2007 metus. Pervežimo paslaugų rinka per daug perpildyta, todėl vežėjai turi pasirūpinti apie rizikos diversifikaciją.

3. UAB „NOSTRADA“ ĮMONĖS VEIKLOS TOBULINIMO GALIMYBĖS

3.1 Antikrizinio valdymo esmė, tikslai ir priemonės

Antikrizinio valdymo sąvoka atsirado palyginti neseniai. Teigiama, kad jos atsiradimo priežastis yra ekonomikos reformavimas ir didelių įmonių, esančių ant bankroto ribos, skaičiaus atsiradimas. Antikrizinio valdymo problema pirmiausiai siejama su įmonių finansinės būklės įvertinimu, tiksliau su įmonės nemokumu. Finansinė įmonių veikla turi būti vertinama ir bankrotas prognozuojamas anksčiau, nei pasirodo pirmieji bankroto požymiai. Šis įvertinimas ir prognozavimas yra bankroto diagnostikos pagrindas, kuris naudojamas įmonės antikrizinio valdymo strategijai formuoti ir realizuoti. Įmonė laiku diagnozuoja bankroto grėsmę ir įvertina krizinės būklės mastus bei tinkamai pasirenka išėjimo iš krizinės būklės priemones, jei savo veikloje vadovaujasi toliau vardijamais pagrindiniais antikrizinio valdymo principais (32 pav.).

32 pav Pagrindiniai įmonės antikrizinio valdymo principai

Šaltinis: Garškienė, Garškaitė. (2005). Antikrizinio valdymo turinys: esmė, tikslai ir priemonės. Vilnius. p. 46

Antikrizinis valdymas pagrįstas išvardintais principais, skiriančiais antikrizinį valdymą nuo įprasto valdymo. Kilus bankroto grėsmei, įmonė susiduria su pačia didžiausia (katastrofine) finansinės veiklos rizika, susieta su kapitalo savininkų ir kreditorių nuostoliais.

3.2 UAB „Nostrada“ pagrindiniai antikrizinio valdymo etapai

Antikrizinio įmonės valdymo tikslas – laiku diagnozuoti įmonės bankroto grėsmę ir parengti bei realizuoti priemones, užtikrinančias įmonės išėjimą iš krizinės būklės, ir atkurti įmonės mokumą bei finansinį stabilumą

UAB „Nostrada“ bankroto grėsmė per 2003 – 2006 metus labai didelė, tik 2007 metais – didelė. Tai reiškia, kad įmonė nesugeba išlaikyti finansinę pusiausvyrą. Įmonės galimybės neutralizuoti bankroto grėsmę, naudojant vidinį finansinį įmonės potencialą, priklauso nuo to, kaip greitai ir kokia apimtimi įmonė gali:

- užtikrinti grynujų pinigų srauto augimą;
- sumažinti bendrą finansinių įsipareigojimų sumą;
- restruktūrizuoti savo finansinius įsipareigojimus, trumpalaikę formą keičiant ilgalaikę;
- sumažinti einamųjų išlaidų lygį;
- sumažinti savo veikloje finansinės rizikos lygį;
- teigiamai pakeisti kitus finansinius rodiklius, nepaisant neigiamos kai kurių veiksnių įtakos.

UAB „Nostrada“ savo veikloje daugiau naudojasi skolintomis lėšomis, padengti savo trumpalaikius ir ilgalaikius įsipareigojimus. Grynujų pinigų srautą užtikrina per vienerius metus gautinos sumos, pirkėjų įsiskolinimas, pinigai ir pinigų ekvivalentai. Atsargos, žaliavos ir komplektavimo gaminiai yra nelikvidus turtas, jį sunku paversti pinigais. UAB „Nostrada“ per visą analizuojamą laikotarpį naudojasi ilgalaikėmis ir trumpalaikėmis paskolomis. Kai trūksta apyvartinių lėšų, paskolos gavimas iš kredito linijos vienintelis būdas atsiskaityti su tiekėjais. Tai pavojingas, bet jau veikloje išbandytas būdas užtikrinti grynujų pinigų gavimą. Sparčiai didėjant konkurencijai, įmonė priversta daug investuoti į veiklos plėtrą.

UAB „Nostrada“ finansiniai įsipareigojimai palyginus su nuosavu kapitalu sudaro 2003m – 75%, 2004m – 74%, 2005m – 83%, 2006 – 87%, 2007m – 80% viso kapitalo. Ypač didelės finansinės skolos ir lizingo įsipareigojimai. Kiekvienais metais atnaujinamas transporto parkas, 2006 metais pastatyta degalinė Kazlavo kaime Marijampolėje, 2007 metais kavinė – motelis. Visai statybai buvo paimtos ilgalaikės paskolos. Tačiau 2007 metais įmonė gavo 2837829 litų grynojo pelno. Įmonė stengsis sumažinti savo veikloje finansinės rizikos lygį.

Išlaidų mažinimas – tai pagrindinė antikrizinio valdymo priemonė. Įmonė 2007 metais nusipirko ir iš karto išnuomojo nenaudojamas patalpas Vilniuje, taip pat įmonė turi nenaudojamų patalpų Šiauliuose, kurios taip pat išnuomos. Įmonė ne tik mažina savo išlaidas, bet ir gauna pajamų iš nuomos paslaugų. Gaunamomis lėšomis įmonė pasidengia paimtas patalpų įsigijimui paskolų dalis. Kuro naudojimas savoms transporto priemonėms ir kuro perpardavimas, taip pat mažina išlaidų kiekį.

Restruktūrizuoti savo finansinius įsipareigojimus, trumpalaikę formą keičiant į ilgalaikę – tai vienintelis būdas, kaip sumažinti finansinės rizikos lygį. Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai sudaro per 2003m – 68%, 2004m – 73%, 2005m – 70%, 2006m – 71%, 2007m – 67% visų įsipareigojimų. Skolos tiekėjams 2007 metais ženkliai sumažėjo palyginus su 2006 metais 2,8 karto. Įmonė ir toliau stengsis mažinti savo įsipareigojimus ir didinti trumpalaikį turta.

Antikrizinio įmonės valdymo esmė – priemonių komplekso parengimas ir įgyvendinimas, siekiant atkurti, visų pirma, įmonės mokumą. Sėkmingai įgyvendinus šį etapą – finansinį stabilumą ir užtikrinti finansinę įmonės pusiausvyrą. Atkuriant įmonės mokumą, antikrizinio įmonės valdymo priemonės rengiamos ir įgyvendinamos pirmiausia, naudojant vidines įmonės galimybes.

IŠVADOS

Išanalizavus rizikos valdymo esmę ir ypatumus, atlikus UAB “Nostrada” finansinės būklės įvertinimą galima išskirti tokias išvadas:

- Rizikos valdymas – tai metodų, būdų ir priemonių visuma, leidžianti atitinkamai prognozuoti rizikos realizavimosi atvejus ir imtis priemonių juos likviduojant, ar sumažinant neigiamas įvykių pasekmes. Atliekant rizikos analizę, visų pirma reikia identifikuoti įmonei aktualias rizikos rūšis, įvertinti atsirandančių, kaip jų pasekmė, galimų nuostolių dydį, taip pat įvertinti rizikos mažinimo būdų kaštus. Rizikos analizės ir vertinimo rezultatai naudingi pačiai įmonei, nes įmonė gali numatyti nuostolių dydžius ir apsidrausti, išvengti didelių nuostolių, gal netgi bankroto bei gauti daugiau pelno.
- Atlikus UAB „Nostrada“ finansinės būklės analizę ir prognozavimą, paaiškėjo, kad svarbiausios įmonės problemos buvo labai dideli trumpalaikiai įsipareigojimai palyginus su trumpalaikiu turtu, bendrasis skolos koeficientas pakankamai didelis, beveik visas turtas finansuojamas iš skolintų lėšų, kas sukelia didelę bankroto riziką. Veiklos efektyvumo rodikliai nekelia didelės grėsmės įmonės veiklai. Veiklos sąnaudų rodiklis parodė, kad įmonės sąnaudos kontroliuojamos ir neviršija leistinų ribų, debitorinis įsiskolinimo rodiklis 2007 metais išaugo, o kreditoriniai įsipareigojimai sumažėjo. Grynasis pardavimo pelningumas per 2005 – 2006 metus buvo neigiamas, o per 2007 metus pakilo iki 4%.
- Kadangi analizuojant UAB “Nostrada” finansinių ataskaitų duomenis, rodiklių dinamiką ir santykinius finansinius rodiklius pastebėta, kad įmonė susiduria su didėjančia finansine rizika, buvo atlikta bankroto tikimybės analizė ir išanalizuoti antikrizinio valdymo etapai.

REKOMENDACIJOS

Įvertinus UAB „Nostrada“ finansinės veiklos riziką, galima teikti tokias rekomendacijas:

- Kai dideli trumpalaikiai įsiskolinimai mažina įmonės mokumą ir didina jos veiklos riziką, reikia minimizuoti trumpalaikius kreditinius įsiskolinimus. Pasirinkus šią strategiją, įmonės mokumo lygis padidėja, bet tada reikia turėti daugiau nuosavo kapitalo arba naudotis ilgalaikiais finansavimo šaltiniais. Taip pat reikia restruktūrizuoti savo finansinius įsipareigojimus, trumpalaikę formą keičiant į ilgalaikę.
- Finansinio sverto aukštas rodiklis rodo, kad reikia mažinti skolinto kapitalo dalį ir didinti nuosavą kapitalą. Didėjant skolinto kapitalo daliai, finansinis svertas didėja, tuo pačiu didėja finansinė rizika. Taip pat aukštas finansinis svertas rodo padidėjusią investuotojų riziką, nes įmonėje, kurioje didelė skolinto kapitalo dalis ir didelis finansinio sverto rodiklis, kintant pardavimams, gali labai greitai sumažėti grynasis pelnas ir kartu nuosavo kapitalo grąža.
- Žemas turto pelningumo rodiklis parodo, kad įmonė nepakankamai naudoja savo turtą. Reikia patobulinti turto naudojimo galimybes, patikrinti ar visas turtas yra naudojamas įmonės veikloje.
- Labai didelė bankroto grėsmė verčia įmonę labiau įsigilinti į antikrizinio valdymo ypatumus, metodus, ieškoti naujų būdų veiklos rizikai sumažinti.

LITERATŪRA

1. Auditas. [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą: <<http://finansai.tripod.com.auditas>>
2. Ališauskas, K., Karpavičius, H., Šeputienė, J. (2005). Inovacijos ir projektai. Šiauliai. p. 80 – 81.
3. Ataskaita apie asociacijos narių ir kandidatų į asociacijos narius 2006m. [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą: <www.linava.lt>
4. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, J. (1998). Finansų analizė. Kaunas. p. 208 – 229.
5. Балабанов, И. (1996). Риск – менеджмент. Москва: Финансы и статистика. ст. 187.
6. Bessis, J. (1998). Risk Management in baking. p.5.
7. Bagdonas, V. (1996). Verslo rizika. Vilnius. p.23-30.
8. Buškevičiūtė E., Mačerinskienė I. (2002). Finansų analizė. Kaunas. p. 379.
9. Finansai ir investicijos. Kapitalo struktūros sprendimai. [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą: <<http://finansai.tripod.com>>
10. Finansinė rizika. Rizikos valdymas – kas tai? (2002). [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą: <<http://www.fmme.lt/skola>>
11. Gronskas, V. (1997). Prekinės verslininkystės rizika. Kaunas. P. 6 – 10.
12. Gineitienė, Z., Korsakaitė, D., Kučinskienė, M., Tamulevičius, J. (2003). Verslas. Vilnius. P.94 – 95.
13. Gineitienė, Z. (2005). Verslo kūrimas ir valdymas. Vilnius. P. 113.
14. Garškienė, A., Gaškaitė, K.(2005). Antikrizinio valdymo turinys: esmė, tikslai ir priemonės. Nr. 1. p. 45-50.
15. Girdzijauskas, S. (2002). Draudimas. Kiekybinė finansinė analizė. Kaunas. P 7 – 14.
16. Грובה, П.Р. (1994). Риски в современном бизнесе. Москва: Алльенс. стр. 58
17. Investicinių projektų rizika ir jos įvertinimas. [žiūrėta 2007- 09 – 10]. Prieiga per internetą: <<http://finansai.tripod.com.auditas>>
18. Įmonių bankrotas 1993 – 2007 m. birželio 30 d. . [žiūrėta 2007- 10 – 14]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt>>
19. Įmonių valdymas: vidaus audito įtaka. [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą: <www.theiia.org/chapters/index>
20. Įmonės rizikos valdymas: ne panacėja, bet patikimas įrankis. (2008). Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos. Nr. 17 (497).
21. Juozaitienė, L. (2007). Įmonės finansai: analizė ir valdymas. Šiauliai. P. 97 – 372
22. Яшина, Н. (2006). Основные принципы управления рисков. Журнал: Финансы и кредит. Nr. 36.ст. 74 – 82.

23. Ką reikia žinoti apie įmonių finansus. [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą: <<http://verslas.banga.lt>>
24. Kaleininkaitė, L., Trumpaitė, J. (2007). Verslo rizikos valdymas ir jo tobulinimas. Verslas : teorija ir praktika. Nr.3. p 176- 181.
25. Korsakienė, R.(2004). Konkurencinis pranašumas: dviejų požiūrių sintezė. Verslas : teorija ir praktika. Nr.2. p.52 – 55.
26. Kodėl svarbu diversifikuoti savo lėšas? [žiūrėta 2007- 05 – 02]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpk.lt>>
27. Kvedaraitė, V. (1997). Įmonės finansų valdymas. Vilnius. p. 4 – 64
28. Кузнецова, Е.В. (1995). Финансовое управление компанией. Москва: Правовая культура. стр. 126
29. Ligeikienė, R. (1996). Vienam rizika , kitam mirtinas pavojus. Nr.7. p 122 – 123.
30. Liučvaitis, S. (2003). Rizikos valdymas ir jos analizės svarba verslo plėtotei. Verslas : teorija ir praktika, 4 tomas, nr 1.
31. Lietuvos verslininkai prekiaudami rizikuoja savo sąskaita. . [žiūrėta 2007- 08 – 03]. Prieiga per internetą:< <http://verslas.banga.lt>>
32. Mackevičius, J. (2006). Įmonių veiklos rizikų rūšys ir jų vertinimo būtinumas [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą: <<http://www.smf.su.lt/documents/konferencijos>>
33. Martinkus, B., Žiūkienė, S. (2006). Verslo organizavimas. Šiauliai. p. 270
34. Mackevičius, J. (2005). Įmonių veiklos analizė. Vilnius. p.113 – 297
35. Martišius, S., Kėdaitis, V. (2002). „ Įvadas į dinamikos eilučių analizę“. Vilnius.
36. Naujieji vidaus audito standartai ir jų taikymas praktikoje. [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą:< http://www.theiia.org/chapters/pubdocs/303/Naujuju_VA_standartu_taikymas>
37. Norvaišienė, R. (2006). Įmonės investicijų valdymas. Kaunas. p. 33.
38. Rutkauskas, V. (2001). Finansinės rizikos valdymas. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (ekonomika). Vilnius. p.35
39. Rizikos valdymas.(2008). Vidaus audito paslaugos. [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą: <<http://www.inaudit.lt>>
40. Rizikos valdymas. [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą: < <http://www.ciber.lt>>
41. Rutkauskas, A., Damašienė, V.(2002).Finansų valdymas. Vilnius.p.107 - 108
42. Startienė, G. (2002).Tarptautinės prekybos finansavimas. Kaunas. p.32 – 37
43. Transporto įmonių veiklos rizikos. Transporto pasaulis. Nr.3. [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą: <<http://www.tp.cargo.lt>>
44. Transporto įmonės veiklos rizikos. (2005). Transporto pasaulis. 2005. Kovas. Nr 3. p. 51
45. Urniežius, R. (2001) Rizika. Vilnius. Mintis. p.158 - 160

46. UAB „Nostrada“ 2003 m. finansinės ataskaitos
47. UAB „Nostrada“ 2004 m. finansinės ataskaitos
48. UAB „Nostrada“ 2005 m. finansinės ataskaitos
49. UAB „Nostrada“ 2006 m. finansinės ataskaitos
50. UAB „Nostrada“ 2007 m. finansinės ataskaitos
51. Valackienė, A (2006). Krizių valdymas ir sprendimų priėmimas. Kaunas. p. 161.
52. Vaughan, E. J. (1997). Risk Managment. Chihago: John Willey and Sons. p. 8
53. Verslo rizikos valdymas. (2006). [žiūrėta 2007- 11 – 12]. Prieiga per internetą:
<<http://www.ekskomisarų-biuras.lt>>

PRIEDAI

UAB „Nostrada“ 2003 – 2007 m. balansas

	TURTAS	2003m	2004m	2005m	2006m	2007m
		Lt	Lt	Lt	Lt	Lt
A.	ILGALAIKIS TURTAS	17693459	17504930	23110514	23607576	23962928
I.	NEMATERIALUSIS TURTAS	14205	9784	3374	14743	27370
I.1.	Plėtros darbai					
I.2.	Prestižas					
I.3.	Patentai, licencijos					
I.4.	Programinė įranga	14205	9784	3374	14743	27370
I.5.	Kitas nematerialusis turtas					
II.	MATERIALUSIS TURTAS	17502664	17318556	22944027	23416243	23758968
II.1.	Žemė		7621	165519	168544	168544
II.2.	Pastatai ir statiniai		146564	661826	2017966	1633296
II.3.	Mašinos ir įrengimai				31855	60933
II.4.	Transporto priemonės	3439702	2702026	19514838	19319168	16396922
II.5.	Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	112212	165627	1160036	1503026	1681282
II.6.	Nebaigta statyba		8459	1441808	364704	199990
II.7.	Kitas materialusis turtas				10980	
II.8.	Investicinis turtas				-	3618001
II.8. 1.	Žemė					364308
II.8. 2.	Pastatai					3253693
	Lizingas (finansinė nuoma)	13950750	14288259			
III.	FINANSINIS TURTAS	176590	176590	163113	176590	176590
III.1.	Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones			163113	176590	176590
III.2.	Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms	176590	176590			
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos					
III.4.	Kitas finansinis turtas					
IV.	KITAS ILGALAIKIS TURTAS				-	-
IV.1.	Atidėtojo mokesčio turtas					
IV.2.	Kitas ilgalaikis turtas					
B.	TRUMPALAIKIS TURTAS	6028265	6743409	6462688	8788597	12929342
I.	ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	1502596	1916783	1819236	1962150	2169668
I.1.	Atsargos	140723	139959	794512	1109037	1422141
I.1.1.	Žaliavos ir komplektavimo gaminiai	140723	139959	607007	851173	1113823
I.1.2.	Nebaigta gamyba					
I.1.3.	Pagaminta produkcija					
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti			187505	257864	308318
I.2.	Išankstiniai apmokėjimai	1361873	1776824	1024724	853113	747527
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys					
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	3443599	3029905	3252284	5423291	9683600
II.1.	Pirkėjų išsiskolinimas	3293811	2837268	2619838	4425554	8327736
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos					
II.3.	Kitos gautinos sumos	149788	192637	632446	997737	1355864
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS				-	-

III.1.	Trumpalaikės investicijos					
III.2.	Terminuoti indėliai					
III.3.	Kitas trumpalaikis turtas					
IV.	PINIGAI IR PINIGŲ EKIVALENTAI	1082070	1796721	1391168	1403156	1076074
	TURTO IŠ VISO:	23721724	24248339	29573202	32396173	36892270
	NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI					
C.	NUOSAVAS KAPITALAS	6035035	6232231	5122702	4148135	7129409
I.	KAPITALAS	1064000	1064000	1064000	1064000	1064000
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	1064000	1064000	1064000	1064000	1064000
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)					
I.3.	Akcijų priedai					
I.4.	Savos akcijos (-)					
II.	PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)					
III.	REZERVAI	194022	199598	199598	199598	199598
III.1.	Privalomasis	194022	199598	199598	199598	199598
III.2.	Savoms akcijoms įsigyti					
III.3.	Kiti rezervai					
IV.	NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	4777013	4968633	3859104	2884537	5865811
IV.1.	Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	1359952	197197	(1064122)	(974567)	2837829
IV.2.	Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)	3417061	4771436	4923226	3859104	3027982
D.	DOTACIJOS, SUBSIDIJOS					
E.	MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	17686689	18016108	24450500	28248038	29762861
I.	PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR	5631657	4789103	7407838	8254660	9705132
	ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI					
I.1.	Finansinės skolos	5631657	4789103	7407838	8254660	9705132
I.1.1.	Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	5631657	4789103	6125143	7324966	7808264
I.1.2.	Kredito įstaigoms			1282695	929694	1896868
I.1.3.	Kitos finansinės skolos					
I.2.	Skolos tiekėjams					
I.3.	Gauti išankstiniai apmokėjimai					
I.4.	Atidėjimai				-	-
I.4.1.	Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo					
I.4.2.	Pensijų ir panašių įsipareigojimų					
I.4.3.	Kiti atidėjimai					
I.5.	Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas					
I.6.	Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai					
II.	PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	12055032	13227005	17042662	19993378	20057729
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	5332784	5159136	382825	367896	733932
II.2.	Finansinės skolos			5656929	6006756	5672843
II.2.1.	Kredito įstaigoms					
II.2.2.	Kitos skolos			5656929	6006756	5672843
II.3.	Skolos tiekėjams	3677208	5147528	4326351	4382298	1542179
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai	118516	115526	20917	119409	119588
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai	263883	35830			130387
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	200186	262462	157271	341544	386819
II.7.	Atidėjimai					

II.8.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	2462455	2506523	6498369	8775475	11471981
	NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO:	23721724	24248339	29573202	32396173	36892270

UAB "Nostrada" 2003 – 2007 m. pelno (nuostolio) ataskaita

Eil. nr.	STRAIPSNIAI	2003m	2004m	2005m	2006m	2007m
		Lt	Lt	Lt	Lt	Lt
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	26284024	37789661	40243381	59673730	74304084
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	22983692	34677743	37288727	56372861	65006951
III.	BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	3300332	3111918	2954654	3300869	9297133
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	2182469	3505417	3540484	3553108	5271281
IV.1	Pardavimo					534900
IV.2	Bendrosios ir administracinės	2182469	3505417	3540484	3553108	4736381
V.	TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1117863	(393499)	(585830)	(252239)	4025852
VI.	KITA VEIKLA	(240459)	69546	(25078)	347570	384269
VI.1.	Pajamos	23555	69734	125958	671040	2608052
VI.2.	Sąnaudos	264014	188	151036	323470	2223783
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	256068	548186	(453214)	(1069898)	(1082307)
VII.1.	Pajamos	1731145	1957850	918223	384642	1622257
VII.2.	Sąnaudos	1475077	1409664	1371437	1454540	2704564
VIII.	ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1133472	224233	(1064122)	(974567)	3327814
IX.	PAGAUTĖ	484189	22052			
X.	NETEKIMAI	6298	8248			
XI.	PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	1611363	238037	(1064122)	(974567)	3327814
XII.	PELNO MOKESTIS	251411	40840			386830
XII.	SOCIALINIS MOKESTIS					103155
XIII.	GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1359952	197197	(1064122)	(974567)	2837829

UAB “Nostrada” turto horizontali analizė 2003 – 2007 m.

	2003 m.	2004 m.	2004 m. pokytis		2005 m.	2005 m. pokytis		2006 m.	2006 m. pokytis		2007 m.	2007 m. pokytis	
TURTAS	Lt.	Lt.	Lt.	%	Lt.	Lt.	%	Lt.	Lt.	%	Lt.	Lt.	%
A. ILGALAIKIS TURTAS	17693459	17504930	-188529	-1,065	23110514	5605584	32,02	23607576	497062	2,15	23962928	355352	1,51
I. NEMATERIALUSIS TURTAS	14205	9784	-4421	-32,12	3374	-6410	-65,52	14743	11369	336,96	27370	12627	85,65
I.1. Plėtos darbai													
I.2. Prestižas													
I.3. Patentai, licencijos													
I.4. Programinė įranga	14205	9784	-4421	-31,12	3374	-6410	-65,52	14743	11369	336,96	27370	12627	85,65
I.5. Kitas nematerialusis turtas													
II. MATERIALUSIS TURTAS	17502664	17318556	-184108	-1,052	22944027	5625471	32,48	23416243	472216	2,06	23758968	342725	1,46
II.1. Žemė		7621	7621		165519	157898	2071,88	168544	3025	1,83	168544		
II.2. Pastatai ir statiniai		146564	146564		661826	515262	351,56	2017966	1356140	204,91	1633296	-384670	-19,06
II.3. Mašinos ir įrengimai								31855			60933		
II.4. Transporto priemonės	3439702	2702026	-737676	-21,45	19514838	16812812	622,23	19319168	-195670	-1,003	16396922	-2922246	-15,13
II.5. Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	112212	165627	53415	47,60	1160036	994409	600,39	1503026	342990	29,57	1681282	178256	11,86
II.6. Nebaigta statyba		8459	8459		1441808	1433349	16944,66	364704	-1077104	-74,71	199990	-164714	-45,16
II.7. Kitas materialusis turtas								10980	10980				
II.8. Investicinis turtas								-			3618001	3618001	
II.8.1. Žemė											364308	364308	
II.8.2. Pastatai											3253693	3253693	
Lizingas (finansinė nuoma)	13950750	14288259	337509	2,42									

III. FINANSINIS TURTAS	176590	176590			163113	-13477	-7,63	176590	13477	8,26	176590		
III.1. Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones					163113			176590	13477	8,26	176590		
III.2. Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms	176590	176590											
III.3. Po vienerių metų gautinos sumos													
III.4. Kitas finansinis turtas													
IV. KITAS ILGALAIKIS TURTAS								-			-		
IV.1. Atidėtojo mokesčio turtas													
IV.2. Kitas ilgalaikis turtas													
B. TRUMPALAIKIS TURTAS	6028265	6743409	715144	11,86	6462688	-280721	-4,16	8788597	2325909	35,99	12929342	4140745	47,11
I. ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	1502596	1916783	414187	27,56	1819236	-97547	-5,09	1962150	142914	7,86	2169668	207518	10,58
I.1. Atsargos	140723	139959	-764	-0,54	794512	654553	467,67	1109037	314525	39,59	1422141	313104	28,23
I.1.1. Žaliavos ir komplektavimo gaminiai	140723	139959	-764	-0,54	607007	467048	333,70	851173	244166	40,22	1113823	262650	30,86
I.1.2. Nebaigta gamyba													
I.1.3. Pagaminta produkcija													
I.1.4. Pirktos prekės, skirtos perparduoti					187505			257864	70359	37,52	308318	50454	19,57
I.2. Išankstiniai apmokėjimai	1361873	1776824	414951	30,47	1024724	-752100	-42,33	853113	-171611	-16,75	747527	-105586	-12,38
II.3. Nebaigtos vykdyti													

sutartys													
II. PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	3443599	3029905	-413694	-12,01	3252284	222379	7,34	5423291	2171007	66,75	9683600	4260309	78,55
II.1. Pirkėjų įsiskolinimas	3293811	2837268	-456543	-13,86	2619838	-217430	-7,66	4425554	1805716	68,92	8327736	3902182	88,17
II.2. Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos													
II.3. Kitos gautinos sumos	149788	192637	42849	28,61	632446	439809	228,31	997737	365291	57,76	1355864	358127	35,89
III. KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS								-			-		
III.1. Trumpalaikės investicijos													
III.2 Terminuoti indėliai													
III.3. Kitas trumpalaikis turtas													
IV. PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	1082070	1796721	714651	66,04	1391168	-405553	-2257	1403156	11988	0,86	1076074	-327082	-23,31
TURTO IŠ VISO:	23721724	24248339	526615	2,22	29573202	5324863	21,96	32396173	2822971	9,55	36892270	4496097	13,88

UAB "Nostrada" finansavimo šaltinių horizontali analizė 2003 – 2007 m.

	2003 m.	2004 m.	2004 m. pokytis		2005 m.	2005 m. pokytis		2006 m.	2006 m. pokytis		2007 m.	2007 m. pokytis	
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	Lt.	Lt.	Lt.	%	Lt.	Lt.	%	Lt.	Lt.	%	Lt.	Lt.	%
C.NUOSAVAS KAPITALAS	6035035	6232231	197196	3,27	5122702	-1109529	-17,80	4148135	-974567	-19,02	7129409	2981274	71,87
I.KAPITALAS	1064000	1064000			1064000			1064000			1064000		
I.1.statinis (pasirašytasis)	1064000	1064000			1064000			1064000			1064000		
I.2.Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)													
I.3.Akcijų priedai													
Savos akcijos (-)													
II.PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)													
III.REZERVAI	194022	199598	5576	2,87	199598	199548		199598	199598		199598	199598	
III.1.Privalomasis	194022	199598	5576	2,87	199598	199548		199598	199598		199598	199598	
III.2.Savoms akcijoms įsigyti													
III.3.Kiti rezervai													
IV.NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	4777013	4968633	191620	4,011	3859104	-1109529	-22,33	2884537	-974567	-25,25	5865811	2981274	103,35
IV.1.Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	1359952	197197	-1162755	-85,50	(1064122)	-866925	-439,62	(974567)	89555	-8,42	2837829	3812396	-391,19
IV.2.Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)	3417061	4771436	1354375	39,64	4923226	151790	3,18	3859104	-1064122	-21,61	3027982	-831122	-21,54
D.DOTACIJOS, SUBSIDIJOS													
E.MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	17686689	18016108	329419	1,86	24450500	6434392	35,71	28248038	3797538	15,53	29762861	1514823	5,36

I.PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR	5631657	4789103	-842554	-14,96	7407838	2618735	54,68	8254660	846822	11,43	9705132	1450472	17,57
ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI													
I.1.Finansinės skolos	5631657	4789103	-842554	-14,96	7407838	2618735	54,68	8254660	846822	11,43	9705132	1450472	17,57
I.1.1.Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	5631657	4789103			6125143			7324966	1199823	19,59	7808264	483298	6,60
I.1.2.Kredito įstaigoms					1282695			929694	-353001	-27,52	1896868	967174	104,03
I.1.3.Kitos finansinės skolos													
I.2.Skolos tiekėjams													
I.3.Gauti išankstiniai apmokėjimai													
I.4.Atidėjimai								-			-		
I.4.1.Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo													
I.4.2.Pensijų ir panašių įsipareigojimų													
I.4.3.Kiti atidėjimai													
I.5.Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas													
I.6.Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai													
II.PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	12055032	13227005	1171973	9,72	17042662	3815657	28,85	19993378	2950716	17,31	20057729	64351	0,32
II.1.Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	5332784	5159136	-173648	-3,26	382825	-4776311	-92,58	367896	-14929	-3,90	733932	366036	99,49
II.2Finansinės skolos					5656929			6006756	349827	6,18	5672843	-333913	-5,56
II.2.1.Kredito įstaigoms													
II.2.2Kitos skolos					5656929			6006756	349827	6,18	5672843	-333913	-5,56
II.3Skolos tiekėjams	3677208	5147528	1470320	39,98	4326351	-821177	-15,95	4382298	55947	1,29	1542179	-2840119	-64,81
II.4.Gauti išankstiniai apmokėjimai	118516	115526	-2990	-2,52	20917	-94609	-81,89	119409	98492	470,87	119588	179	0,15
II.5Pelno mokesčio													

įsipareigojimai	263883	35830	-228053	-86,42							130387		
II.6Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	200186	262462	62276	31,11	157271	-105191	-40,08	341544	184273	117,17	386819	45275	13,26
II.7.Atidėjimai													
II.8.Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	2462455	2506523	44068	1,79	6498369	3991846	159,26	8775475	2277106	35,04	11471981	2696506	30,73
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO:	23721724	24248339	526615	2,22	29573202	5324863	21,96	32396173	2822971	9,55	36892270	4496097	13,88

UAB “Nostrada” turto vertikali analizė 2003 – 2007 m.

	2003 m.	2003 m	2004 m.	2004 m.	2005 m.	2005m.	2006.m	2006m.	2007m.	2007m.
TURTAS	Lt.	%	Lt.	%	Lt.	%	Lt.	%	Lt	%
A. ILGALAIKIS TURTAS	17693459	74,59	17504930	72,19	23110514	78,15	23607576	72,87	23962928	64,95
I. NEMATERIALUSIS TURTAS	14205	0,06	9784	0,04	3374	0,01	14743	0,04	27370	0,07
I.1. Plėtros darbai										
I.2. Prestižas										
I.3. Patentai, licencijos										
I.4. Programinė įranga	14205	0,06	9784	0,04	3374	0,01	14743	0,04	27370	0,07
I.5. Kitas nematerialusis turtas										
II. MATERIALUSIS TURTAS	17502664	73,78	17318556	71,42	22944027	77,58	23416243	72,28	23758968	64,40
II.1. Žemė			7621	0,03	165519	0,56	168544	0,52	168544	0,46
II.2. Pastatai ir statiniai			146564	0,6	661826	2,24	2017966	6,23	1633296	4,43
II.3. Mašinos ir įrengimai							31855		60933	
II.4. Transporto priemonės	3439702	14,50	2702026	11,14	19514838	65,99	19319168	59,63	16396922	44,44
II.5. Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	112212	0,47	165627	0,68	1160036	3,92	1503026	4,64	1681282	4,55
II.6. Nebaigta statyba			8459	0,03	1441808	4,87	364704	1,13	199990	0,54
II.7. Kitas materialusis turtas							10980	0,03		
II.8. Investicinis turtas							-		3618001	9,81
II.8.1. Žemė									364308	0,98
II.8.2. Pastatai									3253693	8,82
Lizingas (finansinė nuoma)	13950750	58,81	14288259	58,92						
III. FINANSINIS TURTAS	176590	0,74	176590	0,73	163113	0,55	176590	0,55	176590	0,48
III.1. Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones					163113	0,55	176590	0,55	176590	0,48

III.2. Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms	176590	0,74	176590	0,73						
III.3. Po vienerių metų gautinos sumos										
III.4. Kitas finansinis turtas										
IV. KITAS ILGALAIKIS TURTAS							-			
IV.1. Atidėtojo mokesčio turtas										
IV.2. Kitas ilgalaikis turtas										
B. TRUMPALAIKIS TURTAS	6028265	25,41	6743409	27,81	6462688	21,85	8788597	27,13	12929342	35,05
I. ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	1502596	6,33	1916783	7,90	1819236	6,15	1962150	6,05	2169668	5,88
I.1. Atsargos	140723	0,59	139959	0,58	794512	2,68	1109037	3,42	1422141	3,85
I.1.1. Žaliavos ir komplektavimo gaminiai	140723	0,59	139959	0,58	607007	2,05	851173	2,63	1113823	3,02
I.1.2. Nebaigta gamyba										
I.1.3. Pagaminta produkcija										
I.1.4. Pirktos prekės, skirtos perparduoti					187505	0,63	257864	0,80	308318	0,84
I.2. Išankstiniai apmokėjimai	1361873	5,74	1776824	7,32	1024724	3,47	853113	2,63	747527	2,02
II.3. Nebaigtos vykdyti sutartys										
II. PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	3443599	14,52	3029905	12,50	3252284	10,99	5423291	16,74	9683600	26,25
II.1. Pirkėjų išsiskolinimas	3293811	13,89	2837268	11,70	2619838	8,86	4425554	13,66	8327736	22,57
II.2. Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos										
II.3. Kitos gautinos sumos	149788	0,63	192637	0,79	632446	2,14	997737	3,08	1355864	3,67
III. KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS							-		-	
III.1. Trumpalaikės										

investicijos										
III.2 Terminuoti indėliai										
III.3. Kitas trumpalaikis turtas										
IV. PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	1082070	4,56	1796721	7,41	1391168	4,70	1403156	4,33	1076074	2,92
TURTO IŠ VISO:	23721724	100	24248339	100	29573202	100	32396173	100	36892270	100

UAB "Nostrada" finansavimo šaltinių vertikali analizė 2003 – 2007 m.

	2003 m.	2003m	2004 m.	2004m.	2005 m.	2005 m.	2006 m.	2006 m.	2007m.	2007m.
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	Lt.	%	Lt.	%	Lt.	%	Lt.	%	Lt	%
C.NUOSAVAS KAPITALAS	6035035	25,44	6232231	25,70	5122702	17,32	4148135	12,80	7129409	19,32
I.KAPITALAS	1064000	4,48	1064000	4,39	1064000	3,59	1064000	3,28	1064000	2,88
I.1. I statinis (pasirašytasis)	1064000	4,48	1064000	4,39	1064000	3,59	1064000	3,28	1064000	2,88
I.2.Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)										
I.3.Akcijų priedai										
Savos akcijos (-)										
II.PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)										
III.REZERVAI	194022	0,82	199598	0,82	199598	0,67	199598	0,62	199598	0,54
III.1.Privalomasis	194022	0,82	199598	0,82	199598	0,67	199598	0,62	199598	0,54
III.2.Savoms akcijoms įsigyti										
III.3.Kiti rezervai										
IV.NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	4777013	20,14	4968633	20,49	3859104	13,05	2884537	8,90	5865811	15,90
IV.1 Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	1359952	5,73	197197	0,81	(1064122)	-3,60	(974567)	-3,01	2837829	7,69
IV.2. Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)	3417061	14,40	4771436	19,68	4923226	16,65	3859104	11,91	3027982	8,21
D.DOTACIJOS, SUBSIDIJOS										
E.MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	17686689	74,56	18016108	74,30	24450500	82,68	28248038	87,20	29762861	80,68

I.PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR	5631657	23,74	4789103	19,75	7407838	25,05	8254660	25,48	9705132	20,31
ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI										
I.1.Finansinės skolos	5631657	23,74	4789103	19,75	7407838	25,05	8254660	25,48	9705132	20,31
I.1.1.Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	5631657	23,74	4789103	19,75	6125143	20,71	7324966	22,61	7808264	21,16
I.1.2.Kredito įstaigoms					1282695	4,34	929694	2,87	1896868	5,14
I.1.3.Kitos finansinės skolos										
I.2.Skolos tiekėjams										
I.3.Gauti išankstiniai apmokėjimai										
I.4.Atidėjimai							-		-	
I.4.1.Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo										
I.4.2.Pensijų ir panašių įsipareigojimų										
I.4.3.Kiti atidėjimai										
I.5.Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas										
I.6.Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai										
II.PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	12055032	50,82	13227005	54,55	17042662	57,63	19993378	61,72	20057729	54,37
II.1.Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	5332784	22,48	5159136	21,28	382825	1,29	367896	1,14	733932	1,99
II.2.Finansinės skolos					5656929	19,13	6006756	18,54	5672843	15,38
II.2.1.Kredito įstaigoms										
II.2.2.Kitos skolos					5656929	19,13	6006756	18,54	5672843	15,38
II.3.Skolos tiekėjams	3677208	15,50	5147528	21,23	4326351	14,63	4382298	13,53	1542179	4,18
II.4.Gauti išankstiniai apmokėjimai	118516	0,50	115526	0,48	20917	0,07	119409	0,37	119588	0,32
II.5.Pelno mokesčio įsipareigojimai	263883	1,11	35830	0,15					130387	0,35
II.6.Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	200186	0,84	262462	1,08	157271	0,53	341544	1,05	386819	1,05

II.7. Atidėjimai										
II.8. Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	2462455	10,38	2506523	10,34	6498369	21,97	8775475	27,08	11471981	31,09
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO:	23721724	100	24248339	100	29573202	100	32396173	100	36892270	100

UAB "Nostrada" pelno (nuostolio) ataskaitos horizontali analizė 2003 – 2007 m.

	2003 m.	2004 m.	2004 m. pokytis		2005 m.	2005 m. pokytis		2006 m.	2006 m. pokytis		2007 m.	2007 m. pokytis	
STRAIPSNIAI	Lt.	Lt.	Lt.	%	Lt.	Lt.	%	Lt.	Lt.	%	Lt.	Lt.	%
I.PARDAVIMO PAJAMOS	26284024	37789661	11505637	43,77	40243381	2453720	6,49	59673730	19430349	48,28	74304084	14630354	24,52
II.PARDAVIMO SAVIKAINA	22983692	34677743	11694051	50,88	37288727	2610984	7,53	56372861	19084134	51,18	65006951	8634090	15,32
III.BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	3300332	3111918	-188414	-5,71	2954654	-157264	-5,05	3300869	346215	11,72	9297133	5996264	181,66
IV.VEIKLOS SAŃAUDOS	2182469	3505417	1322948	60,62	3540484	35067	1,00	3553108	12624	0,36	5271281	1718173	48,36
IV.1Pardavimo											534900		
IV.2Bendrosios ir administracinės	2182469	3505417	1322948	60,62	3540484	35067	1,00	3553108	12624	0,36	4736381	1183273	33,30
V.TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1117863	(393499)	-1511362	-135,20	(585830)	-192331	48,88	(252239)	333591	-56,94	4025852	4278091	-1696,05
VI.KITA VEIKLA	(240459)	69546	310005	-128,92	(25078)	-94624	136,06	347570	372648	-1485,96	384269	36699	10,56
VI.1.Pajamos	23555	69734	46179	196,05	125958	56224	80,63	671040	545082	432,75	2608052	1937012	288,66
VII.2SaŃaudos	264014	188	-263826	-99,93	151036	150848	80238,29	323470	172434	114,17	2223783	1900313	587,48
VII.FINANSINĖ IR													

INVESTICINĖ VEIKLA	256068	548186	292118	114,08	(453214)	-1001400	-182,68	(1069898)	-616684	136,07	(1082307)	-12409	1,16
VII.1.Pajamos	1731145	1957850	226705	13,09	918223	-1039627	-53,10	384642	-533581	-58,11	1622257	1237615	321,76
VII.2.Sąnaudos	1475077	1409664	-65413	-4,43	1371437	-38227	-2,71	1454540	83103	6,06	2704564	1250024	85,94
VIII.ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1133472	224233	-909239	-80,22	(1064122)	-1288355	-574,56	(974567)	89555	-8,42	3327814	4302381	-441,47
IX.PAGAUTĖ	484189	22052	-462137	-95,44									
X.NETEKIMAI	6298	8248	1950	30,96									
XI.PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	1611363	238037	-1373326	-85,23	(1064122)	-1302159	-547,04	(974567)	89555	-8,42	3327814	4302381	-441,47
XII.PELNO MOKESTIS	251411	40840	-210571	-83,76							386830		
XII.SOCIALINIS MOKESTIS											103155		
XIII.GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1359952	197197	-1162755	-85,50	(1064122)	-1261319	-639,62	(974567)	89555	-8,42	2837829	3812396	391,19

UAB "Nostrada" pelno (nuostolio) ataskaitos vertikali analizė 2003 – 2007 m.

	2002 m.	2003 %	2003 m.	2003 m.	2004 m.	2004m.	2005.m	2005m.	2006m.	2006m.
STRAIPSNIAI	Lt.	%	Lt.	%	Lt.	%	Lt.	%	Lt	%
I.PARDAVIMO PAJAMOS	26284024	100	37789661	100	40243381	100	59673730	100	74304084	100
II.PARDAVIMO SAVIKAINA	22983692	87,44	34677743	91,77	37288727	92,66	56372861	94,47	65006951	87,49
III.BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	3300332	12,56	3111918	8,23	2954654	7,34	3300869	5,53	9297133	12,51
IV.VEIKLOS SAŃAUDOS	2182469	8,3	3505417	9,28	3540484	8,80	3553108	5,95	5271281	7,09
IV.1Pardavimo									534900	0,72
IV.2Bendrosios ir administracinės	2182469	8,30	3505417	9,28	3540484	8,80	3553108	5,95	4736381	6,37
V.TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1117863	4,25	(393499)	-1,04	(585830)	-1,46	(252239)	-0,42	4025852	5,41
VI.KITA VEIKLA	(240459)	-0,91	69546	0,18	(25078)	-0,06	347570	0,58	384269	0,52
VI.1.Pajamos	23555	0,09	69734	0,19	125958	0,31	671040	11,12	2608052	3,51
VII.2Sąnaudos	264014	1,00	188	0,00	151036	0,38	323470	0,54	2223783	2,99

VII.FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	256068	0,97	548186	1,45	(453214)	-1,13	(1069898)	-30,11	(1082307)	-145
VII.1Pajamos	1731145	6,59	1957850	5,18	918223	2,28	384642	0,64	1622257	2,18
VII.2.Sąnaudos	1475077	5,61	1409664	3,73	1371437	3,41	1454540	2,44	2704564	3,64
VIII.IPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1133472	4,31	224233	0,59	(1064122)		(974567)		3327814	
IX.PAGAUTĖ	484189	1,84	22052	0,06						
X.NETEKIMAI	6298	0,02	8248	0,02						
XI.PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	1611363	6,13	238037	0,63	(1064122)	-2,64	(974567)	-1,63	3327814	4,48
XII.PELNO MOKESTIS	251411	0,96	40840	0,11					386830	0,52
XII.SOCIALINIS MOKESTIS									103155	0,14
XIII.GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1359952	5,17	197197	0,52	(1064122)	-2,64	(974567)	-1,63	2837829	3,82

UAB "Nostrada" finansinių santykių rodiklių apskaičiavimas

Eil. Nr	Rodikliai	Formulė	2003m.	2004m.	2005m.	2006m.	2007m.
Trumpalaikio mokumo rodikliai							
1.	Grynasis apyvartinis kapitalas	Trumpalaikis turtas- Trump.įsipareigojimai	6028265 – 12055032= -6026767	6743409 – 13227005 = -6483596	6462688 – 17042662 = - 10579974	8788597 – 19993378 = - 11204781	12929342 – 20057729 = - 7128387
2.	Bendrojo trumpal. mokumo koef.	<u>Trumpal. turtas</u> Trumpal.įsipareigojimai	$\frac{6028265}{12055032} =$ 0,5	$\frac{6743409}{13227005} =$ 0,51	$\frac{6462688}{17042662} =$ 0,38	$\frac{8788597}{19993378} =$ 0,44	$\frac{12929342}{20057729} =$ 0,64
3.	Greitojo trumpal. mokumo koef.	<u>Trumpal.turtas-atsargos</u> Trumpal.įsipareigojimai	$\frac{6028265 - 140723}{12055032}$ = 0,49	$\frac{6743409 - 139959}{13227005}$ = 0,50	$\frac{6462688 - 794512}{17042662}$ = 0,33	$\frac{8788597 - 1109037}{19993378}$ = 0,38	$\frac{12929342 - 1422141}{20057729}$ = 0,57
Ilgalaikio mokumo rodikliai							
1.	Bendras skolos rodiklis	<u>Visi įsipareigojimai</u> Visas turtas	$\frac{17686689}{23721724} =$ 0,74	$\frac{18016108}{24248339} =$ 0,74	$\frac{24450500}{29573202} =$ 0,83	$\frac{28248038}{32396173} =$ 0,87	$\frac{29762861}{36892270} =$ 0,81
2.	Ilgalaikio įsiskolinimo rodiklis	<u>Ilgal. Įsiskolinimai</u> Kapitalas ir rezervai	$\frac{5631657}{6035035} =$ 0,93	$\frac{4789103}{6232231} =$ 0,77	$\frac{7407838}{5122702} =$ 1,45	$\frac{8254660}{4148135} =$ 1,99	$\frac{9705132}{7129409} =$ 1,36
3.	Ilgalaikių skolų apdraustumo koef.	<u>Ilgalaikis. turtas</u> Ilgalaik.įsipareigojimai	$\frac{17693459}{5631657} =$ 3,14	$\frac{17504930}{4789103} =$ 3,65	$\frac{23110514}{7407838} =$ 3,12	$\frac{23607576}{8254660} =$ 2,86	$\frac{23962928}{9705132} =$ 2,47
Veiklos efektyvumo rodikliai							

1.	Pardavimo savikainos lygis	<u>Pardavimo savikaina</u> Pardavimo pajamos	$\frac{22983692}{26284024} =$ 0,87	$\frac{34677743}{37789661} =$ 0,92	$\frac{37288727}{40243381} =$ 0,93	$\frac{56372861}{59673730} =$ 0,94	$\frac{65006951}{74304084} =$ 0,87
2.	Veiklos sąnaudos 1 pardavimo pajamų litui	<u>Veiklos sąnaudos</u> Pardavimo pajamos	$\frac{2182469}{26284024} =$ 0,08	$\frac{3505417}{37789661} =$ 0,09	$\frac{3540484}{40243381} =$ 0,08	$\frac{3553108}{59673730} =$ 0,06	$\frac{5271281}{74304084} =$ 0,07
3.	Viso turto apyvartumas	<u>Pardavimai</u> Visas turtas	$\frac{26284024}{23721724} =$ 1,1	$\frac{37789661}{24248339} =$ 1,6	$\frac{40243381}{29573202} =$ 1,4	$\frac{59673730}{32396173} =$ 1,8	$\frac{74304084}{36892270} =$ 2
4	Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	<u>Pardavimai</u> Ilgalaikis turtas	$\frac{26284024}{17693459} =$ 1,48	$\frac{37789661}{17504930} =$ 2,15	$\frac{40243381}{23110514} =$ 1,74	$\frac{59673730}{23607576} =$ 2,52	$\frac{74304084}{23962928} =$ 3,10
5.	Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais	<u>Pardavimai</u> Per 1 metus gautinos sumos	$\frac{26284024}{3443599} =$ 7,63	$\frac{37789661}{3029905} =$ 12,47	$\frac{40243381}{3252284} =$ 12,37	$\frac{59673730}{5423291} =$ 11	$\frac{74304084}{9683600} =$ 7,67
6.	Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis	Per 1 metus gautinos sumos *365 Pardavimai	$\frac{3443599}{26284024} * 365 =$ 47,82	$\frac{3029905}{37789661} * 365 =$ 29,26	$\frac{3252284}{40243381} * 365 =$ 29,49	$\frac{5423291}{59673730} * 365 =$ 33,17	$\frac{9683600}{74304084} * 365 =$ 47,56
7.	Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais	<u>Pardavimai</u> Kredit. įsiskolinimai	$\frac{26284024}{3677208} =$ 7,14	$\frac{37789661}{5147528} =$ 7,34	$\frac{40243381}{4326351} =$ 9,30	$\frac{59673730}{4382298} =$ 13,61	$\frac{74304084}{1542179} =$ 48,18
8.	Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis	<u>Kredit. Įsiskolinimai</u> *365 Pardavimai	$\frac{3677208}{26284024} * 365 =$ 51,06	$\frac{5147528}{37789661} * 365 =$ 49,71	$\frac{4326351}{40243381} * 365 =$ 39,23	$\frac{4382298}{59673730} * 365 =$ 26,80	$\frac{1542179}{74304084} * 365 =$ 7,57
9.	Atsargų apyvartumas kartais	<u>Pardavimo savikaina</u> Vidutinė atsargų vertė	$\frac{22983692}{140723} =$ 163,32	$\frac{34677743}{140341} =$ 247,09	$\frac{37288727}{373483} =$ 99,84	$\frac{56372861}{729090} =$ 77,32	$\frac{65006951}{982498} =$ 66,16
10.	Atsargų apyvartumas dienomis	<u>Vidutinė atsargų vertė</u> * 365 Pardavimo savikaina	$\frac{140723}{22983692} * 365 =$ 2,23	$\frac{140341}{34677743} * 365 =$ 1,47	$\frac{373483}{37288727} * 365 =$ 3,65	$\frac{729090}{56372861} * 365 =$ 4,72	$\frac{982498}{65006951} * 365 =$ 5,51

Pelningumo rodikliai							
1.	Bendrasis pardavimo pelningumas	<u>Bendrasis pelnas * 100%</u> Pardavimo pajamos	$\frac{3300332}{26284024} =$ 12%	$\frac{3111918}{37789661} =$ 8%	$\frac{2954654}{40243381} =$ 7%	$\frac{3300869}{59673730} =$ 5%	$\frac{9297133}{74304084} =$ 12%
2.	Grynasis pardavimo pelningumas	<u>Grynasis pelnas * 100%</u> Pardavimo pajamos	$\frac{1359952}{26284024} =$ 5%	$\frac{197197}{37789661} =$ 0,5%	$\frac{-1064122}{40243381} = -$ 2,6%	$\frac{-974567}{59673730} = -$ 1,6%	$\frac{2837829}{74304084} =$ 4%
3.	Nuosavo kapitalo pelningumas	<u>Grynasis pelnas * 100%</u> Nuosavas kapitalas	$\frac{1359952}{6035035} =$ 22%	$\frac{197197}{6232231} =$ 3%	$\frac{-1064122}{5122702} = -$ 20%	$\frac{-974567}{4148135} = -$ 23%	$\frac{2837829}{7129409} =$ 39%
4.	Turto pelningumas	<u>Grynasis pelnas * 100%</u> Turtas	$\frac{1359952}{23721724} =$ 5%	$\frac{197197}{24248339} =$ 0,8%	$\frac{-1064122}{29573202} = -$ 3%	$\frac{-974567}{32396173} = -$ 3%	$\frac{2837829}{36892270} =$ 7%

UAB „Nostrada“ sąnaudų prognozės skaičiavimas tiesinio Trendo metodu

Trendo funkcija: $y_t = a_0 + a_1 t$

Trendo funkcijos parametrai: a_0 ir a_1

$$a_1 = \frac{n \sum ty - \sum t \sum y}{n \sum (t^2) - (\sum t)^2} = \frac{5 \times 855,988 - 15 \times 245,788}{5 \times 55 - 225} = 11,871$$

$$a_0 = \frac{1}{n} \times \left(\sum y - a_1 \sum t \right) = \frac{1}{5} \times (245,758 - 11,871 \times 15) = 13,538$$

$$y_t = a_0 + a_1 t = 13,538 + 11,871t$$

$$\hat{Y}_{2003} = 13,538 + 11,871 \times 1 = 25,409$$

$$\hat{Y}_{2004} = 13,538 + 11,871 \times 2 = 37,28$$

$$\hat{Y}_{2005} = 13,538 + 11,871 \times 3 = 49,151$$

$$\hat{Y}_{2006} = 13,538 + 11,871 \times 4 = 61,022$$

$$\hat{Y}_{2007} = 13,538 + 11,871 \times 5 = 72,893$$

$$\hat{Y}_{2008} = 13,538 + 11,871 \times 6 = 84,764$$

UAB „Nostrada“ pajamų prognozės skaičiavimas tiesinio Trendo metodu

Trendo funkcija: $y_t = a_0 + a_1 t$

Trendo funkcijos parametrai: a_0 ir a_1

$$a_1 = \frac{n \sum ty - \sum t \sum y}{n \sum (t^2) - (\sum t)^2} = \frac{5 \times 867,119 - 15 \times 248,405}{5 \times 55 - 225} = 12,190$$

$$a_0 = \frac{1}{n} \times \left(\sum y - a_1 \sum t \right) = \frac{1}{5} \times (248,405 - 12,190 \times 15) = 13,111$$

$$y_t = a_0 + a_1 t = 13,111 + 12,190t$$

$$\hat{Y}_{2003} = 13,111 + 12,190 \times 1 = 25,301$$

$$\hat{Y}_{2004} = 13,111 + 12,190 \times 2 = 37,491$$

$$\hat{Y}_{2005} = 13,111 + 12,190 \times 3 = 49,681$$

$$\hat{Y}_{2006} = 13,111 + 12,190 \times 4 = 61,871$$

$$\hat{Y}_{2007} = 13,111 + 12,190 \times 5 = 74,061$$

$$\hat{Y}_{2008} = 13,111 + 12,190 \times 6 = 86,251$$

